

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
ŽEMĖS ŪKIO
AKADEMIJA

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO

ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJOS

Miškų ir ekologijos fakulteto

Tvirtinu:

Miškų ir ekologijos fakulteto
dekanas

prof. dr. Vitas Marozas

2024 m. kovo mėn. 27 d.

MOKSLO IR MOKYMO MEDŽIOKLĖS PLOTŲ, ESANČIŲ
RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE,
TVARKYMO, MOKSLINIO TYRIMO IR MOKYMO
PROGRAMOS

ATASKAITA

UŽ 2023 METUS

AKADEMIJA, 2024

Ataskaitą paruošė:

Grupės vadovas:

Miško mokslų katedros profesorius

prof. dr. Gediminas Brazaitis

ADRESAS:

Vytauto Didžiojo universiteto

Žemės ūkio akademija

Miškų ir ekologijos fakultetas

Studentų 11, Akademija

53361 Kauno raj.

Tel. 8 37 75 22 76

Faks. 8 37 75 23 79

Mob. tel. 8 612 20 544

El. paštas: gediminas.brazaitis@vdu.lt

Nariai:

Miško mokslų katedros lektorė

dr. Jolanta Stankevičiūtė

Miško mokslų katedros lektorė

dr. Renata Špinkytė-Bačkaitienė

Miško mokslų katedros lektorė

dr. Rasa Vaitkevičiūtė

Miško mokslų katedros lektorius

Kastytis Šimkevičius

Miško mokslų katedros lektorius

dr. Artūras Kibiša

Gamtos mokslų fakulteto profesorius

prof. dr. Algimantas Paulauskas

Miško mokslų katedros vyr. laborantas

Mindaugas Maksvytis

Miško mokslų katedros laborantas

Vytautas Ivanauskis

Miško mokslų katedros laborantas

Gintaras Lukaševičius

Miško mokslų katedros laborantas

Kęstutis Bybartas

Miško mokslų katedros doktorantė

Loreta Bisikirskienė

Miško mokslų katedros doktorantas

Mindaugas Bakševičius

Ataskaita patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos Miškų ir ekologijos fakulteto Miško mokslų katedros posėdyje 2024 m. kovo mėn. 27 d. protokolo Nr. 3

TURINYS

IVADAS	4
Medžioklės plotų charakteristika	4
Medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo teisinis reguliavimas	8
Medžioklės plotų naudojimo ir tvarkymo teisinis reguliavimas	8
1. MEDŽIOKLĖS PLOTŲ NAUDOJIMAS MOKYMUI	9
1.1. MOKYMO RENGINIAI	9
1.1.1 Mokomosios medžioklės	9
1.1.2 Mokomosios praktikos, praktiniai darbai, stažuotės	11
1.1.3 Visuomenės švietimas	14
2. MEDŽIOKLĖS PLOTŲ TVARKYMAS	24
2.1 Pelėdinių inkilų atnaujinimas	24
2.2 Stebėjimo-tykavimo bokštelių įrengimas	25
2.3 Viliojimo vietų, kilnojamų ir stacionarių stebėjimo – tykavimo bokštelių, stulpinių laižyklų, tiltelių atnaujinimas ir naujų įrengimas	26
2.4 Pirminio žvėrių apdoravimo aikštelės ir atliekų duobės atnaujinimas	29
3. MOKSLINIAI TYRIMAI	30
3.1 Morfometriniai ir morfofiziologiniai laukinių gyvūnų tyrimai	30
3.2 Medžiojamųjų gyvūnų populiacijų būklė	32
3.3 Tauriųjų elnių bioakustikos tyrimas	36
3.4 Retų ir saugotinių gyvūnų stebėjimai	43
3.5 Lapių ekologijos tyrimai	45
3.6 Morfometriniai lapių tyrimai	47
3.7 Vilkų apskaita pagal pėdsakus sniege ir visus metus, registruojant veiklos požymius	49
3.8 Bepiločio orlaivio panaudojimo galimybių tyrimas atlikti paukščių apskaitas: galutinė ataskaita	51
3.9 Gyvūnų stebėjimo kamerų panaudojimas monitoringui atlikti	64
3.10 Sumedžiotų laukinių gyvūnų amžiaus nustatymo metodų tobulinimas	67
3.11 Plaučių parazitų genetinės įvairovės tyrimai	70
PRIEDAI	72
Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojų mokslinė ir visuomenės švietimo veikla už 2023 metus	72
Web of Science DB referuojamuose leidiniuose, kai IF / AIF vidurkis $\geq 0,25$	72
Recenzuotos ir spausdintos konferencijų tezės tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose:	73
Nerecenzuoti konferencijų pranešimai ir tezės:	73
Mokslinės sklaidos publikacijos, apžvalginiai, informaciniai straipsniai	74
Publicistika	75
Dalyvavimas televizijos ir radijo laidose	75
Viešos paskaitos ir šviečiamieji seminarai visuomenei	76
Visuomeninė ir meninė veikla. Padalinių internetinių svetainių administravimas	77

ĮVADAS

Medžioklės plotų charakteristika

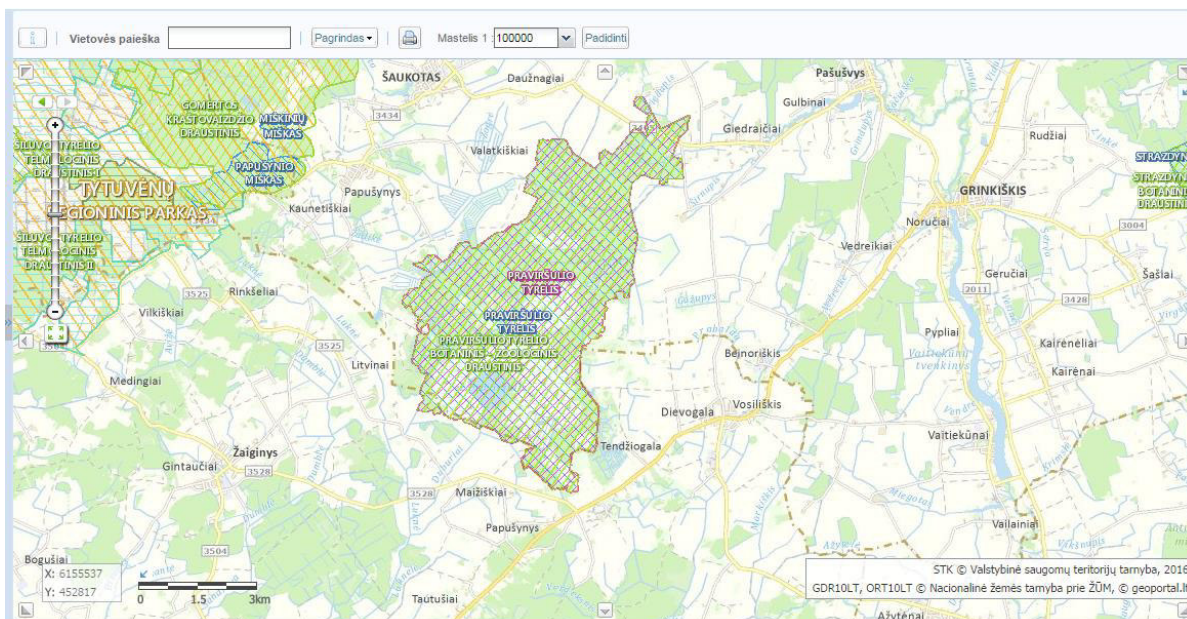
Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos (toliau – VDU ŽŪA) Miškų ir ekologijos fakulteto (toliau – MEF) mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetas Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje užima 4608,1 ha bendro ploto (1 lentelė). VDU ŽŪA medžioklės plotų vienetas yra VĮ Radviliškio miškų urėdijos Pašušvio girininkijoje.

VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajone, yra visų keturių kategorijų pagal tinkamumą elniniams žvėrimis gyventi ir veistis miškai. Jie sudaro 55,79 % viso ploto. Vandens telkiniai užima apie 40 % teritorijos.

1 lentelė. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos Miškų ir ekologijos fakulteto mokslo ir mokymo medžioklės plotų vieneto, esančio Kauno rajono savivaldybėje, pasiskirstymas kategorijomis pagal tinkamumą elniniams žvėrimis gyventi ir veistis

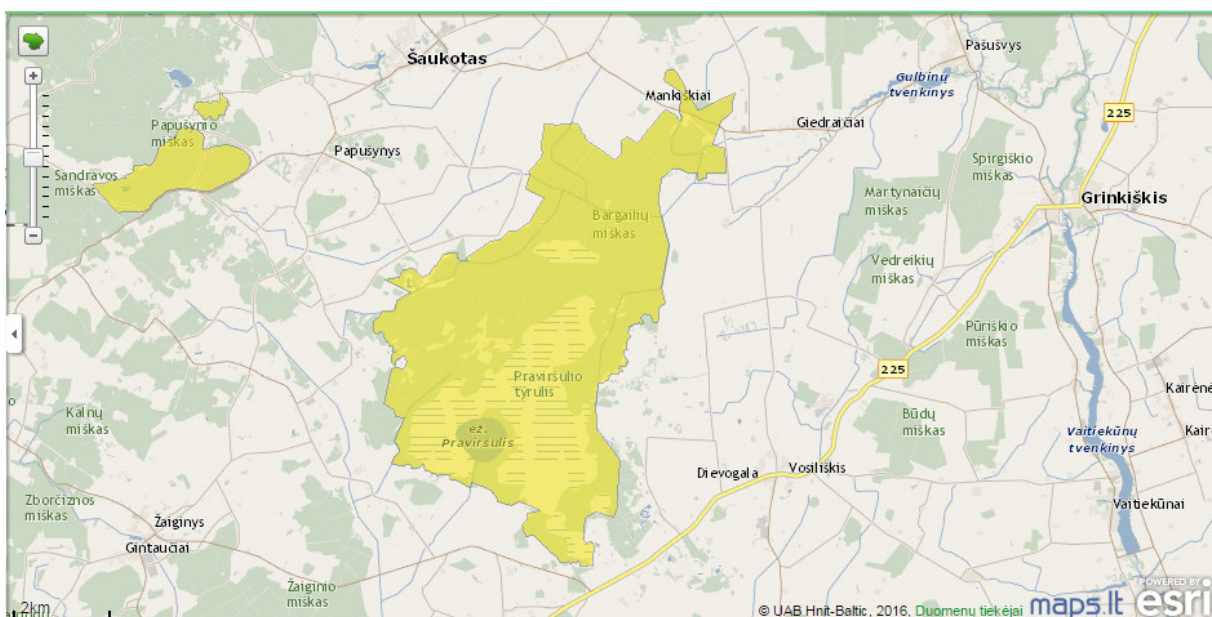
Medžioklės plotai pagal tinkamumą medžiojamiesiems gyvūnams gyventi ir veistis	Plotas, ha	Dalis nuo viso medžioklės ploto vieneto ploto, %
I kategorija. Gryni lapuočių ir mišrūs lapuočių su spygliuočiais medynai (spygliuočių iki 50%)	1571,9	34,11
II kategorija. Mišrūs lapuočių ir spygliuočių medynai (lapuočių iki 30 – 50 %)	215,4	4,67
III kategorija. Mišrūs spygliuočių su nedidele lapuočių priemaiša medynai (lapuočių iki 10–20 %), gryni eglynai	300,1	6,51
IV kategorija. Gryni pušynai su ne didesne kaip 10% kitų medžių priemaiša	483,4	10,49
Iš viso miškų	2570,8	55,79
VI kategorija. Laukai (žemės ūkio naudmenos ir krūmynai)		
VII kategorija. Vandens telkiniai	1874,5	40,68
Ne medžioklės plotai	163,0	3,54
Bendras medžioklės plotų vieneto plotas	4608,3	100

Apie 72 % medžioklės plotų vieneto teritorijos yra Praviršulio tyrelio botaninio – zoologinio draustinio teritorijoje (1 pav.). Praviršulio tyrelis – penkta pagal dydį aukštapelkė Lietuvoje. Draustinis, siekiant išsaugoti Praviršulio tyrelio pelkės retus augalus, žvėris ir paukščius, įsteigtas 1969 metais.

1 pav. Pravišulio tyrelio botaninis – zoologinis draustinis. Šaltinis: Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras

VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajone, išskirtos teritorijos, atitinkančios Europinės svarbos Natura 2000 buveinių apsaugai (BAST) ir paukščių apsaugai (PAST) svarbių teritorijų kriterijus (2 pav.; 2 lentelė). Paukščių apsaugai svarbios teritorijos išskirtos siekiant išsaugoti tetervinų (*Tetrao tetrix*), dirvinių sėjikų (*Phyvialis apricaria*) buveines.

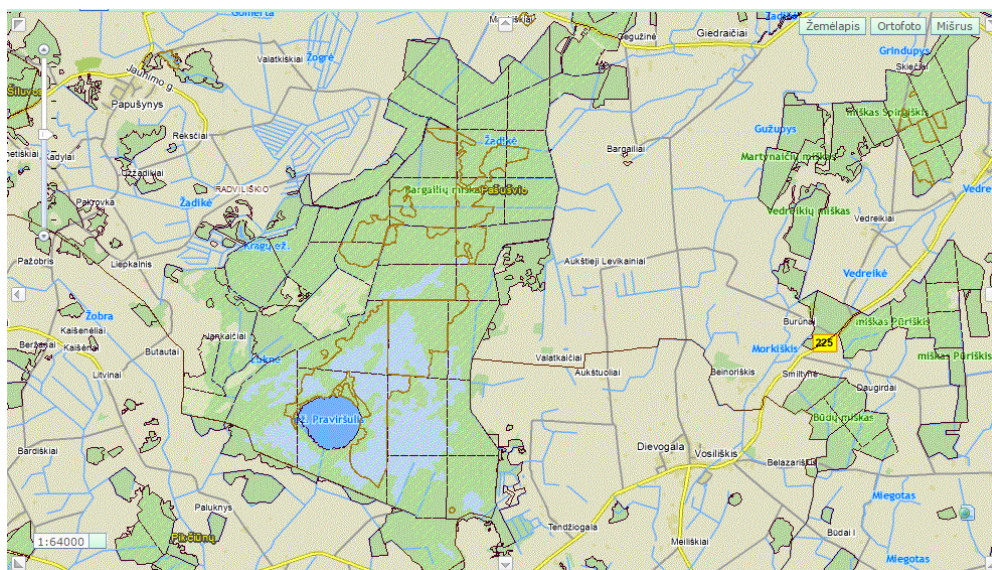

2 pav. Natura 2000 buveinių apsaugai (BAST) ir paukščių apsaugai (PAST) svarbios teritorijos VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. Šaltinis: <http://www.natura2000info.lt/lt/zemelapis.html>

2 lentelė. Buveinių apsaugai svarbios teritorijos. Šaltinis: Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų aplinkos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos komisijai, patvirtinimo. 2009 m. balandžio 22 d. Nr. D1-210

Vietovės pavadinimas	Plotas, ha	Savivaldybės pavadinimas	Pastabos, dėl vietovių, atitinkamčių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, ribų	Vertybės, dėl kurių atrinkta vietovė	Preliminarus buveinės plotas
Praviršulio tyrelis	3316	Radviliškio r., Raseinių r.	Ribos sutampa su Praviršulio tyrelio valstybinio botaninio-zoologinio draustinio ribomis	3130, Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis	66,0
				3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis	10,0
				3160, Natūralūs distrofiniai ežerai	199,0
				6230, Rūšių turtingi briedgaurnai	3,0
				6410, Melvenynai	47,0
				6430, Eutrofiniai aukštieji žolynai	5,0
				6510, Šienaujamos mezofitų pievos	86,0
Praviršulio tyrelis	3316	Radviliškio r., Raseinių r.	Ribos sutampa su Praviršulio tyrelio valstybinio botaninio-zoologinio draustinio ribomis	6530, Miškapievės	2,0
				7110, Aktyvios aukštapelkės	269,0
				7120, Degradavusios aukštapelkės	597,0
				7140, Tarpinės pelkės ir liūnai	60,0
				7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	5,0
				7230, Šarmingos žemapelkės	53,0
				9020, Plačialapių ir mišrūs miškai	109,0
				9050, Žolių turtingi eglynai	99,0
				9080, Pelkėti lapuočių miškai	491,0
				91D0, Pelkiniai miškai	1160,0
				91E0, Aliuviniai miškai	20,0
				Auksuotoji šaškytė	
				Dvilapis purvuolis	
Pelkinė uolaskėlė					

Praviršulio tyrelio botaniniame – zoologiniame draustinyje išskirta 13 kertinių miško buveinių (3 pav.; 3 lentelė). Jos užima daugiau nei 500 ha. Kertinėse miško buveinėse saugoma aplinka, svarbi įvairioms rūšims.

3 pav. Kertinės miško buveinės Praviršulio tyrelio botaniniame – zoologiniame draustinyje. Šaltinis: <http://www.valstybiniamiskai.lt/lt/SaugomiObjektai/KertinesMiskoBuveines/Puslapiai/Radviliskiomis/kuuredija.aspx>

3 lentelė. Kertinės miško buveinės Praviršulio tyrelio botaniniame-zoologiniame draustinyje

Eil. Nr.	Saugomos teritorijos pavadinimas	Vieta (girininkija, kv., skl.)	Plotas, ha	Saugomos buveinės
1	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 129, 130, 132, 133, 134, 136	206,8	I (Gaisravietė)
2	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 129	0,9	G (Nedidelės (< 3 ha) salos ir pusiasaliai vandens telkiniuose ir šlapynėse)
3	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 133	4,5	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)
4	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 137	0,6	K1 (Pavienis medis milžinas)
5	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 127 – 131, 134	129,5	I (Gaisravietė)
6	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 639	3,5	L (Senas parkas)
7	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 119, 120, 126	45,5	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)
8	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 123	4,9	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)

9	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 123	4,5	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)
10	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 120	12,3	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)
11	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 115 – 117, 121	38,5	C1 (Šlapieji juodalksnynai ir beržynai)
12	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 121, 124	51,4	C3 (Pelkiniai pušynai ir beržynai)
13	Kertinė buveinė	Pašušvio g-ja, kv. 115, 116	8,5	C1 (Šlapieji juodalksnynai ir beržynai)

Medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo teisinis reguliavimas

VDU ŽŪA MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetą, esantis Radviliškio rajono savivaldybėje.

Medžioklės plotų naudotojas yra VDU ŽŪA, kuris medžiojamųjų gyvūnų išteklius 2018 metais naudojo kaip Aleksandro Stulginskio universitetas pagal Radviliškio regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus 2013 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-318 patvirtintą Leidimą naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės ploto vienetu.

Medžioklės plotų naudojimo ir tvarkymo teisinis reguliavimas

VDU ŽŪA MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų naudojimas ir tvarkymas vykdomas pagal „Mokslo ir mokymo medžioklės plotų naudojimo ir tvarkymo tvarkos aprašą“ patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. D1-918 ir Aleksandro Stulginskio universiteto Miškų ir ekologijos fakulteto mokslo ir mokymo medžioklės plotų, esančių Radviliškio rajono savivaldybėje, naudojimo, tvarkymo ir mokslinio tyrimo programą 2023 metams, taip pat pagal 2006 m. paruoštą ir patvirtintą medžioklėtvarkos projektą.

1. MEDŽIOKLĖS PLOTŲ NAUDOJIMAS MOKYMOUI

1.1. MOKYMO RENGINIAI

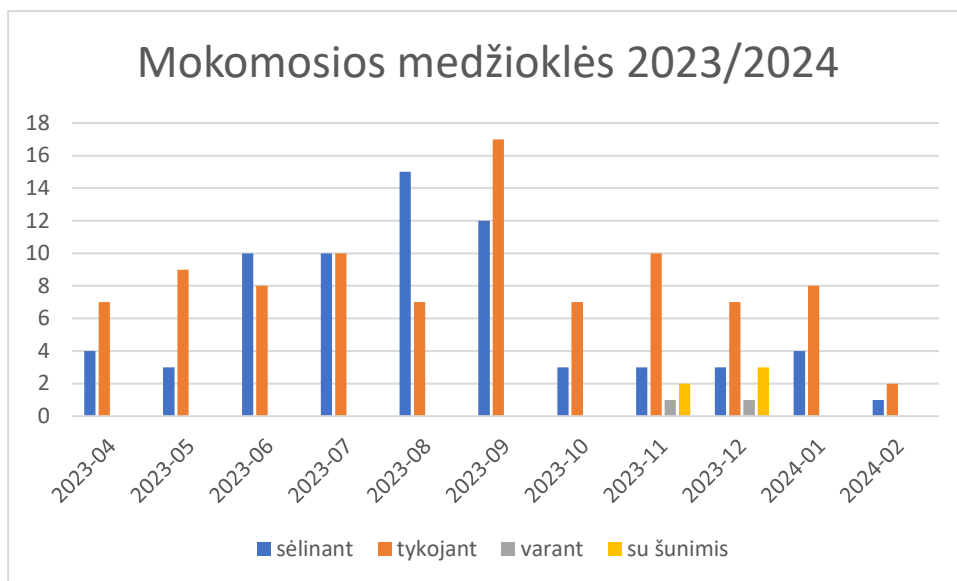
1.1.1 Mokomosios medžioklės

Mokomosios medžioklės yra įtrauktos į Miškų ir ekologijos fakulteto pirmosios studijų pakopos Miškininkystės bei Taikomosios ekologijos studijų programas kaip mokomųjų praktikų dalis taip pat į antrosios studijų pakopos Laukinių gyvūnų populiacijų ir jų valdymo studijų programą. Pagal VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų, esančių Radviliškio rajono savivaldybėje, tvarkymo, mokslinio tyrimo ir mokymo programą 2023/24 metais buvo vykdomi šie mokymo renginiai: mokomosios medžioklės: 2 medžioklės varant, 92 tykojant, 68 sėlinant; 5 medžioklės su šunimis. (1 lentelė)

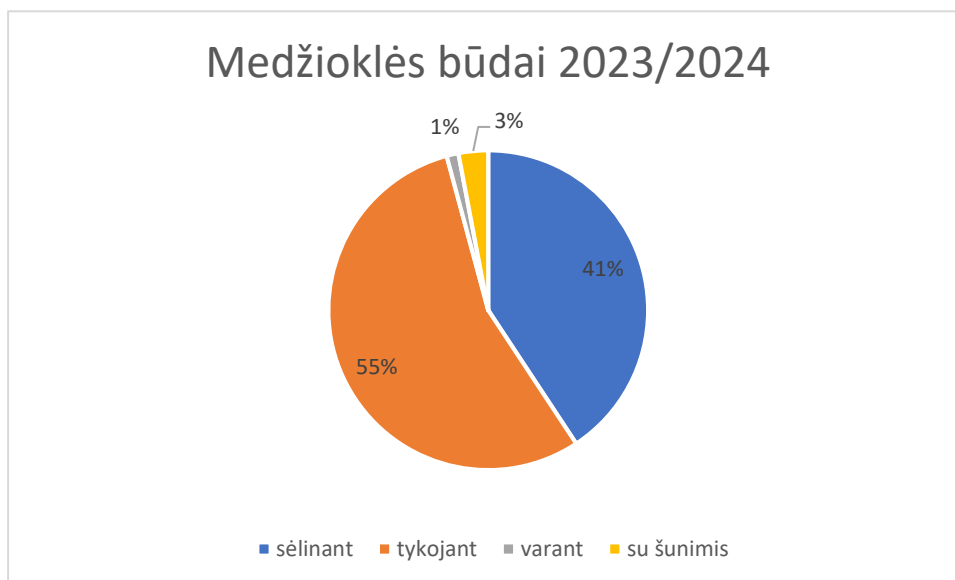
1 lentelė. 2023/24 metais įvykdyti mokymo renginiai

Eil. Nr.	Medžiojimo būdas	Medžioklės paskirtis ir skaičius	Vykdomo laikas	Atsakingas asmuo
1.	Medžiojimas varant	Dvi mokomosios medžioklės	2023 m. lapkričio 25 d. 2023 . Gruodžio 21 d.	lab. G. Lukaševičius, lab. V. Ivanauskis, lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. A. Kibiša
2.	Medžiojimas tykojant (lapių, mangutų, kiaunių, kanadinių audinių, bebrų, šeškų tykojimas prie masalo ir taurių elnių bei šernų prie pasėlių)	Gausos reguliavimas, Mokomosios medžioklės, medžioklių skaičius pagal poreikį, pasėlių apsauga. 92 medžioklių.	Visi metai pagal leistinus atskirų rūšių medžioklės terminus	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. A. Kibiša, lab. G. Lukaševičius, lab. V. Ivanauskis
3.	Medžiojimas sėlinant, vykdant stirnių, briedžių, taurių elnių atranką	Mokomosios medžioklės. 68 medžioklės	Visi metai pagal leistinus atskirų rūšių medžioklės terminus	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. A. Kibiša, lab. G. Lukaševičius, lab. V. Ivanauskis
4.	Medžiojimas su šunimis - kai su medžiokliniais šunimis, žvėrys gaudomi jų urvuose ar nameliuose, panaudojant graibštus arba šaunamąjį ginklą, arba, kai šuo pasiveja ir pagauna (sulaiko) žvėrį	Gausos reguliavimas Mokomosios medžioklės 5 medžioklės	Visi metai pagal leistinus atskirų rūšių medžioklės terminus	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. A. Kibiša, lab. G. Lukaševičius, lab. V. Ivanauskis

Už mokomasias medžiokles ir gyvūnų gausos reguliavimą atsakingas lekt. dr. A. Kibiša, lekt. K. Šimkevičius.

1 pav. Medžioklės būdų pasiskirstymas pagal mėnesius.

2 pav. Medžioklės būdų pasiskirstymas 2023/24 medžioklės sezone

1.1.2 Mokomosios praktikos, praktiniai darbai, stažuotės

Mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetu vyko 32 mokomosios praktikos, kuriose dalyvavo pirmosios studijų pakopos 1-3 kurso nuolatinųjų ir iššestinių miškininkystės, taikomosios ekologijos studijų programų studentai (1 lentelė). Taip pat ir antrosios studijų pakopos Laukinių gyvūnų išteklių ir jų valdymo studijų programos studentai bei asmenys, siekiantys tapti medžiotojais.

1 lentelė. Mokomosios praktikos, renginiai, stažuotės.

Eil. Nr.	Renginio pavadinimas	Turėjo įvykti renginių, vnt.	Įvyko renginių, vnt.	Atsakingas asmuo
1.	Miško žvėrių ir paukščių biologijos mokomoji praktika bei praktikos darbai Miškininkystės ir programos studentams	2	2	prof. dr. G.Brazaitis, lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. R. Špinkytė-Bačkaitienė
2.	Stuburinių gyvūnų biologijos mokomoji praktika bei praktikos darbai Taikomosios ekologijos programos studentams	2	2	prof. dr. G.Brazaitis, lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. R. Špinkytė-Bačkaitienė
3.	Medžioklėtyros mokomoji praktika bei praktikos darbai Miškininkystės programos studentams	2	2	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. Artūras Kibiša
4.	Laukinių gyvūnų populiacijų tvarkymo mokomoji praktika Taikomosios ekologijos programos studentams praktikos darbai	2	2	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. Artūras Kibiša
5.	Medžioklinė teriologija ir ornitologija: Laukinių gyvūnų tyrimo metodologija; Medžioklėtvarka ir medžioklės technologija; Biotechnija bei laukinių gyvūnų ligos ir parazitai Laukinių gyvūnų ištekliai ir jų valdymas programos magistrantams	5	4	prof. dr. G Brazaitis, lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. Artūras Kibiša lekt. dr. R. Špinkytė-Bačkaitienė
6.	Asmenų siekiančių tapti medžiotojais stažuotės	20	15	lekt. K. Šimkevičius, lekt. dr. A. Kibiša
	Iš viso mokomųjų praktikų, praktikos darbų, stažuotių	33	27	

1;2 pav. Mokomosios medžioklės varant metu mokomuosiuose medžioklės plotuose

„Bargailiai“.

3;4 pav. Mokomosios praktikos metu mokomuosiuose medžioklės plotuose „Bargailiai“.

5;6 pav. Mokomosios praktikos metu atliekamų matavimų užduotys, mokomuosiuose medžioklės plotuose „Bargailiai“.

1.1.3 Visuomenės švietimas

2023 metai VDU ŽŪA MEF Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojams buvo išskirtiniai ir labai intensyvūs. Po dvejus metus trukusių pastato renovacijos darbų, 2023 m. gegužę Medžioklėtyros laboratorija persikraustė į atnaujintas Agroinovacijų centro patalpas. Laboratorijos darbuotojai skyrė daug laiko ir jėgų naujai išdėstytų patalpų apipavidalinimo planams parengti ir juos įgyvendinti. Po pastato renovacijos Medžioklėtyros laboratorijos patalpos išsiplėtė. Buvo naujai įrengtos trys mokymams skirtos auditorijos su naujai suprojektuotomis žvėrių ir paukščių eksponatų laikymui skirtomis spintomis, įrengta žvėrienos tyrimų laboratorija bei išpūdinga pastato vestibulyje studentus bei svečius pasitinkanti trijų Europinių stumbrų taksidermijos preparatų ekspozicija (1 pav.).

1 pav. Europinių stumbrų ekspozicija Agroinovacijų pastato vestibulyje (autorius vyr. laborantas K. Bybartas)

2 pav. Naujai apipavidalinta paukščių auditorija

Po renovacijos į naujas patalpas perkelta ir vardinė doc. dr. Kęstučio Pėtelio „Laukinių gyvūnų populiacijų tvarkymo auditorija“ su mokymui skirtais taksidermijos preparatais.

Perkeliant eksponatus buvo laikomasi senojo išdėstymo tvarkos, tačiau laikui bėgant eksponatų skaičius didėja.

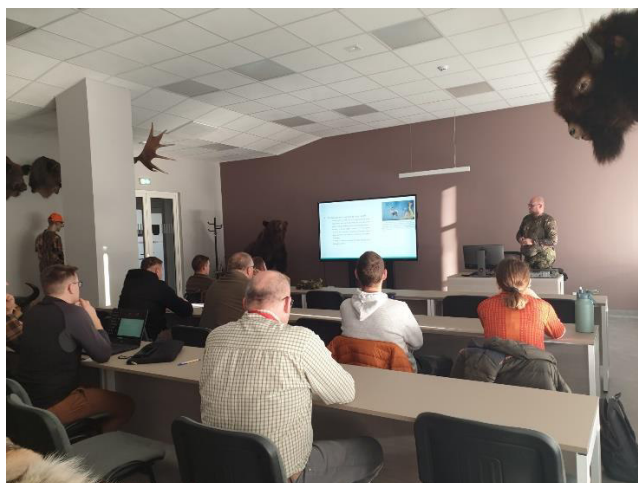

3 pav. Doc. dr. Kęstučio Pėtelio vardo „Laukinių gyvūnų populiacijų tvarkymo auditorija“

4 pav. Už tauriųjų elnių taksidermijos preparatų mokomąją ekspoziciją (Autorius vyr. laborantas K. Bybartas) 2024 m. kovo 15 d. gauta VDU Rektoriaus padėka

Džiugu pažymėti, kad visokeriopai atsinaujinusi laboratorija jau sulaukė nemažai svečių ne tik iš mūsų krašto, bet ir užsienio. Medžioklėtyros laboratorijoje svečiavosi ir paskaitą magistrantūros studijų programos „Laukinių gyvūnų ištekliai ir jų valdymas“ studentams skaitė Latvijos žemės ūkio universiteto dėstytojas dr. Edgars Dubrovskis (5 pav.).

5 pav. Medžioklėtyros laboratorijoje paskaitą VDU ŽUA MEF magistrantams skaito kolega iš Latvijos dr. Edgars Dubrovskis

Susipažinti su mūsų vykdomomis studijomis ir moksliniais tyrimais atvyko ir mūsų kaimynai iš Lenkijos Varšuvos universiteto (6,7 pav.). Studentams ir dėstytojams didelį įspūdį padarė gausi taksidermijos preparatų kolekcija ir platus mokslinių tyrimų spektras, prie kurių gali prisidėti MEF studentai ruošdami savo studijų baigiamuosius darbus.

6 pav. Varšuvos universiteto studentų ir dėstytojų apsilankymas atnaujintoje Medžioklėtyros laboratorijoje

7 pav. Varšuvos universiteto studentams ir dėstytojams atnaujintą Medžioklėtyros laboratoriją pristato prof. dr. G. Brazaitis

Lygiagrečiai įsikūrimo naujose patalpose darbų ir tiesioginio darbo skirtu pedagoginei bei mokslinei veiklai, Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojai skyrė daug laiko visuomenės švietimui ir surengė mokslo populiarinimo renginius ir mokymus visuomenei. Kaip įprastai, taip ir 2023 metais, surinktus tyrimų duomenis keturiuose skirtingose Lietuvos teritorijos vietose esančiuose VDU ŽŪA MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetuose, naudojo visuomenės švietimui dviem pagrindiniais būdais: skaitė viešas paskaitas ir rengė mokomuosius, šviečiamuosius susitikimus-seminarus bei teikė informaciją žiniasklaidos priemonėmis.

Atsiskaitomuoju, 2023-2024 metų medžioklės sezono laikotarpiu, Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojai paskelbė 9 straipsnius recenzuojamoje mokslo spaudoje, iš kurių 6 Web of Science DB referuojamuose leidiniuose (IF / AIF vidurkis $\geq 0,25$) ir 3 publikacijas recenzuojamoje mokslinių konferencijų medžiagoje. Taip pat skaitė mokslinius pranešimus ir tyrimų rezultatus skelbė 7 tarptautinėse mokslinėse konferencijose Vokietijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Paskelbtų mokslinių publikacijų, konferencijų tezių ir konferencijų pranešimų sąrašas pateikiamas 1 priede.

Visuomenės švietimo tikslais surengti seminarai, skaitytos viešos paskaitos, konsultuoti laukinių gyvūnų aptvarų savininkai ir medžiotojai biologinės įvairovės išsaugojimo, medžioklėtvarkos, žvėrienos tvarkymo ir kt. klausimais, teikta informacija žiniasklaidos priemonėmis (1 lentelė). Visas įgyvendintų renginių ir publikacijų sąrašas pateikiamas 2 priede.

1 lentelė. Visuomenės švietimas – paskaitos, seminarai, konsultacijos

Priemonės	Skaičius	Rengėjas
Šviečiamieji seminarai	1	A.Kibiša,, J. Stankevičiūtė, M. Bakševičius
Viešos paskaitos	11	A.Kibiša, R. Špinkytė-Bačkaitienė, J. Stankevičiūtė, L. Bisikirskienė, R.
Mokslo sklaidos publikacijos, informaciniai straipsniai	7	G. Brazaitis, J. Stankevičiūtė, R. Vaitkevičiūtė, M. Bakševičius, K. Šimkevičius
Publicistiniai straipsniai	9	A.Kibiša, R. Špinkytė-Bačkaitienė, L. Bisikirskienė
Konsultacijos	23	A.Kibiša, R. Špinkytė-Bačkaitienė, J. Stankevičiūtė, L. Bisikirskienė, K. Šimkevičius
TV ir radijo laidos	7	A.Kibiša,, R. Špinkytė-Bačkaitienė, R. Vaitkevičiūtė

VDU ŽŪA rengiamose tarptautinėje žemės ūkio parodoje (www.expoacademia.lt) dr. J. Stankevičiūtė kasmet organizuoja ir įgyvendina seminarus, skirtus medžiotojams, laukinių gyvūnų aptvarų savininkams ir plačiajai visuomenei apie žvėrienos tvarkymą bei aptvarinės žvėrininkystės verslo perspektyvas. 2003 m. balandžio mėn. 1 d. parodos "Ką pasėsi...2023" metu, surengtas viešas šviečiamasis seminaras "Žvėriena - aukštos pridėtinės vertės produktas". Seminare kalbėta kaip medžioklės būdas ir medžiotojo higienos įgūdžiai gali įtakoti žvėrienos kokybę, taip pat buvo teikiami patarimai kokybiškam žvėrienos tvarkymo procesui, rizikos valdymui ir saugių produktų gamybai užtikrinti.

Kasmet pastebimas vis didesnis medžiotojų sąjungų aktyvumas stiprinant ryšius su nemedžiojančia visuomenės dalimi. Rengiamos medžioklės trofėjų parodos, elnių šauklių varžybos su kultūrine programa šeimoms, vyksta renginiai išimtinai medžiotojams. Daugelyje jų Medžioklėtos laboratorijos mokslininkai nelieka nuošalyje, - yra aktyvūs renginių organizatoriai bei kviečiami ekspertiniams pranešimams. 2023 m. gegužės 10 dieną Kaune įvykusiame visuotiniame medžiotojų suvažiavime dr. R. Špinkytė-Bačkaitienė skaitė pranešimą „Vilkų populiacijos būklės stebėseną rūsies valdymo ir apsaugos tikslais“ (8 pav.).

8 pav. Dr. R. Špinkytė-Bačkaitienė visuotiniame medžiotojų suvažiavime Kaune, 2023 m. gegužės 10 d.

Tame pačiame renginyje Dr. A. Kibiša pristatė Medžioklėtyros laboratorijos mokslinę veiklą ir vykdomus medžiojamųjų gyvūnų populiacijų būklės tyrimus.

Medžioklėtyros laboratorijos mokslininkai nuosekliai vykdydami daugelį metų besitęsiančią švietėjišką veiklą suformavo konsultacijų teikimo įdirbį, o 2023 metais atnaujinus daugumą laboratorijos mokymo priemonių bei laukinių žvėrių ir paukščių ekspozicijas praplėtė savo darbo formas su visuomene. Atliepiant į didėjančius medžiotojų ir laukinių gyvūnų aptvarų savininkų mokymų poreikius, o taip pat plačiosios visuomenės švietimo laukinės gyvūnijos tematika poreikius, Medžioklėtyros laboratorijos mokslininkai, susidarius klausytojų grupei skaito paskaitas bei kviečia klausytojus nuo darželinuko iki senjoro, nuo smalsuolio iki specialisto suplanuoti apsilankymą Medžioklėtyros laboratorijoje iš anksto suderintu laiku savaitgaliais. Siūlomos tokios mokamų paskaitų temos:

- Atrankinės medžioklės principai. Briedis, tauris elnis, danielius, stirna (dr. Artūras Kibiša)
- Tauriųjų elnių populiacijos būklės tyrimai (dr. Artūras Kibiša)
- Stumbrų populiacijos saugojimas, perkelian ir formuojant naują bandą (dr. Artūras Kibiša)
- Medžioklės higiena – kokią įtaką tai daro žvėrienos kokybei? (lektorė dr. Jolanta Stankevičiūtė)
- Žvėrienos brandinimas (dr. Jolanta Stankevičiūtė)
- Vilko populiacijos būklė (lektorė dr. Renata Špinkytė-Bačkaitienė)
- Vilkai kaip žmonės. Žmonės kaip vilkai (dr. Renata Špinkytė-Bačkaitienė)
- Paslaptingos paukščių kelionės (lektorė dokt. Loreta Bisikirskienė)
- Tuk-tuk. Kas gyvena inkile? (dokt. Loreta Bisikirskienė)
- Kartu atraskime plunksnuotųjų pasaulį (dokt. Loreta Bisikirskienė)
- Šokantys paukščiai (dokt. Loreta Bisikirskienė)

Šį kvietimą ir informaciją 2024 m. kovo pradžioje paskelbus Medžioklėtyros laboratorijos mokslinės svetainės Facebook paskyroje, jau sulaukta užklausų dėl paskaitų laiko. Pirmieji kelti kvalifikaciją 2024 m. kovo 16 d. atvyko medžiotojai iš Raseinių MŽD. Net 48 žmonių grupė klausėsi dr. A. Kibišos paskaitos apie elnių selekciją (9,10 pav.).

9 pav. Dr. A. Kibiša paskaitoje apie elnių selekciją su Raseinių MŽD nariais.

10 pav. Dr. A. Kibiša paskaitoje apie elnių selekciją su Raseinių MŽD nariais.

Medžioklėtyros laboratorijos auditorijose teorinių žinių ir praktinių įgūdžių įgyja ne tik Miškų ir ekologijos fakulteto studentai: būsimi medžiotojai, ekologai, laukinių gyvūnų populiacijų valdymo specialistai. Teminėje aplinkoje vyksta įvairaus pobūdžio atrankinės medžioklės ir trofėjų vertinimo ekspertų susirinkimai, seminarai bei pasitarimai.

Siekiant kelti kuo aukštesnių medžiotojų rengimo bei mokymo tikslų bei kelti medžioklės kultūrą Lietuvoje šiame procese apjungiant naujausiomis mokslo žiniomis grįstus laukinių gyvūnų populiacijų valdymo pavyzdžius, trečius metus iš eilės Medžioklėtyros laboratorijoje organizuojami medžiotojų rengimo kursai ir medžioklės stažuotės. Medžiotojų

rengimo kursams nuo 2021 metų vadovauja ir paskaitas skaito lekt. dr. Artūras Kibiša. Kursus taip pat veda lekt. dr. Renata Špinkytė-Bačkaitienė, lekt. Kastytis Šimkevičius. Šiuo metu, 2024 m. pavasarį atnaujintose auditorijose medžiotojų rengimo kursuose dalyvauja ir paskaitas lanko 50 asmenų, siekiančių pasirengti egzaminui medžiotojo bilietui įgyti.

Mokslinės svetainės „Medžioklėtyros laboratorija“ Facebook paskyroje paskelbtoje šių kursų programoje nurodoma, kad asmenys baigę medžiotojų kursus žinos ir suvoks įstatymais pagrįstą laukinių gyvūnų populiacijų reguliavimą, laukinės gyvūnijos apsaugos ir jų gyvenamosios aplinkos gerinimo būdus. Užsiregistravę asmenys, be įgytų teorinių medžioklės žinių, šių kursų metu turės teisę įgyti praktinių žinių, atlikdami užduotis mokymui ir mokslui skirtuose medžioklės plotuose, pagal sudarytą stažuocių programą ir gauti pažymą apie atliktą stažuotę.

Medžioklėtvarkos laboratorijos darbuotojai nuolat teikia mokamas mokslo paslaugas pagal universiteto patvirtintus įkainius. Tarp kitų mokamų mokslo paslaugų - identifikuojamos žinduolių rūšys ir amžius pagal įvairius požymius, nustatoma medžiojamųjų gyvūnų miškui padaryta žala ir, kas šiuo metu aktualu, – teikiamos konsultacijos dėl medžioklėtvarkos projektų rengimo. Pagal poreikį, laboratorijos ekspertai atvyksta į darbų atlikimo vietą. Gyvosios gamtos inspektorių teikimu įtariant brakonieravimo atvejus, vykdoma surinktų neteisėtai sumedžiotų laukinių gyvūnų dantų, kailio, kraujo ir kitų gyvūnų dalių analizė. Atliekama laukinių gyvūnų rūšies ir amžiaus nustatymo ekspertizė.

Medžiotojų klubų, asociacijų kvietimu Medžioklėtyros laboratorijos mokslininkai su konsultacijomis lankosi medžiotojų klubuose ir laukinių gyvūnų aptvarų savininkų valdose. Šis bendradarbiavimas ir ryšiai labai vertingi rengiant ir organizuojant VDU ŽŪA MEF bakalaurų ir magistrantų praktikas bei išvažiuojamuosius seminarus. Galima pasidžiaugti, kad jau susiformavo glaudi bendradarbiavimo praktika su nemaža dalimi Lietuvos medžioklės klubų dėl sumedžiotų gyvūnų pristatymo atlikti mokslinius tyrimus. Tai didelė pagalba mokslininkams išplėsti tyrimų medžiagą ne tik iš mokomųjų medžioklės plotų, o aprėpiant visą Lietuvos teritoriją.

Dėka nuoseklaus mokslinio darbo Lietuvos stumbrų populiacijos valdymo srityje ir tarptautinio bendradarbiavimo, Medžioklėtyros laboratorijos vadovas dr. A. Kibiša yra stumbrų globos asociacijos Lenkijoje "STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW ŻUBRÓW" narys. www.smz.waw.pl

Dr. A. Kibiša - tarptautinės medžioklės ir medžiojamosios faunos apsaugos tarybos (Member of the CIC Trophy Evaluation Commission) ekspertas/ trofėjų vertinimo teisėjas yra nuolat renkamas į Lietuvos medžioklės trofėjų ekspertų komisijų sudėtis, pav., 2023.08 22

dirbo 7- osios Dzūkijos krašto medžioklės trofėjų parodoje medžioklės trofėjų ekspertų komisijos pirmininko pareigose, o už indėlių puoselėjant medžioklės kultūrą bei tradicijas, Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija 2023 m. balandžio 11 d. jį apdovanojo medaliu „MEDEINĖ“.

Nuolat vykdomas švietėjiškas MEF studijų programų populiarinimo darbas. 2023 m. gegužės mėn. 12 d. vykusio VDU Studijų festivalio metu Miškų ir ekologijos fakulteto dėstytojos dr. R. Vaitkevičiūtė ir dr. J. Stankevičiūtė atliko organizacinius darbus apipavidalinant MEF palapinę bei populiarino Miškininkystės ir Laukinių gyvūnų išteklių valdymo studijų programas 11-12 klasių moksleivius supažindindamos su medžiokline kinologija, pristatė medžioklinių šunų veisles (11, 12 pav.).

11 pav. Susitikimas su moksleiviais VDU Studijų festivalio metu 2023 m. gegužės 12 d.

12 pav. Susitikimas su moksleiviais VDU Studijų festivalio metu 2023 m. gegužės 12 d.

Dirbant Akademijos miestelio mokyklos-darželio „Gilė“ kaimynystėje ir nuolat matant mokyklos-darželio mažuosius ugdytinius prie Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojų

įrengtos lesyklos besidominčius, smalsaujančius - kas gi ten toje maitinasi, dokt. Loreta Biskirskienė pasiūlė vaikams trumpam stabtelėti ir susipažinti. Buvo surengtas edukacinis užsiėmimas darželio auklėtiniams lauko erdvėje. Doktorantė su vaikais susitiko prie lesyklėlės pabendrauti, pačiauškėti bei praktiškai pasirūpinti paukšteliais (13 pav.). Kartu ėmėsi valymo darbų, bėrė šaltuoju metų laiku paukščiams tinkamiausią maistą ir svarstė vaikams svarbiais klausimais - lesinti ar ne paukštelių žiemą? Jei nusprendžiame lesinti, tuomet kada pradėti ir kada nustoti? Vaikams paaiškinta ir jie įsidėmėjo, kad paukščių lesinimas yra įsipareigojimas iki pavasario. Buvo aptarta koks maistas šaltuoju metų laiku paukščiams yra pats vertingiausias. Vaikai buvo supažindinti su paukščių rūšimis, kurias galime stebėti lesyklėlėse - vietinėmis, sėsliomis bei šiaurinių kraštų atskrendančiomis žiemoti į mūsų šalį.

13 pav. Dkt. L. Biskirskienė su Akademijos miestelio mokyklos-darželio „Gilė“ ugdytiniais

Buvo konstatuota, kad paukščių lesinimo klausimais reikia didesnio švietėjiško darbo, nes žiemos laikotarpio pradžioje stebėta kaip į viešai prieinamą visiems Akademijos miestelio gyventojams Medžioklėtyros laboratorijos mokslininkų įrengtą lesyklą miestelio gyventojai neša netinkamus paukščiams lesinti pašarus, - citrusinių vaisių lupenas, daržovių lupenas, baltos duonos pluteles. Pakabinus instrukcijas su informacija apie tinkamus paukščiams žiemą pašarus pasiekti teigiami edukacijos rezultatai žmonių elgesyje.

2. MEDŽIOKLĖS PLOTŲ TVARKYMAS

2.1 Pelėdinių inkilų atnaujinimas

2023 m. Praviršulio tyrelio botaniniame – zoologiniame draustinyje su Tado Ivanausko ornitologų klubo nariais buvo atnaujinti 3 inkilai naminėms pelėdoms, kurie buvo iškelti ankstesniais metais. Dalies inkilų stogas arba dugnas buvo skilę, todėl reikėjo juos atnaujinti. Skilę dalys buvo pakeistos naujomis. Taip pat į inkilų vidų prieš vėl juos iškeliant buvo įpilta medžio drožlių, nes pelėdos pačios nesuka lizdų ir tai yra pagalbinė priemonė jų perėjimui. Taip pat drožlės sugeria drėgmę, besikaupiančią inkile. Naminės pelėdos Lietuvoje yra gana dažni paukščiai, tačiau kasmet daug jų žūsta susidūrimuose su transporto priemonėmis metu bei patekusios į pastatų nišas. Taip pat ši paukščių rūšis susiduria su perėjimo vietų stoka. Peri daugiausiai senų medžių drevėse, juodųjų meletų iškalčiuose uoksuose bei tinkamuose inkiluose (Kurlavičius, 2003). Todėl viena tinkamiausių ir efektyviausių biotechninių priemonių šių paukščių gyvenimo sąlygų pagerinimui yra tinkamai sukalti, iškelti ar atnaujinti inkilai.

1 pav. Atnaujintas pelėdinis inkilas

2 pav. Atnaujintų inkilų buvimo vietos Praviršulio botaniniame – zoologiniame draustinyje

2.2 Stebėjimo-tykavimo bokštelių įrengimas

Gyvūnų stebėjimui bei gausos reguliavimui tykojant yra įrengta 9 stacionarūs stebėjimo-tykavimo bokšteliai valstybiniuose miško žemės sklypuose (1 lentelė) ir 13 stacionarių stebėjimo-tykavimo bokštelių su 3 viliojimo vietomis žemės ūkio ir kt. paskirties

Bokštelio Nr.	X	Y	Pastabos
1	6154336	467562	
2	6154557	467667	
3	6156593	468539	
4	6158417	468568	Įrengta stulpinė laižykla su viliojimo vieta
5	6159458	468888	Įrengta stulpinė laižykla
6	6155140	463890	
7	6154900	464628	Įrengta stulpinė laižykla
8	6155270	464765	
9	6157771	467280	

sklypuose (2 lentelė).

1 lentelė. Valstybinėje miško žemėje esantys stebėjimo-tykavimo bokšteliai.

Bokštelio Nr.	X	Y	Pastabos
1	6155167	467849	
2	6155606	468439	Įrengta stulpinė laižykla su viliojimo vieta
3	6156131	468481	
4	6156914	468523	Įrengta stulpinė laižykla
5	6157268	468430	
6	6158884	467505	Įrengta stulpinė laižykla
7	6157764	465878	Įrengta stulpinė laižykla
8	6157180	465226	
9	6156706	464447	Įrengta stulpinė laižykla su viliojimo vieta
10	6155206	461953	
11	6156265	463478	Įrengta stulpinė laižykla
12	6155818	462875	
13	6154113	462392	Įrengta stulpinė laižykla su viliojimo vieta

2 lentelė. Ž.Ū. ir kitos paskirties žemėje esantys stebėjimo-tykavimo bokšteliai.

Tvarkant medžioklės plotus 2023/2024 metais buvo atlikti šie medžioklės technologiniai ir biotechniniai darbai: suremontuoti 3 ir pastatyti 3 nauji kilnojami stebėjimo – tykavimo bokšteliai, suremontuoti 2 ir pastatytas 1 naujas stacionarus stebėjimo – tykavimo bokštelis. Atnaujintos 3 viliojimo vietos šernams ir įrengta 1 nauja. Atnaujinta ir prižiūrima 10 stulpinių laižyklų, atnaujintos medžiotojų linijos. Atnaujinti 2 tilteliai ir pastatyti 2 nauji tilteliai per melioracijos griovius tiksliniam patekimui iš vienos griovio pusės į kitą. Gausus

jaukinimas (daugiau kaip 100 kg) netaikomas. Taikomas tik jaukinimas (iki 100 kg) šernų priviliojimui koncentruotais ir sultingais pašarais nuolatinėse vietose, laikantis VMVT reikalavimų. Šernai šeriami specialioje talpoje, į kurią sunkiau įlipti (Medžioklės LAMMC Miškų institutas 6 Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo pakeitimas 2015 m. spalio 14 d. Nr. D1-741). Šernai buvo viliojami taikant ir kitą metodą - automatinius pašarų barstytuvus. Keli metai iš eilės pastebimas sėkmingas reguliaraus tauriųjų elnių ir šernų jaukinimo rezultatas, nukreipiant gyvūnus nuo aplinkinių žemės ūkio pasėlių, nors vietinių gyvūnų populiacijų tankiai siekia ekologinio tankio ribas.

2.3 Viliojimo vietų, kilnojamų ir stacionarių stebėjimo – tykojimo bokštelių, stulpinių laižyklų, tiltelių atnaujinimas ir naujų įrengimas

VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vieneta, esantį Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje, supa žemės ūkio naudmenos, kurioms nemažą žalą daro taurieji elniai bei šernai. Dėl šios priežasties kasmet atnaujinami (arba statomi nauji) tiek kilnojamieji, tiek stacionarūs stebėjimui – tykojimui skirti bokšteliai (*1 pav.*). Kilnojami bokšteliai atnaujinti sutvirtinant jų konstrukcijas ir pastatyti trys nauji šalia aktyviai žvėrių lankomų žemės ūkio naudmenų. Dviejų stacionarių stebėjimo-tykojimo bokštelių kopėčios bei kojos buvo sutręšusios, todėl kilo grėsmė studentams – medžiotojams susižaloti. Kopėčios buvo pakeistos naujomis, o kojos atnaujintos. Prie aktyviai žvėrių lankomų žemės ūkio naudmenų buvo pastatytas dar vienas naujas stacionarus stebėjimo – tykojimo bokštelis. Bokšteliai naudojami ir vykdant pagrindinių medžiojamųjų žvėrių populiacijų kokybinės struktūros apskaitą pagal lytį bei amžių. Bokšteliai naudojami studentus supažindinant su stebimais žvėrimis, esančiais gamtinėje aplinkoje. Studentai bei universiteto darbuotojai, siekiantys tapti medžiotojais ir atliekantys stažuotę, iš esamų stacionarių bokštelių stebi elninius žvėris rujos metu. Jie supažindinami su įvairių konstrukcijų stacionarių bokštelių modeliais bei mobilių bokštelių vietos statymui parinkimu, atsižvelgiant į reljefo ypatumus, matymo lauką bei žvėrių daromą žalą žemės ūkio bei miško naudmenoms.

1 pav. Stacionarių ir kilnojamų stebėjimo - tykojimo bokštelių atnaujinimas medžioklės plotų vienetė, naujų įrengimas.

Atnaujintos medžioklės plotų vienetė esančios šernų viliojimo vietos. Buvo atnaujintos pašarų talpos, sutvirtintos jų konstrukcijos bei negesintomis kalkėmis išdezinfekuotos viliojimo vietos, siekiant sumažinti ligų ir parazitų plitimą šernų populiacijoje. Reguliariai pakeičiamos dviejų automatinių pašarų barstytuvų baterijos, į kuriuos pilami pašarai vieną kartą per savaitę. Pastebėta, kad nuolatinis viliojimas pritraukia šernus, lankymasis viliojimo vietose tapo reguliarus. Reguliaraus šernų jaukinimo metu, žvėrys rečiau lankydavosi aplinkiniuose žemės ūkio pasėliuose ir tapo sėslesni, per žiemą laikėsi mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė teritorijoje. Medžioklės plotų vienetė atnaujinta 10 druskos laižyklų, kurios papildomos pagal suvartojimą (2 pav.). Atsižvelgiant į tai, jog 400 ha reikia 1 druskos laižyklos, norint, kad žvėrims užtektų trūkstamų mineralinių medžiagų. Naudojamos

stulpinės laižyklos, jose druskos ritinys užmaunamas ant kuolo. Aplink laižyklas esančios teritorijos dezinfekuotos negesintomis kalkėmis. Stažuotojai – praktikantai, atliekantys stažuotę, supažindinti su stulpinių laižyklų įrengimu, jų nauda, vietos parinkimo niuansais. Medžioklės plotų vietoje yra melioracijos griovių. Tiksliniam patekimui iš vienos griovio pusės į kitą buvo įrengti 2 nauji ir atnaujinti 2 esami liepteliai.

2 pav. Stulpinių laižyklų atnaujinimas, naujai pastatyti liepteliai.

2.4 Pirminio žvėrių apdorojimo aikštelės ir atliekų duobės atnaujinimas

Medžioklės plotų naudotojai turi įrengti pirminio žvėrių apdorojimo aikštelę pagal nustatytus reikalavimus. VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė esančioje pirminio žvėrių apdorojimo vietoje afrikinio kiaulių maro prevencijai po kiekvieno išdoroto žvėries buvo atliekama patalpos dezinfekcija. Vedamas dezinfekcijos žurnalas. Prie įėjimo įrengti dezinfekciniai kilimėliai. Dezinfekcijai naudojamas aprobuotas biocidas Ecocid S. Naujos atliekų duobės įrengti nereikėjo nes senoji atitiko visus VMVT reikalavimų. (Įsakymas dėl veterinarinės priežiūros medžioklėje reikalavimų patvirtinimo 2002 m. spalio 22 d. Nr. 485/550). Senoji atliekų duobė nebuvo pripildyta, tai yra atliekos buvo žemiau nuo žemės paviršiaus 1-1,5 metro atstumu, todėl atitiko VMVT reikalavimus. Taip pat buvo perdažyta pirminio apdorojimo aikštelė. Šešis kartus buvo ištuštinta pirminio apdorojimo aikštelės nuotekų talpykla.

3. MOKSLINIAI TYRIMAI

3.1 Morfometriniai ir morfofiziologiniai laukinių gyvūnų tyrimai

Kaip ir kasmet mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė renkami visų sumedžiotų, žuvusių keliuose, papjautų ar kitaip nugaišusių medžiojamųjų gyvūnų morfometrinių charakteristikų duomenys. Duomenys bus panaudojami įvairiuose atliekamuose ir numatomuose atlikti tyrimuose, tokiuose kaip „elninių žvėrių morfometrinių charakteristikų įtaka jų trofėjų parametrų“, „Lapių ekologijos tyrimai“, „Invazinių parazitų *Dictiocaula cervi*, *Cephenemyia stimulator*, *Hypoderma alces* įtaka elninių žvėrių ir jų trofėjų morfometriniams charakteristikoms“ ir kt.

1 lentelė. 2023/2024 m. medžioklės sezono apibendrinti elninių žvėrių morfometrinių charakteristikų vidurkiai pagal amžiaus klases

Amžius metais	Amžiaus klasė	Kūno ilgis, cm	Krūtinės apimtis, cm	Pėdos ilgis, cm	Ausies ilgis, cm	Svoris, kg
Briedžio patinas						
-	Nesumedžiota	-	-	-	-	-
Briedžio patelė						
1,5	Jauni	197	154	62,5	22,5	209
Briedžio jaunikliai						
0,5	Iki metų	176,8	140,8	58,8	20,8	127,1
Elnio patinas						
1	Metiniai	165,5	120	45	20,25	114,7
2-3	Jauni	196	152	49,5	18,5	219,7
4-7	Viduramžiai	206,5	149	51,3	20,2	214,3
8-10	Brandūs	-	-	-	-	-
Elnių patelės ir jaunikliai						
0,5	Iki metų	147,4	105	44,7	18,8	75,7
>1	Suaugę	179,0	125,8	45,9	18,9	124,7
Stirnos patinas						
1	Metiniai	-	-	-	-	-
2	Jauni	-	-	-	-	-
3-4	Viduramžiai	115,7	67,7	35,3	14,5	26,5
5-6	Brandūs	-	-	-	-	-
>7	Seni	117,7	75,8	34,3	14,8	32,2
Stirnų patelės ir jaunikliai						
0,5	Iki metų	103,8	61,3	31,0	12,5	21,3
>1	Suaugę	115,8	72,0	31,9	13,9	26,8

2 lentelė. Apibendrinti šernų morfometrinių charakteristikų vidurkiai

Amžiaus klasė	Kūno ilgis, cm	Krūtinės apimtis, cm	Pėdos ilgis, cm	Ausies ilgis, cm	Uodegos ilgis, cm	Svoris, kg
Patinai						
Pirmamečiai	107,8	75,9	20,6	9,6	14,0	33,9
Antramečiai	119,3	87,5	23,8	10,3	16,0	46,7
Vyresni nei 2 m.	152,3	124,6	28,9	13,6	24,7	101,5
Patelės						
Pirmamečiai	108,2	86,4	20,4	10,5	15,3	38,4
Antramečiai	125,8	96,5	22,3	11,5	19,7	65,1
Vyresni nei 2 m.	138,1	108,5	22,7	12,2	20,0	78,5

3 lentelė. Apibendrinti kitų žvėrių morfometrinių charakteristikų vidurkiai

Rūšis/lytis	Kūno ilgis, cm	Krūtinės apimtis, cm	Pėdos ilgis, cm	Ausies ilgis, cm	Uodegos ilgis, cm	Svoris, kg
Vilkas						
Patelė	107	64	20	11	39	26
Lapės						
Patelė	65,5	32,5	14	8,5	41	4,5
Mangutai						
Patinas	64	49	10,5	4,5	21	8,8
Bebrai						
Patinas	77,3	56,1	9,9	2,9	26,1	15,6
Patelė	79,2	54,7	12,0	3,0	26,7	17,8
Kiškiai						
-	63,7	37,3	13,5	15,0	10,3	8,7

3.2 Medžiojamųjų gyvūnų populiacijų būklė

1 lentelė. Leidžiamų medžioti medžiojamų žvėrių populiacijų būklė VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Žvėrių rūšis	Stat. usas *	Gausa**, vnt.			Trumpalai kis gausos kitimo trendas (2021-2023 m.), %	Ilgalaikis gausos kitimo trendas (2007 – 2023 m.), %	Paplitimo pobūdis
			2021	2022	2023			
1.	Briedis (<i>Alces alces</i>)	Vs	35 (12♂ 23♀/juv.)	33 (11♂ 22♀/juv.)	32 (10♂ 22♀/juv.)	-9	52	Plačiai paplitusi
2.	Taurusis elnias (<i>Cervus elaphus</i>)	Vs	121 (43♂ 78♀/juv.)	120 (42♂ 78♀/juv.)	130 (45♂ 85♀/juv.)	7	767	Plačiai paplitusi
	Danielius (<i>Cervus dama</i>)	U	1 (1♂)	0	2 (2♂)	100	200	Neaišku
3.	Stirna (<i>Capreolus capreolus</i>)	Vs	130 (44♂ 86♀/juv.)	130 (44♂ 86♀/juv.)	125 (41♂ 84♀/juv.)	-4	56	Plačiai paplitusi
4.	Šernas (<i>Sus scrofa</i>)	Vs	46	56	60	30	-29	Plačiai paplitusi
5.	Bebras (<i>Castor fiber</i>)	Vs	54	45	45	-17	-47	Plačiai paplitusi
6.	Ondatra (<i>Ondatra zibethicus</i>)	N	Nesutinka ma	Nesutinka ma	Nesutinka ma			Neaišku
7.	Pilkasis kiškis (<i>Lepus europeus</i>)	Vs	28	35	40	43	60	Mozaikiška
8.	Vilkas (<i>Canis lupus</i>)	Vs	12	6	8	-33	14	Plačiai paplitusi
9.	Rudoji lapė (<i>Vulpes vulpes</i>)	Vs	31	30	30	-3	50	Plačiai paplitusi
10.	Usūrinis šuo (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	Vs	14	20	18	29	20	Plačiai paplitusi
11.	Akmeninė kiaunė (<i>Martes foina</i>)	Vs	15-20	15-20	15-20	0	50	Plačiai paplitusi
12.	Miškinė kiaunė (<i>Martes martes</i>)	Vs	19	35	35	84	250	Plačiai paplitusi
13.	Kanadinė audinė (<i>Mustela vison</i>)	Vs	24	25	25	4	150	Mozaikiška
14.	Juodasis šeškas (<i>Mustela putorius</i>)	Vs	7	7	7	0		Mozaikiška
15.	Barsukas (<i>Meles meles</i>)	Vs	23	24	25	9	400	Mozaikiška

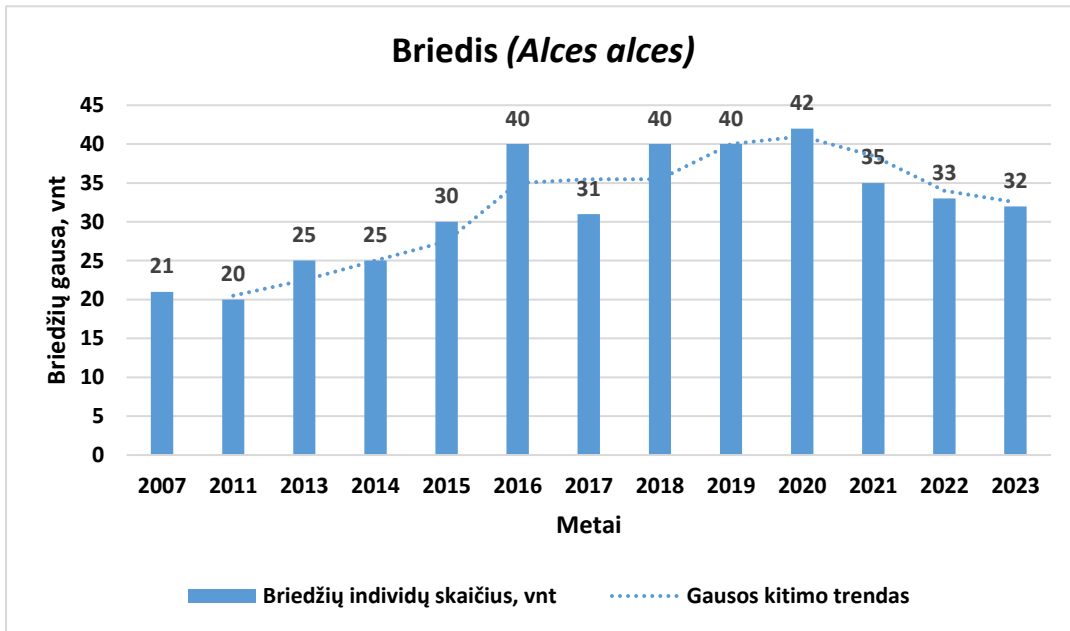
Pastabos: * Rūšies statusas medžioklės plotuose: Vs – veisiasi, sėkli rūšis, U – užklysta, N – nenustatyta.

** Žvėrių gausa pagal vasario mėnesio apskaitas.

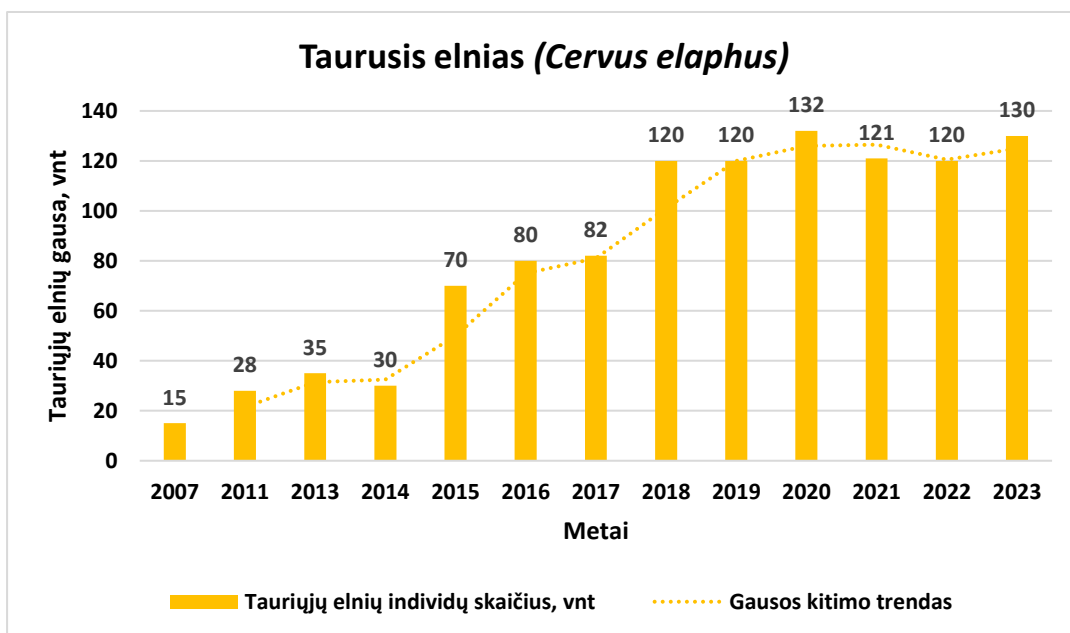
2 lentelė. Neleidžiamų medžioti medžiojamų žvėrių populiacijų būklė VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje

Eil. Nr.	Žvėrių rūšis	Statusas *	Raudonoji knyga	Gausa, vnt.	Paplitimo pobūdis	Populiacijos būklė
	Paprastoji lūšis (<i>Lynx lynx</i>)	U	taip	1	Užklystanti	Pavieniai stebėjimai
1.	Baltasis kiškis (<i>Lepus timidus</i>)	Vs	taip	0 (2)	Retas	Stabili
2.	Ūdra (<i>Lutra lutra</i>)	Vs	ne	5-7	Paplitusi	Nežymiai gausėjanti
3.	Šermuonėlis (<i>Mustela erminea</i>)	Vs	taip	10	Paplitusi	Nepakankamai iširta
4.	Žebenkštis (<i>Mustela nivalis</i>)	Vs	ne	10	Paplitusi	Nepakankamai iširta

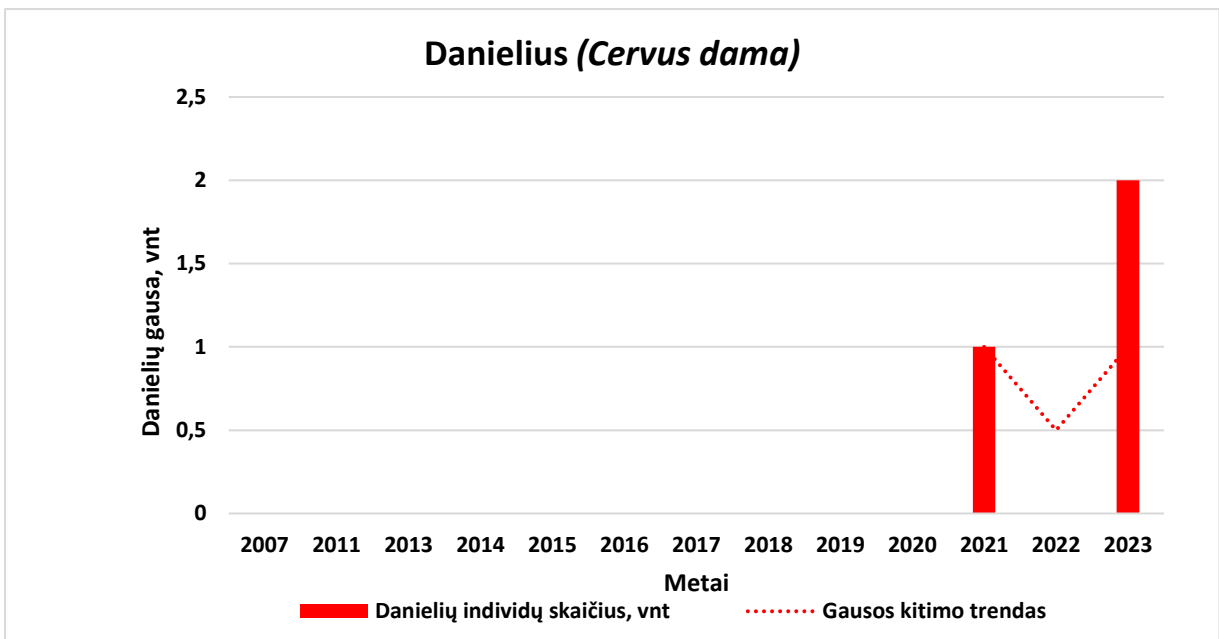
Pastaba: * Rūšies statusas medžioklės plotuose: Vs – veisiasi, sėkli rūšis, U – užklysta

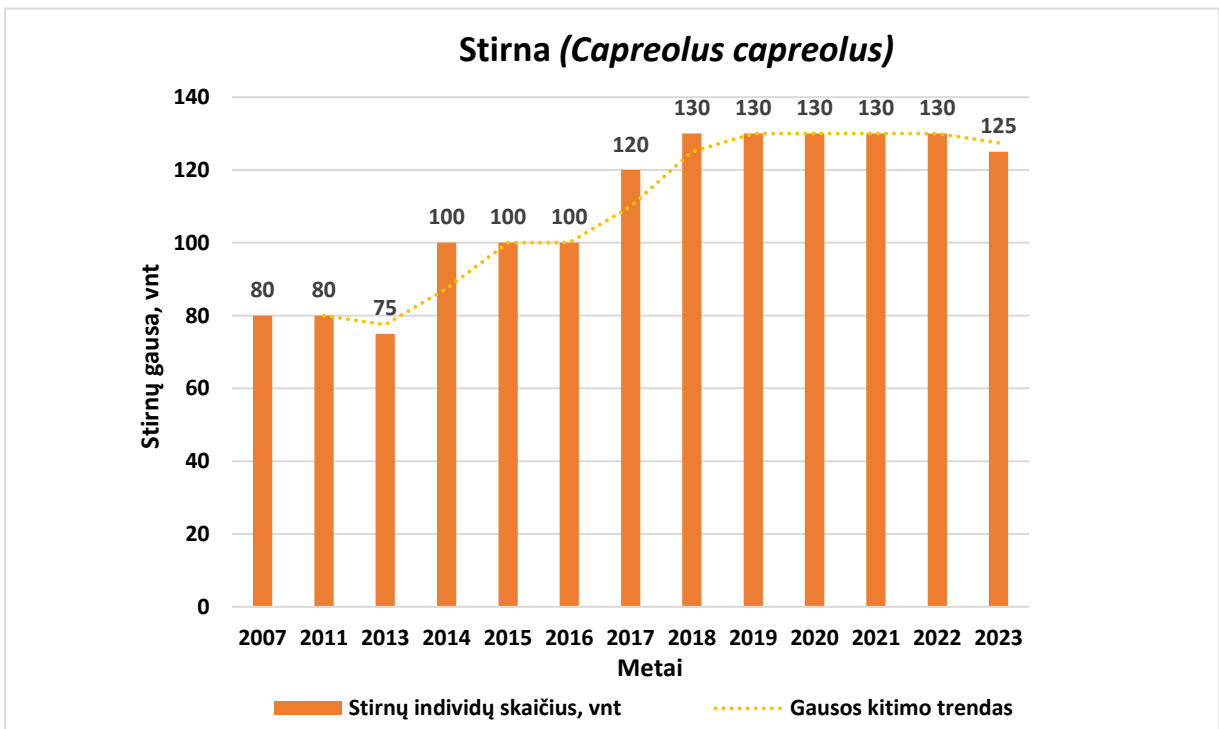
1 pav. Briedžių populiacijos gausa ir gausos kitimo trendas VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetu, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

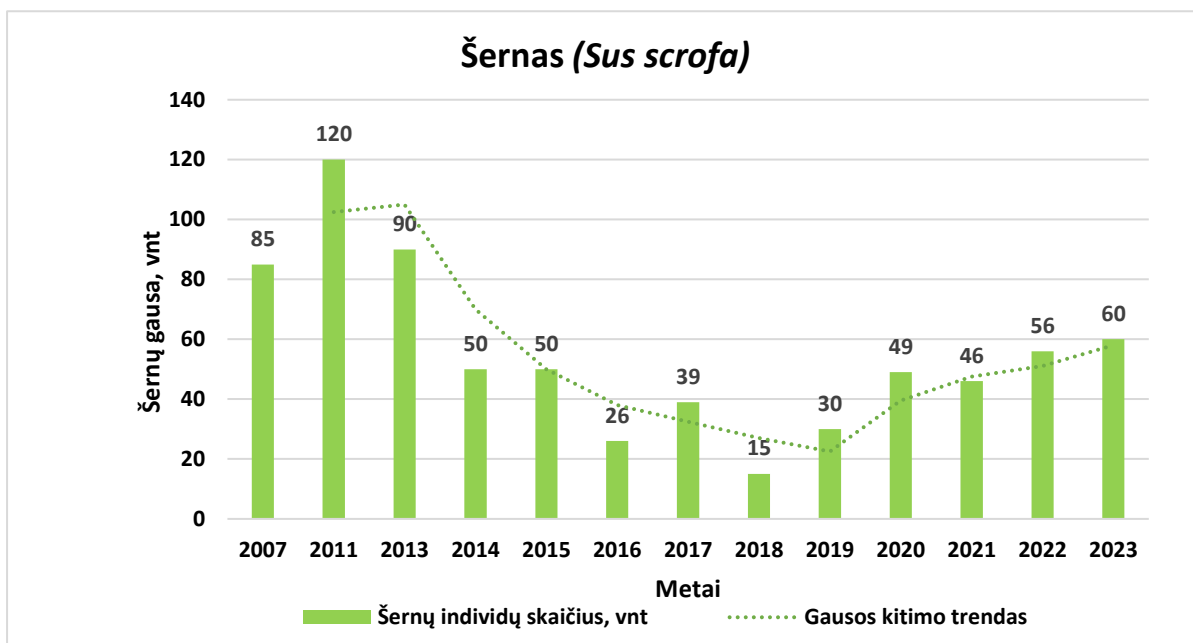
2 pav. Taurių elnių populiacijos gausa ir gausos kitimo trendas VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetu, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

3 pav. Danielių populiacijos gausa ir gausos kitimo trendas VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

4 pav. Stirnų populiacijos gausa ir gausos kitimo trendas VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

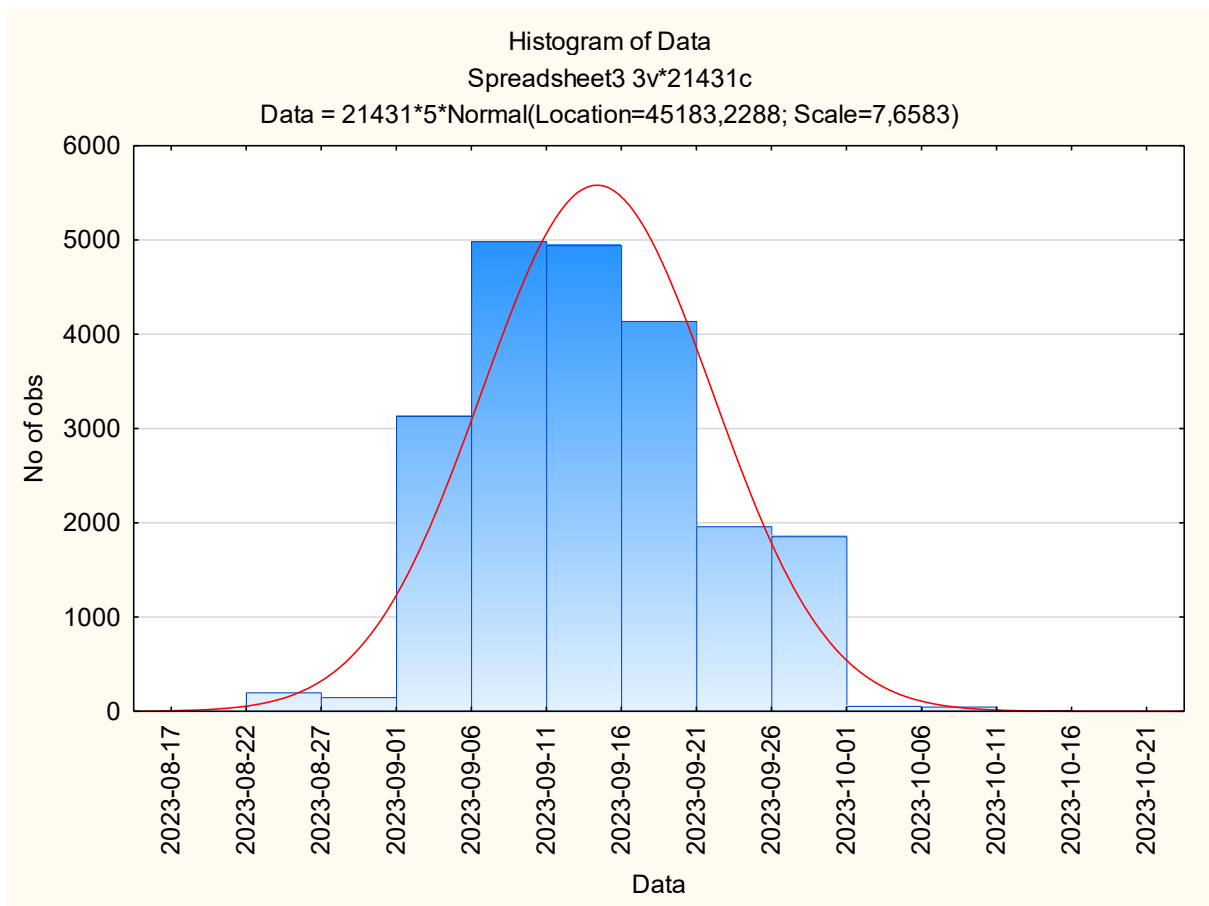
5 pav. Šernų populiacijos gausa ir gausos kitimo trendas VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vietoje, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje

3.3 Taurių elnių bioakustikos tyrimas

Taurių elnių balsai yra mažai tyrinėti, tad mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė „Praviršulio tyrelis“ tęsiamas tyrimas, kurio tikslas - ištirti taurių elnių akustinio komunikavimo signalus rujos metu. Tyrimas pradėtas vykdyti 2021 m. ir vis dar tęsiamas. Keturiuose pasirinktose balsų įrašymo vietose buvo paruošti autonominiai dviejų modelių balsų įrašymo aparatai (SM4 bei „Wildlife Acoustics SongMeter 4) ir pritvirtinti medžiuose. Taurių elnių balsus aparatai įrašinėjo nuo 20:00 val. vakaro iki 08:00 val. ryto. Garsų įrašymo aparatuose buvo įdėta po dvi SDHC 32GB atminties korteles. Aparatai prijungti prie išorinės baterijos, kurios talpa leidžia garantuoti dvi savaites nepertraukiamo balsų įrašinėjimo. Autonominis balsų įrašymo aparatas gali įrašyti balsus, kuriuos girdi ir žmogus. Tai leidžia užfiksuoti net ir 1 km atstumu girdimus elnių baubimus. Kas dvi savaites buvo vykdomas balsų įrašinėjimo aparatų tikrinimas, kurio metu buvo pakeičiamos baterijos, atminties kortelės ir patikrinami nustatymai, ar viskas veikia pagal nustatytą laiką. Tikrinimas vyko tuo paros laiku, kuomet aparatai buvo budėjimo režime, siekiant užtikrinti nepertraukimą balsų įrašinėjimą. 2023 m. elnių rujos metu irgi buvo atliekamas elnių balsų įrašymas pagal tokią pačią metodiką, kaip aprašyta prieš tai šioje pastraipoje.

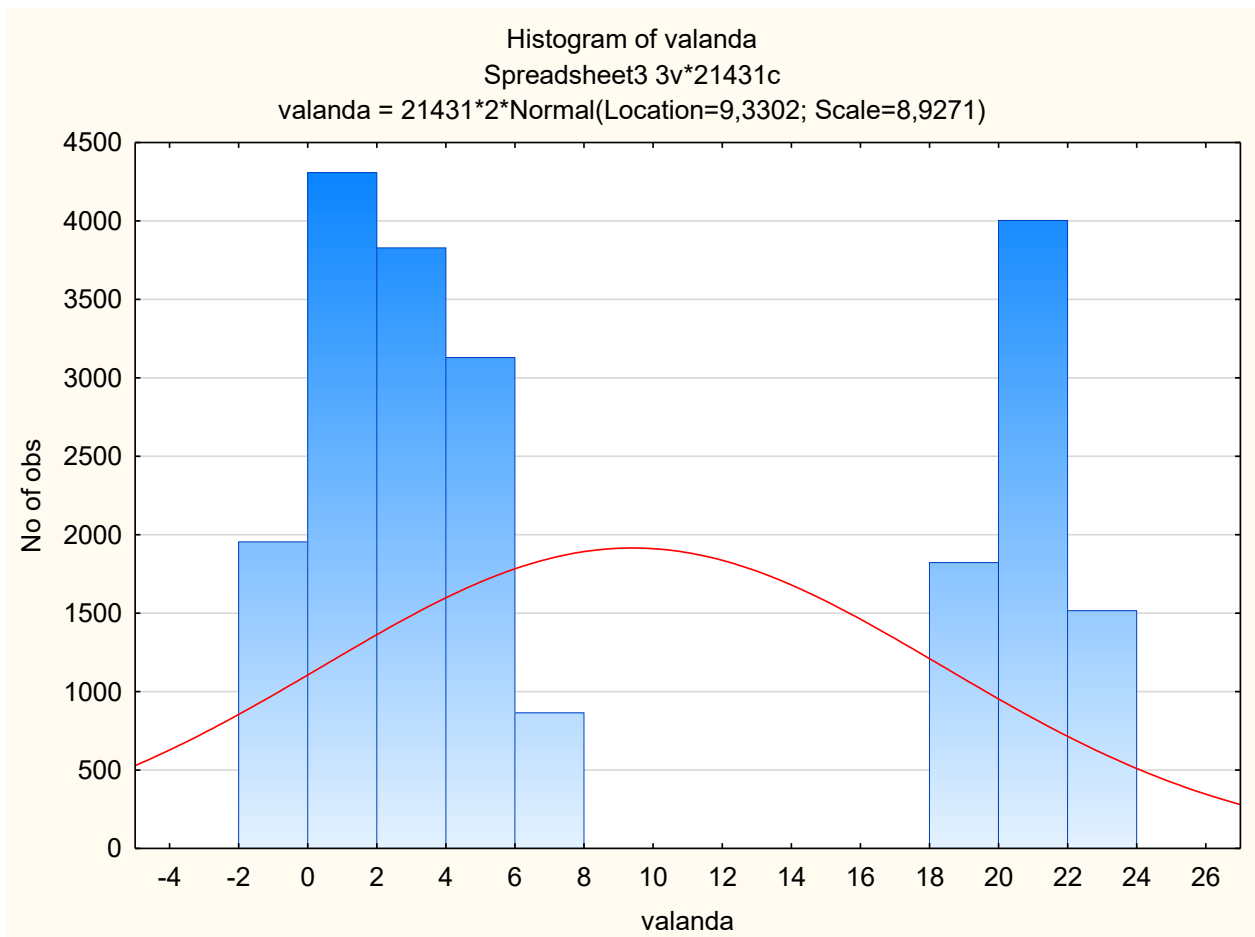
Visi surinkti duomenys buvo analizuojami ir apdorojami naudojant balsų analizės programą „Kaleidoscope Pro Analysis Software“ bei duomenų tvarkymo ir analizavimo programą „Statistica“. „Kaleidoscope Pro Analysis Software“ programos pagalba buvo atrenkami taurių elnių balsai ir gaunamos spektrogramos, pagal kurių parametrus buvo analizuojamos balsų charakteristikos (garso dažnis, ilgis, juostų skaičius ir kiti parametrai).

Išanalizavus 2023 m. surinktus duomenis galima daryti išvadą, jog šiame medžioklės plotų vienetė taurieji elniai aktyviausiai baubė nuo rugsėjo 6 d. iki rugsėjo 16 d. Nuo rugsėjo 6 d. iki rugsėjo 11 d. buvo užfiksuojama vidutiniškai 5000 riaumojimo frazių, o nuo rugsėjo 11 d. iki rugsėjo 16 d. – irgi beveik 5000 riaumojimo frazių. Mažiausiai baubimų užfiksuota rujos pradžioje ir rujos pabaigoje (t. y. nuo rugpjūčio 17 d. iki rugsėjo 1 d. ir spalio 1-16 d.), tad šiuo metu elniai buvo mažiausiai aktyvūs (*1 pav.*).

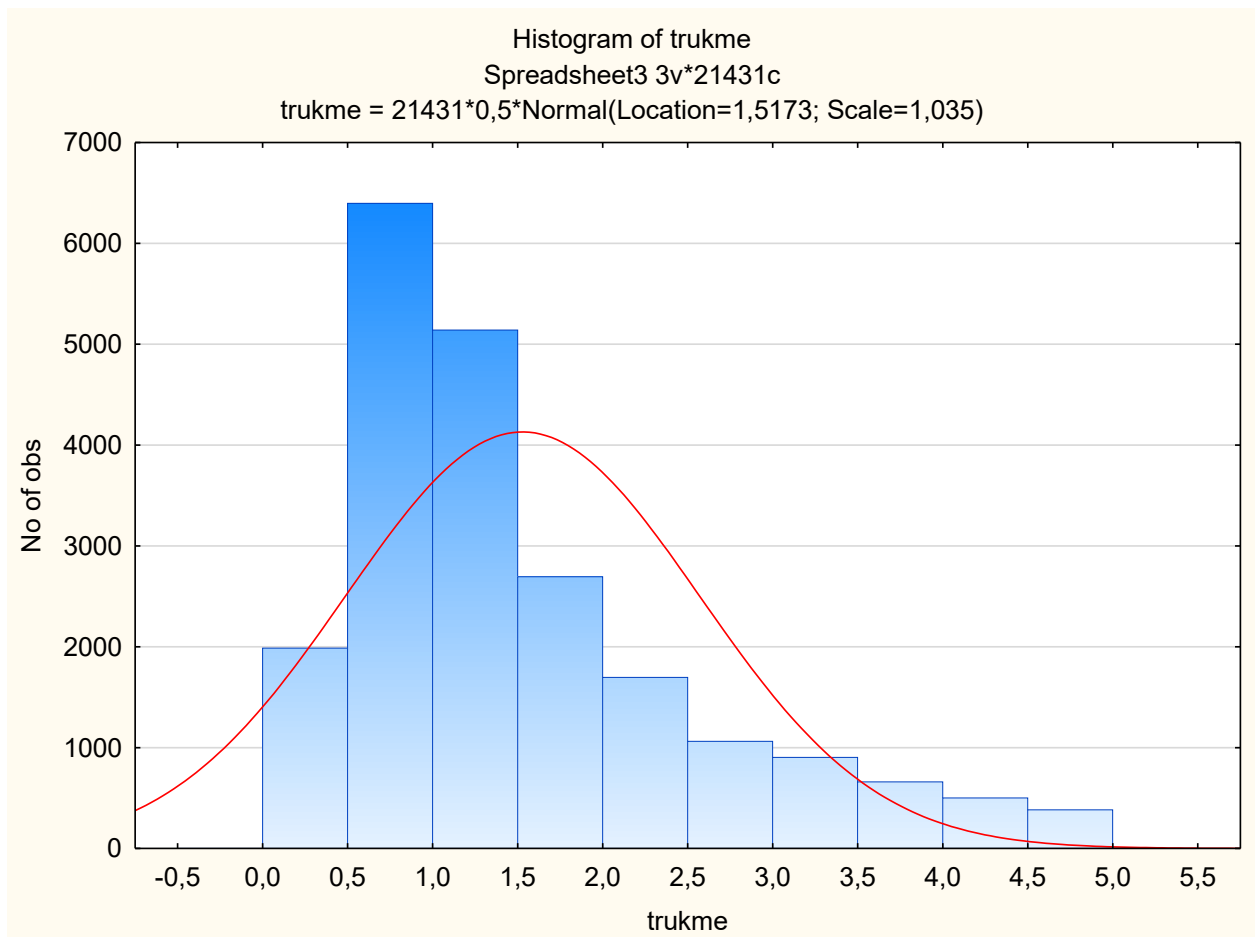
1 pav. Riaujimo frazių fiksacijų pasiskirstymas rujos laikotarpyje

Buvo analizuojamas taurių elnių aktyvumas paros bėgyje. Mažiausiai aktyvūs buvo dienos metu. Aktyviausi buvo nuo 20:00 val. iki 22:00 val. vakaro ir nuo 00:00 val. iki 2:00 val. nakties. Nuo 20:00 val. iki 22:00 val. buvo užfiksuojama 4000 riaujimų frazių, o nuo 00:00 val. iki 2:00 val. užfiksuojama ~4250 frazių. Nuo 2:00 val. nakties elnių baubimo aktyvumas vis mažėja, kol galiausiai ~8:00 val. ryto nustoja baubti (2 pav.).

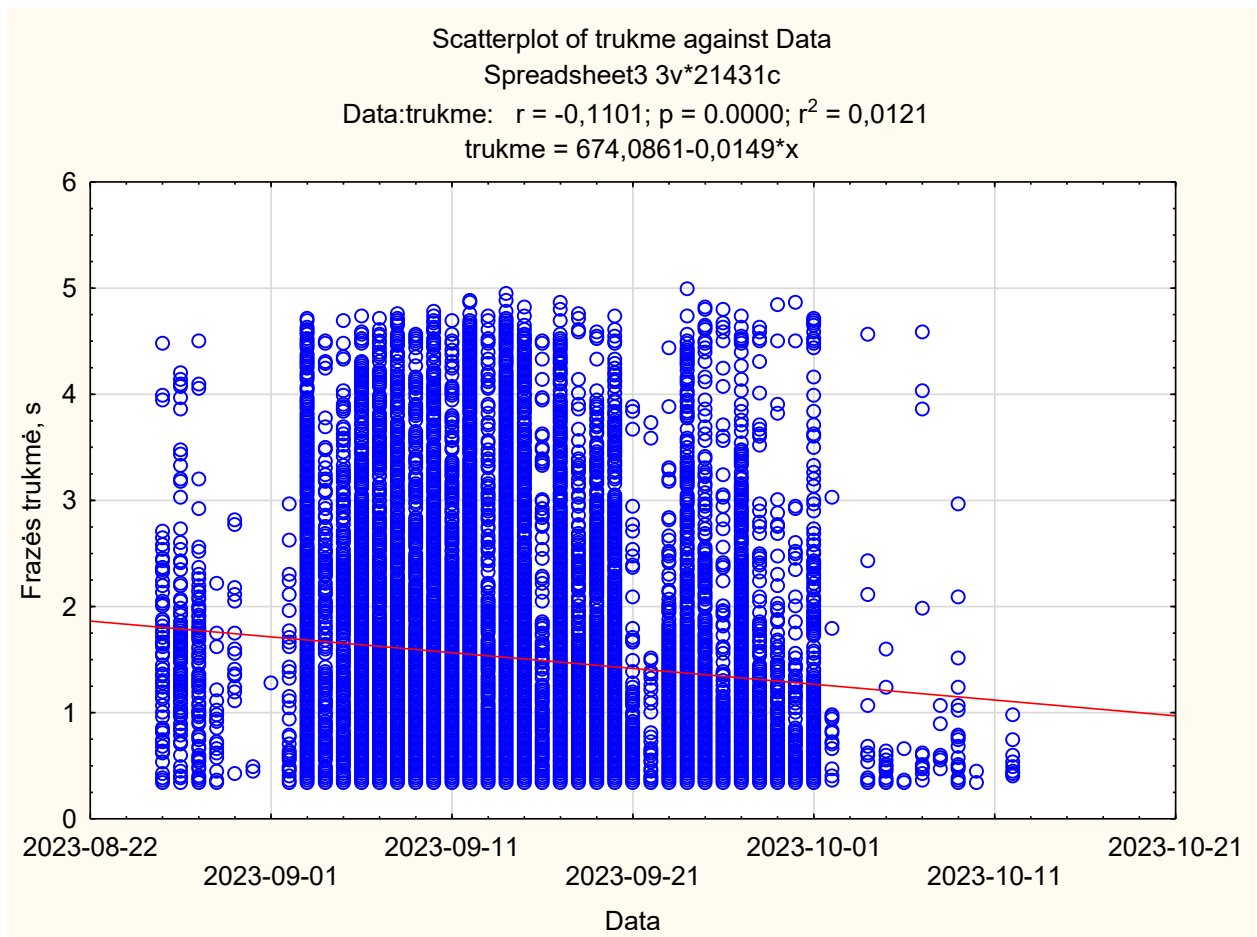
2 pav. Riaujimo frazių fiksacijų pasiskirstymas paros bėgyje

Taip pat buvo analizuojamas taurių elnių patinų riaujimo frazių trukmės pasiskirstymas įrašinėimo laikotarpyje. Mažiausiai buvo užfiksuota ilgų (nuo 4,5 s iki 5,0 s trukmės) frazių. Daugiausiai užfiksuota trumpų (nuo 0,5 s iki 1,0 s) frazių. Taip pat dažnos buvo nuo 1,0 s iki 1,5 s trukmės frazės (3 pav.). Taigi, galima daryti išvadą, jog taurių elnių patinai rujos metu labiausiai linkę bendrauti trumpomis riaujimo frazėmis.

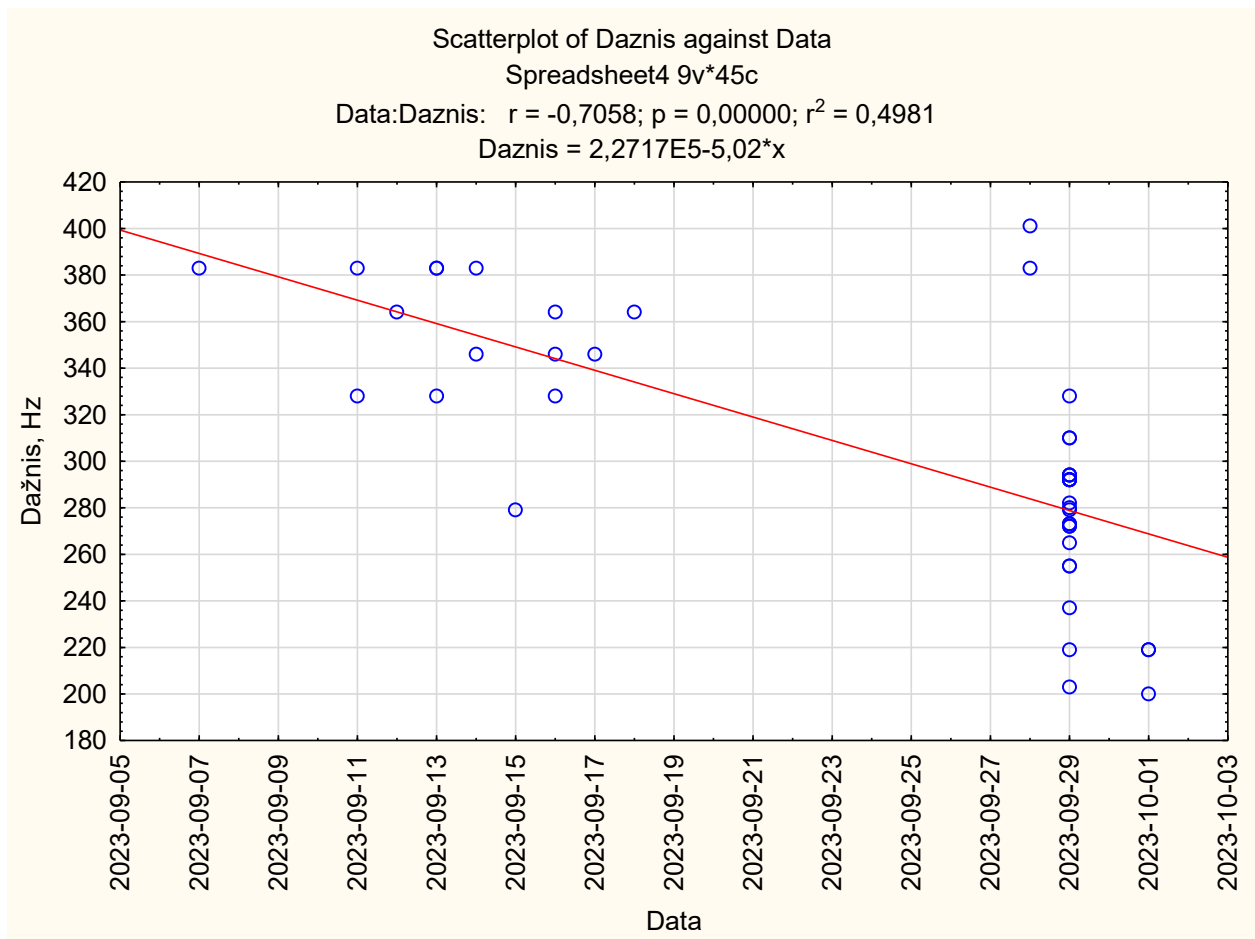
3 pav. Riaujimo frazių trukmės pasiskirstymas

Buvo bandoma išanalizuoti rujos dienos įtaką riaujimo frazės trukmei. Atlikus analizę, gautas statistiškai patikimas rezultatas (*4 pav.*). Pastebėta, jog pati trumpiausia frazių trukmė buvo rujos pradžioje ir rujos pabaigoje (t.y. nuo rugpjūčio pabaigos iki rugsėjo 1 d. ir nuo spalio 1 d. iki spalio vidurio). O ilgos frazės, iki 5,0 s trukmės, dažniausios buvo nuo rugsėjo 1 d. iki rugsėjo 21 d. Todėl galima daryti išvadą, jog rujos piko metu taurieji elniai skleidžia daugiau ilgesnių riaujimo frazių nei rujos pradžioje ar pabaigoje.

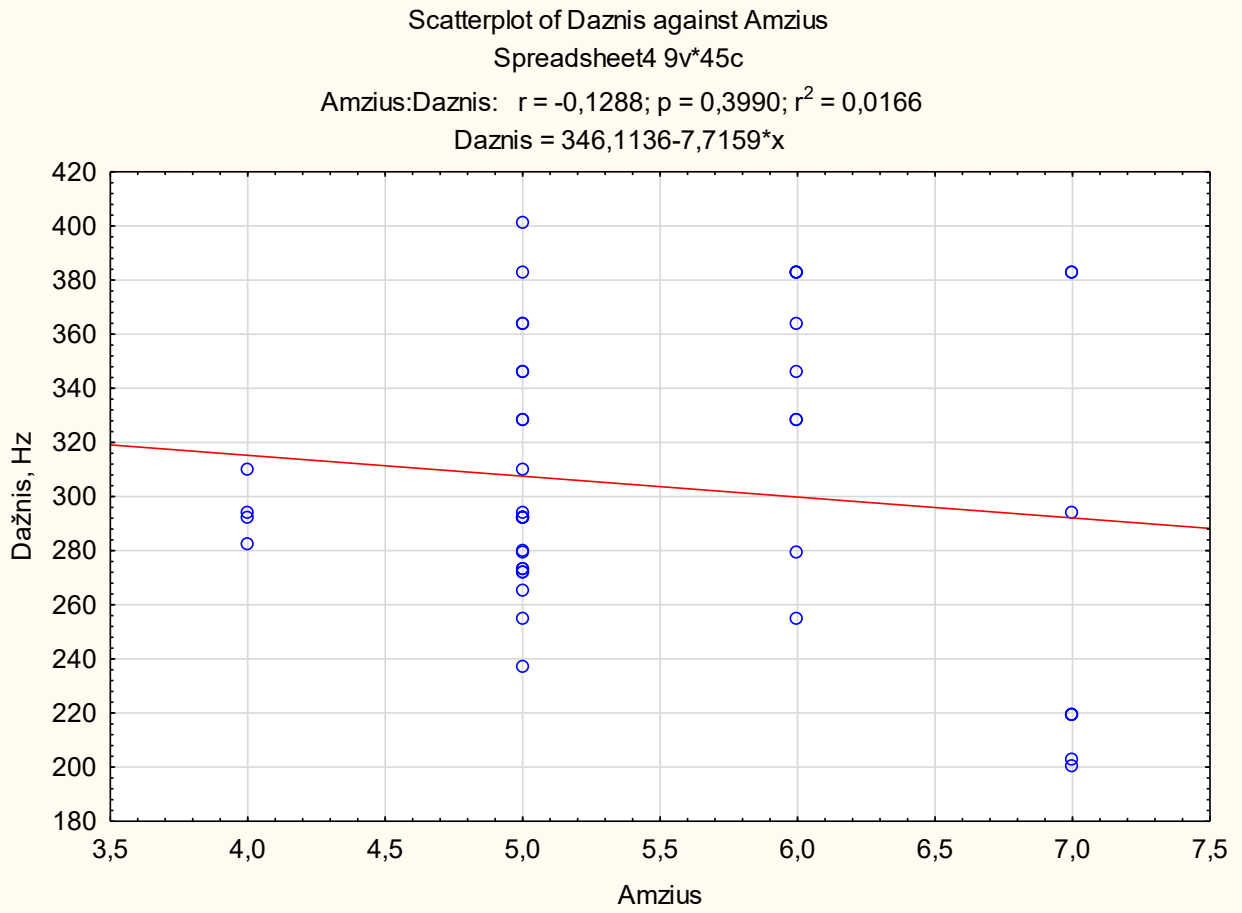
4 pav. Rujos dienos, rujos laikotarpyje, įtaka frazės trukmei

Buvo analizuota elnių riaumojimo balso dažnio priklausomybė nuo rujos dienos rujos laikotarpyje. Pastebėta, jog rugsėjo viduryje riaumojimo garso dažnis buvo didesnis nei rugsėjo pabaigoje. Gautas statistškai patikimas rezultatas, jog rujos laikotarpyje taurių elnių riaumojimo garso dažnis mažėja (5 pav.). Taigi, galima daryti išvadą, jog pradžioje rujos elniai riaumoja frazėmis, kurių garso dažnis yra didesnis, o rujai einant į pabaigą frazių garso dažnis mažėja.

5 pav. Rujos dienos, rujos laikotarpyje, įtaka frazės garso dažniui

Pagal balso tembrą buvo spėjamas apytikris elnio amžius. Išmatavus elnio riaumojimo spektrogramos apatinio tono dažnio vidurkį, buvo atlikta koreliacinė analizė tarp šių dviejų parametrų (6 pav.). Tačiau patikimas ryšys tarp girdimo bendro frazės tembro ir išmatuoto apatinio tono dažnio nebuvo nustatytas. Tokį rezultatą gali lemti rujos laikas, nes kuo jis yra vėlesnis, tuo dažniai žemesni.

6 pav. Girdimo elnio balso tembro ir dažnio sąsaja

3.4 Retų ir saugotinių gyvūnų stebėjimai

Lūšies stebėjimas

2023 m. gruodžio mėnesį, medžioklės tykant metu netoli Bargailių kaimo prie Žadikės upės (LKS 94: 468872, 6158233) stebėta lūšis. Galimai tai jaunas patinas, ieškantis užsiimti sau teritoriją. Tai vienintelis lūšies stebėjimas 2023/2024 m. sezoną. Duomenys įkelti į Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Biologinės įvairovės (biomon.lt) duomenų bazę.

Žuvininko stebėjimai

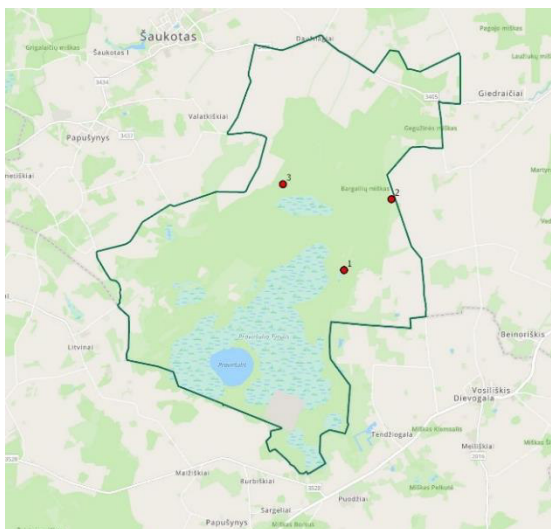
Tiek medžioklių, tiek kitų tyrimų metu, medžioklės plotų vienetė ne kartą buvo stebėtas žuvininkas (*Pandion haliaetus L.*). Atsitiktinai jo lizdas buvo aptiktas netoli medžioklės plotų vieneto ribos, dirbamuose laukuose, elektros stulpe (LKS 94: 462601, 6151659). Įprastai žuvininkai peri aukščiausiuose medžiuose, jų viršūnėse, augančiuose prie vandens telkinių. Elektros stulpuose šių paukščių lizdai randami ypač retai. 2023 m. vesimasis buvo sėkmingas, lizde buvo 3 jaunikliai.

2 pav. Žuvininko jaunikliai lizde elektros stulpe

Ūdrų registracijos

Praviršulio tyrelis yra įtrauktas į gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų (BAST) sąrašą. Nors ūdra šioje teritorijoje nėra tikslinė rūšis, tačiau jos čia nuolatos stebimos. Stebėjimas Nr. 1 –

3 pav. Ūdrų stebėjimo vietos 2023/2024 m. sezoną

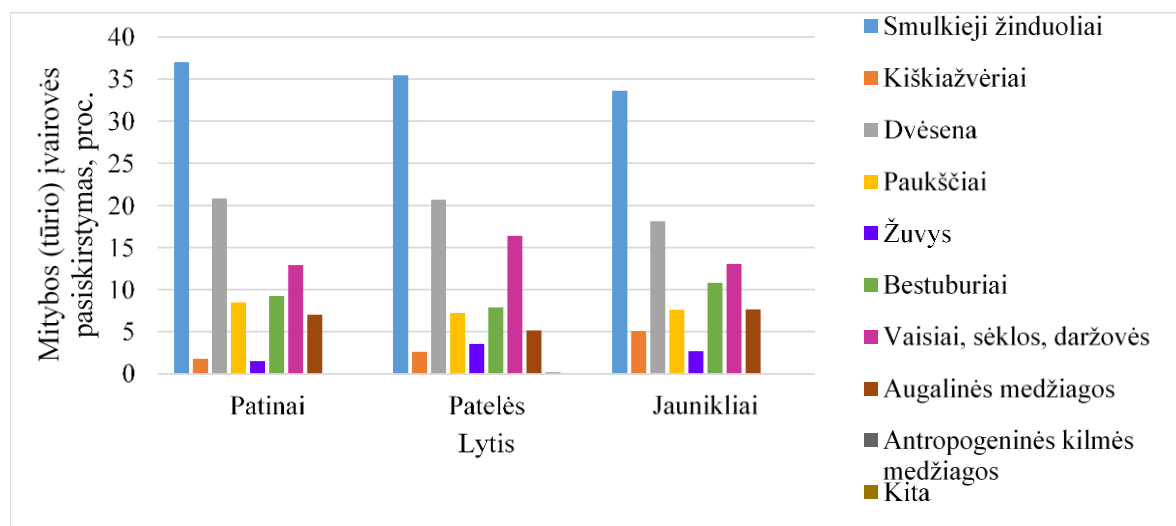
pėdsakai sniege, stebėjimas Nr. 2 – 2 jaunikliai 2023 liepos mėn., stebėjimas Nr. 3 – rudenį stebėtas individas prie bebravietės. Stebėjimų vietos nurodytos 3 paveiksle.

3.5 Lapių ekologijos tyrimai

Tyrimo metu buvo tikimasi, kad rudosios lapės maisto sudėtis skirsis priklausomai nuo regiono, amžiaus, lyties ar sezoniškumo. Tačiau visose regionuose, amžiaus-lyties ir sezoniškumo grupėse *Microtus spp.* Pelinai graužikai buvo svarbiausias maisto šaltinis (1 pav.). Iš visų ištirtų skrandžių, apskaičiuota, kad jų buvo 51,6% skrandžių, sudarančių 31,6 % maisto tūrio. Tikėtina, kad *Microtus spp.* graužikai yra lengvai prieinamas ir gausus lapių grobis, nes jų populiacijos tankis gali siekti daugiau nei 1000 individų/ha (Briner et al., 2007).

Taip pat šis tyrimas patvirtino kanopinių gyvūnų dvėsenos, kaip antrinio lapių maisto šaltinio Lietuvoje bei visuose tirtuose regionuose svarbą. Kanopinių dvėseną (daugiausia šernų, stirnų ir elnių), kuri sudarė 16,8% viso suvartojamo tūrio. Didžiausi dvėsenos suvartojimo kiekiai buvo šaltuoju periodu – vėlyvo rudens ir žiemos laikotarpiais. Tam įtakos turi didysis (aktyvusis) medžioklės sezonas, medžioklės varant. Dauguma sužeistų žvėrių yra nerandami, todėl šiuo laikotarpiu labai stipriai išauga dvėsenos suvartojimas.

Kitas maistas: bestuburiai, paukščiai, žuvis, augalinės medžiagos (žolės) svarbūs kaip sezoninis maistas ir didesniais kiekiais buvo aptinkami pavasario ir vasaros metu, o vaisiai, sėklos, daržovės rudens laikotarpiu.

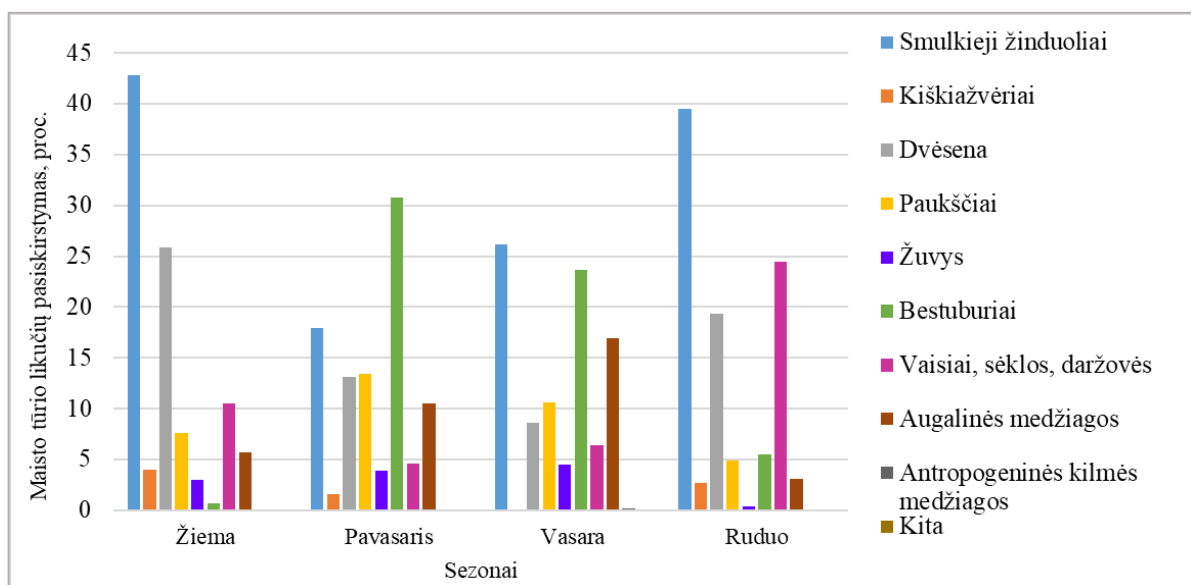
1 pav. Lapių (*Vulpes vulpes*) mitybos įvairovė priklausomai nuo lyties, proc.

Lapių amžius mitybos sudėčiai reikšmingos įtakos neturėjo. Visuose amžiaus grupėse dominavo smulkieji žinduoliai, išskyrus vyriausią amžiaus grupę 5+. Taip pat visuose grupėse kaip antrinis maisto šaltinis dominuoja dvėseną. Pastebėta, kad suaugusių patinų, patelių ir jaunų lapių mityba susiliejo. Suaugusioms lapėms būdingas mitybos pasirinkimas pagal lytį gali būti dydžio, priklausančio nuo lyties, ir dimorfizmo pasekmė, bet kadangi jaunos lapės

vartojo panašias grobio rūšis, kaip ir suaugusios lapės, tikėtina, kad nevienodas maisto pasiskirstymo procentas tikriausiai yra susijęs su veisimosi laikotarpiu. Svarstyta, kad šiuo laikotarpiu patelės sumažina maitinimosi zonas ir pasirenka lengviau pasiekiamą grobį. Nuo sausio iki vasario, lapių veisimosi laikotarpiu, patelės gali išnaudoti mažesnes maitinimosi zonas ir mieliau ėdė lengviau pasiekiamą grobį. Pastebėta, kad vyresnių amžiaus grupių lapiniai 4+ ir 5+ medžiojo didesnę ir sunkiau pagaunamą grobį.

Lapių mityba pagal mėnesius (sezoniškumą) labai skyrėsi (2 pav.) Smulkiųjų žinduolių suvartojimas žiemos ir rudens laikotarpiu atitinkamai siekė 42,8% ir 39,5%. Taip pat šiuo laikotarpiu būdingas didžiausias lapių suvartotas dvėsenos kiekis 25,9% žiemą ir 19,3% rudenį.

Antrinis maistas buvo daugiausia kanopinių dvėsenos, paukščiai, ir kiti žinduoliai taip pat buvo randami ypač vietovėse, kur mažus laukų miškelius supa dideli miškų masyvai. Žuvys daugiausiai buvo randamos vietovėse, kur gausu įvairių vandens telkinių. Taip pat maisto įvairovės prieinamumas ir pasiskirstymas skrandyje priklauso nuo lapės gyvenamosios vietovės ir supančio arealo.

2 pav. Rudųjų lapių (*Vulpes vulpes*) mitybos įvairovė skirtingais sezonais

Tyrimas patvirtina lanksčią ir oportunistinę lapių mitybos elgseną. Šis bruožas leidžia joms klestėti įvairiomis klimato sąlygomis, bei įvairiausiose buveinėse. Taip pat šis tyrimas patvirtina, kad rudoji lapė pripažįstama visaėdžiu plėšrūnu, mintančiu lengvai prieinamą ir gausų grobį. Tai parodo šiame tyrime gausus bestuburių, vaisių, sėklų, daržovių suvartojimas. Tačiau dėl oportunistinių rūšies įpročių, o ypač buveinių, ji prisitaiko prie lengvai prieinamo maisto specializacijos. Maisto išteklių tyrimai daugelį metų nebuvo atlikti ir atnaujinti. Didelis pelinų graužikų procentas lapių mityboje, nepaisant amžiaus, lyties, mėnesio (sezoniškumo), regiono arba buveinių įvairovės, parodo visapusišką lapių specializaciją, medžiojant *Microtus* spp. graužikus.

3.6 Morfometriniai lapių tyrimai

Tęsimi 2021 m. rudenį pradėti morfometriniai lapių tyrimai. Mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetų teritorijose sumedžiotų ir rastų lapių kūnai buvo sveriami ir matuojami (kūno, uodegos, ausies ir pėdos ilgiai, krūtinės apimtis), nustatomas individo užkrėstumas niežinėmis erkėmis. Paruošus kiekvieno individo kaukolę (1 pav.), buvo matuojamas kaukolės ilgis ir plotis. Vėlesnių tyrimų metu bus nustatomas ir tikslus kiekvieno individo amžius bei jo įtaka kūno parametrų.

1 pav. Matavimams paruoštos lapių kaukolės

Šiuo metu morfometriškai ištirti 4 individai, 2 patinai ir 2 patelės (1 ir 2 lentelės), sumedžioti mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė Radviliškio rajone. Visi 4 individai buvo sveiki, neužsikrėtę niežinėmis erkėmis.

1.lentelė. Mokomajame medžioklės plotų vienetė Radviliškio r. sumedžiotų lapių morfometriniai rodikliai

Eil. Nr.	Svoris, kg	Kūno ilgis be uodegos, cm	Uodegos ilgis, cm	Krūtinės apimtis, cm	Pėdos ilgis, cm	Ausies ilgis, cm	Lytis
1	6,3	63,0	37,5	34,0	15,0	9,5	Patelė
2	7,0	69,5	39,0	36,0	14,0	10,0	Patinas
3	6,3	73,0	41,0	34,0	15,0	11,5	Patelė
4	5,4	69,0	38,0	34,0	15,5	10,0	Patinas

2 lentelė. Mokomajame medžioklės plotų vienetė Radviliškio r. sumedžiotų lapių kranimetriniai rodikliai

Eil. Nr.	Kaukolės ilgis, cm	Kaukolės plotis, cm	Balai	Lytis
1	14,67	7,83	22,50	Patelė
2	15,50	7,92	23,42	Patinas

Sumedžiotų lapių spalviniai morfai:

Įprasta. Papilvė, krūtinė, smakras pilki (3 individai).

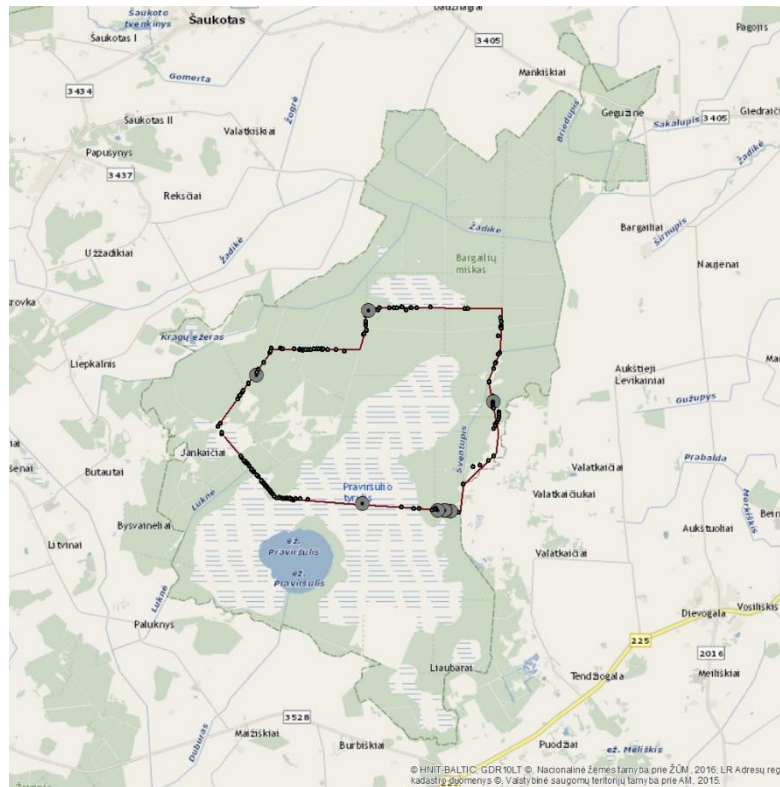
Šviesesnė, gelsvesnė. Galinė koja balta su juoda pėda, priekinės kojos juodos.

Papilvė, krūtinė, smakras pilki (1 individas).

3.7 Vilkų apskaita pagal pėdsakus sniege ir visus metus, registruojant veiklos požymius

Vadovaujantis Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių (Žin. 2000, Nr. 53-1540) 42¹ punktu, medžioklės plotų naudotojai privalo vieną kartą per medžioklės sezoną atlikti medžiojamųjų gyvūnų apskaitą pagal pėdsakus sniege pagal Medžioklės taisyklių 5 priede nurodytą metodiką ir ištikus metus rinkti ir teikti informaciją apie didžiųjų plėšrūnų (vilkų, lūšių ir rudųjų lokių) buvimą pagal Medžioklės taisyklių 10 priede nurodytą pranešimų apie didžiųjų plėšrūnų (vilkų, lūšių ir rudųjų lokių) buvimą registravimo visus metus instrukciją. 2023–2024 metų žiemą medžiojamųjų gyvūnų apskaita pagal pėdsakus sniege buvo atlikta vasario 21 d. Einant maršrutu vilkų pėdsakų brydės aptiktos 7 kartus (1 pav.). Brydėse dažniausiai (57,1% atvejų) nustatyti vieno vilko pėdsakai, du kartus nustatyti trijų vilkų pėdsakai, o vieną kartą – ne mažiau nei keturių. Kitų stambiųjų plėšrūnų rūšių apskaitos metu nebuvo aptikta.

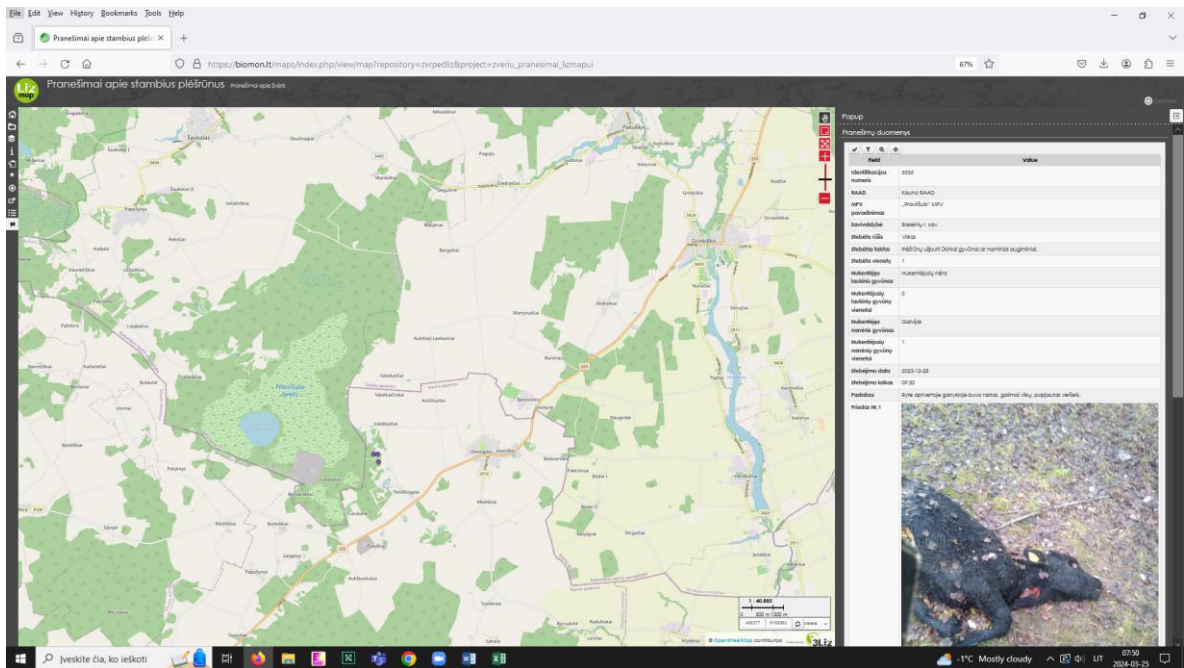
Medžiojamųjų gyvūnų apskaitos pagal pėdsakus sniege metu taip pat buvo užregistruoti briedžių, tauriųjų elnių ir stirnų pėdsakai. Briedžiai apskaitos maršrutą kirto 19 kartų. Buvo registruoti pavienio gyvūno ar jų grupių (2–4 individų) pėdsakai. Taurieji elniai apskaitos maršrutą kirto 65 kartus. Vidutinis elnių grupės dydis buvo 3 individai. Stirnos atitinkamai registruotos 56 kartus. Vidutinis stirnų grupės dydis buvo 4 individai.

1 pav. Medžiojamųjų gyvūnų pėdsakų brydės, aptiktos apskaita pagal pėdsakus sniege metu

Ypač reikšminga yra ištikus metus rinkti ir teikti informaciją apie didžiųjų plėšrūnų (vilkų, lūšių ir rudųjų lokių) buvimą pagal Medžioklės taisyklių 10 priede nurodytą instrukciją

į www.biomon.lt sistemą. Tokia didžiųjų plėšrūnų registracija taip pat vykdoma mokslo ir mokymo medžioklės plotuose (2 pav.).

2 pav. Didžiųjų plėšrūnų buvimo registracijos www.biomon.lt sistemoje rezultatai

VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetė, esančiame Radviliškio rajono savivaldybėje, laikotarpiu nuo 2023 m. balandžio 1 d. iki 2024 m. balandžio 1 d. www.biomon.lt sistemoje buvo užregistruoti atvejai, kai stebėti vilkų veiklos požymiai. Per minėtą laikotarpį nebuvo registruotas nei vienas lūšių ar rudųjų lokių stebėjimo faktas. 2023 m. gruodžio 28 d. aptvortoje ganykloje buvo rasta papjautas veršelis.

3.8 Bepiločio orlaivio panaudojimo galimybių tyrimas atlikti paukščių apskaitas: galutinė ataskaita

Bepiločių orlaivių naudojimas laukinių gyvūnų moksliniuose tyrimuose tampa vis dažniau naudojamas metodas, o kai jie kombinuojami kartu su termovizinėmis kameromis, tyrimų efektyvumas dar labiau išauga. Šis metodas jau plačiai taikomas laukinių paukščių moksliniuose tyrimuose. Mes pabandėme su mūsų turimu bepiločiu orlaiviu MATRICE 300 RTK ir hibridine kamera Zenmuse H20t, atlikti įvairių tipų paukščių bendrijų apskaitų ar monitoringo galimybių studiją. Mūsų tikslas buvo nustatyti ar tinkamas šis metodas migruojančių paukščių gausos įvertinimui jų sankaupų vietose, nendrynuose perinčių paukščių gausos įvertinimui veisimosi metu, sėslių ant žemės perinčių paukščių rūšių gausos įvertinimui ir plėšriųjų paukščių ir juodųjų gandrų lizdų inventorizacijai.

Dažnai paukščių gausa vis dar vertinama klasikiniiais paukščių apskaitų metodai, tačiau tobulėjant įvairios technologijos, atsiveria daugiau ir visiškai kitokių tyrimų metodų galimybių. Viena iš jų yra bepiločiai orlaiviai. Bepiločiai orlaiviai ar net jų sistemos, yra palyginti naujos technologijos, sparčiai populiarėjančios įvairiose srityse - inžinerijoje, žemės ūkyje, žemėtvarkoje ir kt. Taip pat bepiločiai orlaiviai tampa vis populiariesni ir laukinės gyvūnijos moksliniuose tyrimuose (Linchant et al. 2015; Christie et al. 2016; Mulero-Pázmány et al. 2017). Ne išimtis ir paukščiai. Nors pradžioje šios technologijos plačiausiai buvo taikomos kolonijose besiveisiantiems paukščiams (Chabot et al. 2015; Linchant et al. 2015; Hodgson et al. 2016; Brisson-Curadeau et al. 2017), dabar jie naudojami įvairiausiuose paukščių tyrimuose (Chabot and Francis 2016; McEvoy et al. 2016; Hodgson et al., 2018 Lyons et al., 2019; Dunas et al, 2021).

Taip pat vizualinė gyvūnų lokalizacija gali būti pagerinta naudojant prietaisus, kurie nematomą žmogaus akiai šviesos spektrą paverčia į matomą. Vienas iš tokių prietaisų yra termovizorius. Visi objektai, kurių temperatūra yra aukštesnė nei absoliutus nulis, spinduliuoja infraraudonųjų spindulių spektrą, kurio intensyvumas priklauso nuo šaltinio temperatūros. Šiuo metu termovizoriai yra naudojami įvairiose srityse, taip pat šie prietaisai gali būti panaudoti ieškant ir stebint laukinius gyvūnus tiek tamsiuoju, tiek šviesiuoju paros metu.

Kombinuojant abi šias technologijas stipriai išplečiamos tyrimų galimybės: gyvūnai gali būti dar geriau pastebini, tyrimai gali būti atliekami ir tamsiuoju paros metu.

Bepiločio orlaivio charakteristikos

2021 m. Medžioklėtyros laboratorija įsigijo bepilotį orlaivį MATRICE 300 RTK su hibridine kamera Zenmuse H20t (1 pav.).

1 pav. Bepilotis orlaivis Matrice 300 RTK su hibridine kamera Zenmuse H20t

Gamintojas nurodo tokias šio bepiločio orlaivio pagrindines specifikacijas:

Skrydžio trukmė be kameros – 55 min., realus laikas su kamera - 27 min.;

Svoris su akumuliatoriais iš kamera – 7,1 kg;

Apsaugos klasė – IP45;

Atsparumas vėjui – iki 12 m/s;

Vaizdo transliacijos atstumas – iki 8 km, realus dėl įvairių trikdžių – 2,5 km.

Hibridinės kameros pagrindinės charakteristikos:

1. Didelio židinio nuotolio kamera
 - Sensorius - 1/1.7" CMOS, 20 MP;
 - Objektyvas: Optinis artinimas iki 20x. Židinio nuotolio intervalas - 31.7-556.2 mm; Diafragma - f/2.8-f/11; užraktas - 1 ~ 1/8000 s; DFOV: 66.6°- 4°;
 - Jautrumas (ISO) - 100 – 25600.
2. Plačiakampė kamera
 - Sensorius - 1/2.3" CMOS, 12 MP
 - Objektyvas: židinio nuotolis: 24 mm; diafragma - f/2.8; užraktas - 1 ~ 1/8000 s; DFOV: 82.9°
 - Jautrumas (ISO) - 100 – 25600.
3. Termovizinė kamera

- Sensorius - Vanadžio oksido (VOx);
 - Objektyvas: židinio nuotolis: 58 mm; diafragma - f/1.0; DFOV: 40.6°;
 - Raiška - 640×512.
4. Lazerinis atstumo matuoklis - bangos ilgis – 905 nm, matavimo atstumas nuo 3 iki 1200 m.

Migruojančių paukščių tyrimai jų sankaupų vietose

Žąsų apskaita bepiločiu orlaiviu su termovizine kamera tamsiuoju paros metu

Atliekant paukščių apskaitas naudojant bepilotį orlaivį pastebėta, kad šviesiuoju paros metu, skrendant virš nutūpusių žąsų būrių, jos baidosi bepiločio orlaivio iš 500 – 600 m atstumo (McEvoy et. al., 2016). Todėl atlikta gausos įvertinimo galimybių studija tamsiuoju paros metu, kai žąsų migracijos metu jų sankaupų vietose ilsisi vandens telkiniuose. Tam buvo panaudotas bepilotis orlaivis su termovizine kamera.

Tyrimai buvo atlikti Praviršulio ežere, Krokų lankos ežere, kur migracijų metu registruojamos didelės žąsų sankaupos.

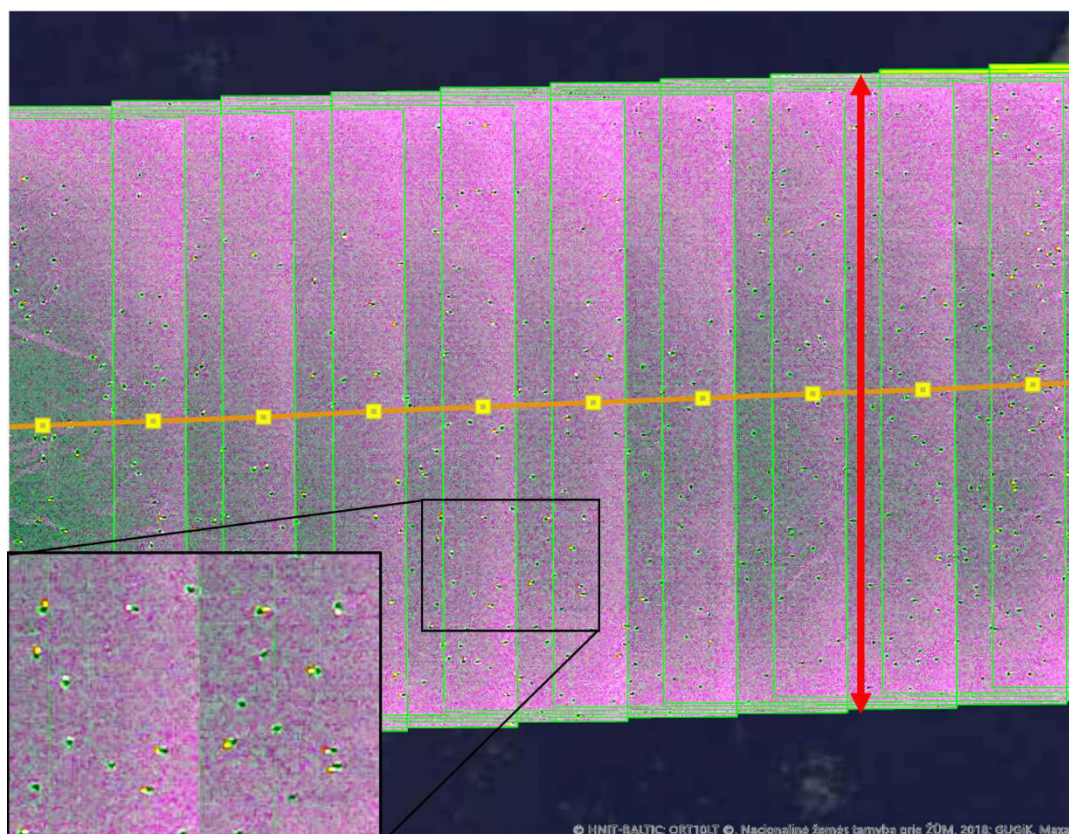
Aplinkos sąlygų įtaka žąsų matomumui

Oro skaidrumas. Apskaitoms atlikti netinkamas oras kai yra rūkas ar dulksna, nes labai prastėja vaizdo kokybė. Esant neskaidriam orui, vaizdai tampa išplaukę ir neryškūs, todėl paukščių identifikacija tampa neįmanoma.

Oro ir vandens temperatūra. Kadangi apskaitos atliekamos naudojant termovizotinę kamerą, vienas svarbiausių veiksnių, turinčių įtakos paukščių matomumui yra oro ir vandens temperatūra ir ypač jų temperatūrų santykis. Jų matomumą per termovizinę kamerą blogina ne tik fizinis oro skaidrumas dėl esančios miglos, dulksnos ar rūko. Taip pat įtakos turi ir oro temperatūra. Žąsų kūnas padengtas dengiamosiomis ir pūkinėmis plunksnomis, o tai suformuoja pakankamai gerą šiluminį barjerą, todėl krintant oro temperatūrai, paukščio kūnas nuotraukoje matomas tamsesnis ir kontrastingesnis. Ir atvirkščiai – esant šiltam orui, plunksnų paviršiaus temperatūra gali susilyginti su oro temperatūra, dėl to paukščiai bus sunkiau įžiūrimi. Taip pat paukščių matomumui įtakos turi ir vandens temperatūra: esant artimoms vandens, oro ir plunksnų paviršiaus temperatūroms, paukščiai per termovizinę kamerą tampa sunkiai matomi. Geriausiai paukščiai ant vandens pastebimi, kai oro temperatūra būna žemesnė už vandens. Tuomet gerai yra matomas tamsesnis paukščio kūnas šviesiame vandens fone.

Vėjo greitis. Apskaitų skrydžiams tinkamas ramus oras, kai vidutinis vėjo greitis yra nedidesnis 5 m/s, o gūšiai nedidesni nei 10 m/s. Nors turimo bepiločio orlaivio Matrice 300 gamintojas nurodo, kad jis gali skristi ir esant šiek tiek didesniai vėjui (iki 12 m/s), tačiau esant stipriam vėjui, ženkliai trumpėja skrydžio laikas tuo pačiu ir nuskrendamas atstumas. Kad

vėjo greitis yra vienas pagrindinių veiksnių įtakančių skrydžio trukmę, rodo ir kitų mokslininkų tyrimai (Alphonse et. al., 2023).

2 pav. Persidengiančios termovizinės kameros nuotraukos projektuojamos ežero paviršiuje (oranžinė linija – skrydžio maršrutas; geltoni kvadratai – nuotraukų padarymo vietos;)

Žašų gausos įvertinimas gausos įvertinimas

Siekiant nustatyti žašų gausą ir gauti patikimus apskaitos rezultatus, buvo parengtas skraidymo maršrutas, apimantis visas tiriamų vandens telkinių dalis, tinkančias žašų poilsui. Apskaičiuota, kad skrendant 5 m/s greičiu, su turimais akumuliatorių resursais (4 komplektai) iš viso galima nusukti 28 – 30 km. Žinant šį atstumą, buvo apskaičiuotas maksimalus galimas maršrutų tankis, kuris sudarė 3,04 km/km². Maršrutai vandens telkiniuose buvo išdėstyti sistemingai 300 m atstumu vienas nuo kito. Iš ankstesnių skrydžių nustatyta, kad tokiai apskaitai tinkamiausias skrydžio aukštis yra 100 m. Iš tokio aukščio su naudojama termovizine kamera žašys dar yra pakankamai gerai įžiūrimos. Kadangi jų kūnas yra šaltesnis už vandenį, todėl termovizinės kameros nuotraukoje matomas tamsesnės spalvos, o galva yra šiltesnė tiek už vandenį, tiek už žašies kūną, todėl matoma šviesesnės spalvos.

Taip pat skrendant 100 m aukštyje apimamas pakankamai didelis apskaitos juostos plotis, kuris projektuojant nuotrauką ant plokščio paviršiaus (ežero ar žemės) yra 60 m pločio. Tai gi, išskraidžius visus 4 suprojektuotus maršrutus, viso gaunamas 28,6 km atstumas, o apžvelgiamas plotas yra 171,6 ha.

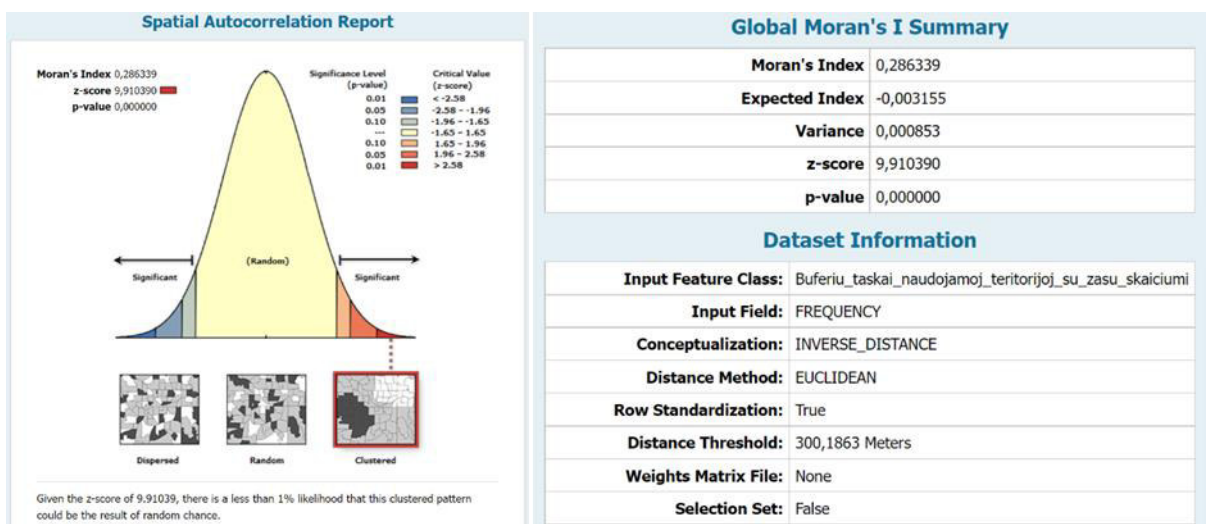
Žašų gausai įvertinti ir reikiamam išskraidyti plotui nustatyti, skrydžiai buvo atlikti 2023 m. spalio 18 d. Pagal spalio 13 d. rezervato darbuotojų skaičiavimus, ežere nakvoti leidosi apie 52 000 vnt. žašų. Tyrimo maršrute iš viso buvo suskaičiuotos 10 707 vnt. žašų ir iš nuotraukų fiksuota tiksli jų lokacija (2 pav.). Iš turimų duomenų gausa buvo vertinama 3 metodais:

- Tiesioginio perskaičiavimo imant visą ežero plotą;
- Tiesioginio perskaičiavimo imant tik žašų naudojamą ežero plotą;
- Ekstrapoliacijos (interpoliacijos) metodas.

Apibendrinant galima teigti, kad **ekstrapoliacijos metodas atmetant netinkamų buveinių (nendrynę, švendrynę) plotą yra tiksliausias gausos įvertinimo būdas**, nes formuojami tolygūs gausos pokyčio perėjimai. Šio metodo trūkumas yra tai, kad negalima įvertinti gausos uždaroje vandens platuose ir įlankose, kuriose ekstrapoliacija negali būti projektuojama, tačiau šios teritorijos sudaro palyginus nedidelę ežero dalį.

Minimalaus išskraidomo ploto nustatymas

Vienas iš tyrimo tikslų buvo nustatyti kokį minimalų plotą reikia išskraidyti, kad gauti reprezentatyvią imtį apskaitai atlikti. Įvairiuose apskaitų metoduose šis plotas svyruoja nuo 0,4 % iki 30 % tiriamos teritorijos. Iš atlikto tyrimo rezultatų matome, kad žašų būriai Krokų lankos ežere išsidėstę atsitiktinai ir yra nevienodo dydžio. Klasterizuotą žašų būrių išsidėstymą ežere taip pat rodo ir atlikta autokoreliacijos erdvėje analizė, kur Moran'o indeksas yra 0,286, z vertė – 9,9, o $p < 0.001$ (3 pav.).

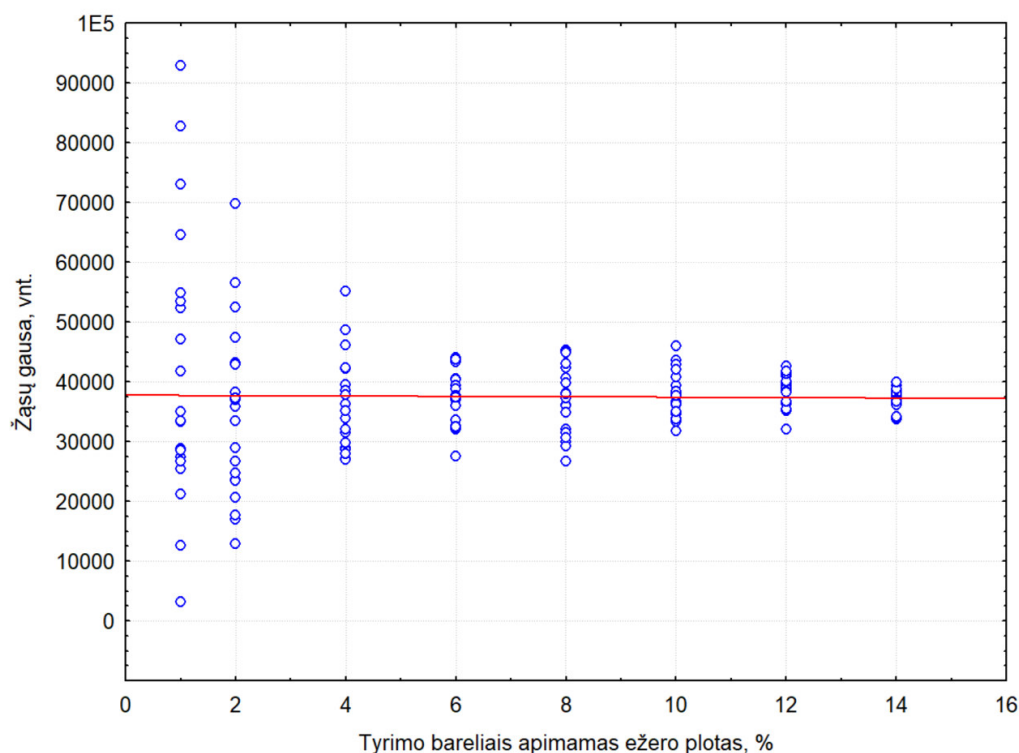

3 pav. Erdvinės autokoreliacijos pagal objektų vietas ir atributų reikšmes (Global Moran's I) statistikos ataskaita

Esant grupiniam (klasterizuotam) žąsų būrių išsidėstymui ežere, kur klasterius sudaro skirtingo dydžio ir tankio paukščių būriai, reikalinga didesnė imtis, tuo pačiu ir tiriama teritorija (Ratti & Garton, 1994).

Siekiant išsiaiškinti reikiamą imties dydį ir maršrutu apimamą vandens telkinio plotą, visa virš Krolų Lankos ežero išskraidyta teritorija buvo suskaidyta 60 m skersmens apskritimais. ArcGIS programinės įrangos pagalba, perdengus vektorizuotą žąsų taškų sluoksnį su apskritimų sluoksniu, sužinoma kiek žąsų patenka į kiekvieną apskritimą. Atsitiktinės atrankos metodu, po 20 pakartojimų, buvo atrinkta tiek apskritimų, kad sudarytu 1, 2, 4, 6, 8, 10, 12 ir 14 % ežero ploto. Kiekvienu atveju buvo apskaičiuota bendra žąsų gausa vandens telkiniuose. Turint kiekvieno padengimo varianto po 20 pakartojimų, buvo atlikta gausos rezultatų nuokrypių analizė (4 pav.). Iš gautų rezultatų matome, kad esant 1 % ežero padengimui, gautas gausos rezultatas gali nuo vidurkio nukrypti (absoliuti paklaida) net 248 % arba 2,5 karto. Kai bareliais padengiama 6 % ar daugiau, nuokrypiai jau neviršija 22,8 %, o standartinė gausos vidurkio paklaida – 1258 vnt. Esant padengimui 14 %, toliausiai nuo vidurkio rezultatai nutolsta iki 9,1 %, o standartinė gausos vidurkio paklaida – 377 vnt.

Norint gauti didesnę apskaitos tikslumą ir mažesnius nuokrypų dydžius, susiduriame su didėjančiomis darbų apimtimis, laiko ir piniginių išlaidų sąnaudomis. O atliekant apskaitas bepiločiu orlaiviu, galimą imties dydį riboja skrydžio laiko resursas. Ryšys tarp rezultatų tikslumo ir matavimų skaičiaus nėra tiesinis: norint 3 kartus padidinti tikslumą, imtis turi būti

4 pav. Žąsų gausos rezultato pasiskirstymas esant skirtingam ežero padengimui bareliais

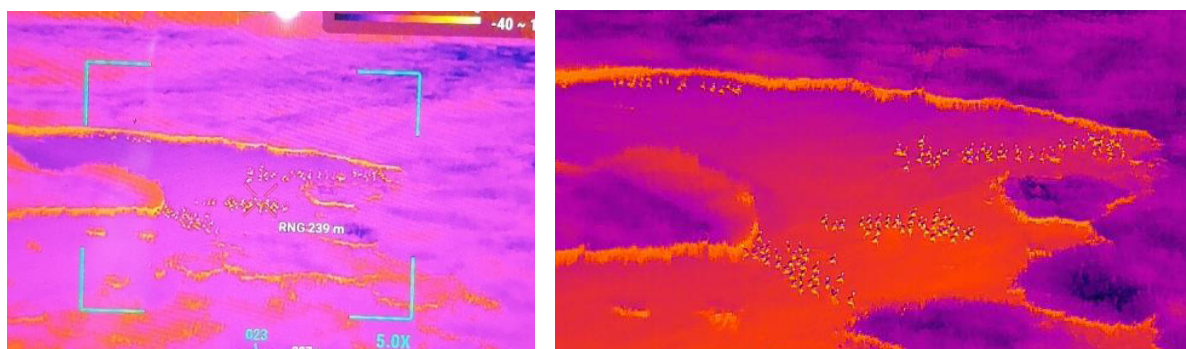
9 kartus didesnė (Balčiauskas, 2004). Kadangi mažesnės paklaidos reikalauja didesnių resursų, todėl iki 10 % paklaida šiame tyrime gali būti priimtina ir yra pilnai realizuojama su turimais techniniais ištekliais. Tai gi norint gauti reprezentatyvią imtį ir paklaidą iki 10 %, išskraidoma (apžvelgiama) teritorija turi apimti nemažiau nei 15 % tiriamos teritorijos.

Pilkųjų gervių apskaita rudeninės migracijos metu jų sankaupų vietose

Apskaita atliekama praėjus 1 valandai po saulės laidos, kai jau visi paukščiai yra sugrįžę į laikinąsias poilsio vietas. Kadangi gervės ilsisi stovėdamos sekliose vandens telkiniuose pakrantėse, užlietose teritorijose ir balose, būtina išžvalgyti visas šias teritorijas. Novaraisčio ornitologinio draustinio atveju tai trunka apie 15 min.

Siekiant įvertinti pilkųjų gervių apskaitos galimybes naudojant bepilotį orlaivį, tyrimai buvo atlikti šalia Praviršulio tyrelio botaninio zoologinio draustinio esančiose užlietose pievose, kur fiksuojamos nemažos gervių sankaupos. Ankstesnių bandomųjų skrydžių metu, kai buvo bandomi skaičiuoti vandens paukščiai, pastebėta kad šviesiu paros metu jie pakilusio bepiločio orlaivio baidosi iš 450 – 600 m atstumo. Gervių sankaupų vietose, tamsiuoju paros metu jos bepiločio orlaivio nesibaidė net ir iš 15- 16 m atstumo.

Prieš pradėdant šį tyrimą, buvo diskutuota ar naudoti rankinį bepiločio orlaivio valdymą ir termovizinės kameros pagalba ieškoti tupinčių gervių ar atlikti automatinius skrydžius, sistemingai išskraidant teritoriją nustatytu maršrutu. Bandomųjų skrydžių metu pastebėta, kad gervių sankaupos yra labai koncentruotos ir konkrečiose vietose, t.y. sekliose vandens telkiniuose pakrantėse, užlietose teritorijose ir balose, todėl visos teritorijos (pvz. šlapynės kur nėra paviršinio vandens arba yra gilios), išskraidymas yra neprasmingas. Todėl šiam tyrimui tinkamesnis „rankinis“ teritorijos išskraidymas ir visų teritorijų su paviršiniu sekliu vandeniu išžvalgymas, jas aptinkant termovizorinės kameros pagalba, stebėjimų dienos metu ar iš ortofoto nuotraukų. Taip pat šio tyrimo vienas iš uždavinių buvo nustatyti maksimalų ir optimalų atstumą besiilsinčių gervių pastebėjimui, atstumą tinkantį jų apskaitai ir pasibaidymo

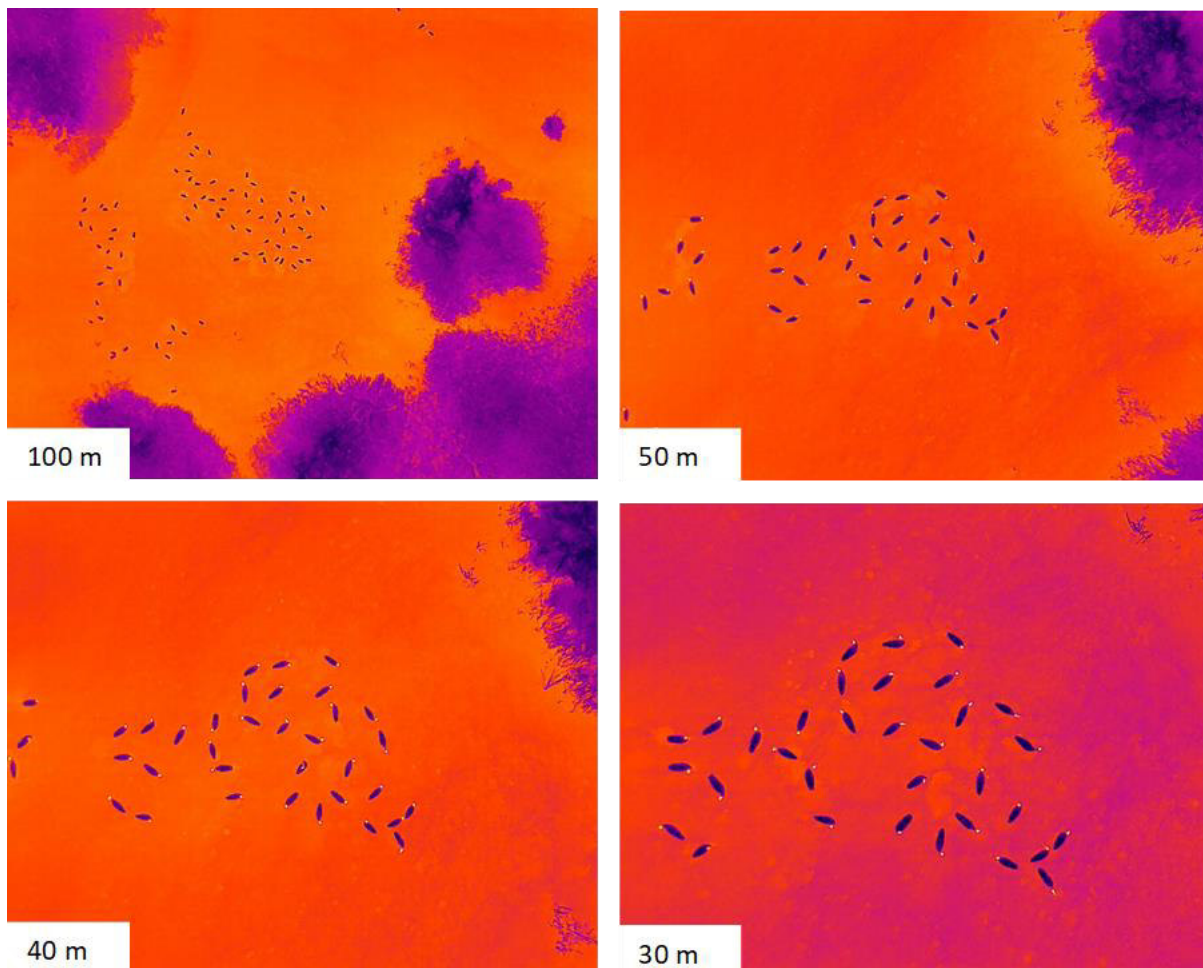
5 pav. Besiilsinčių vandenynyje gervių nuotraukos iš 239 m atstumo: a – pultelio ekrano nuotrauka; b – su termokamera daryta nuotrauka

atstumą. Tupinčias vandenyje gerves, naudojant būtent tokio tipo kamerą, lengvai galima pastebėti net iš 250 m (5 pav.).

Apskaitos atlikimui geriausia naudoti kuo statesnį kameros pavertimo kampą, nes žiūrint į jas smailiu kampu, paukščių kūnai gali dengti vienas kitą, be to matosi paukščių atspindžiai vandenyje, o tai apsunkina jų suskaičiavimą. Pavertus kamerą 90° kampu, buvo padarytos besiilsinčių gervių nuotraukos iš 100, 50, 40, 30 metrų aukščio (6 pav.). Iš pateiktų nuotraukų matosi, kad esant vandens temperatūrai $12,7^\circ\text{C}$, net ir iš 100 m aukščio lengvai galima suskaičiuoti vandenyje stovinčius paukščius, kur aiškiai matosi šaltesnis už vandenį jų kūnas (tamsesnis) ir šiltesnė galva (šviesi). Kadangi termovizinės kameros matymo kampas yra $40,3^\circ$, tai ją pavertus 90° kampu tokiam aukštyje matomas plotis yra 74×68 m.

Ankstesnių pilotinių skrydžių metu pastebėta, kad šviesiu paros metu vandens paukščiai bepiločio orlaivio baidosi iš labai didelio atstumo t.y. net 450 – 600 m. Šio tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti kokia yra besiilsinčių pilkųjų gervių reakcija į skrendantį bepilotį orlaivį. Tam nustatyti buvo keletą kartų palengva leidžiamasi žemyn iki 15 m stebint gervių reakciją. Iš 10 atliktų bandymų gervės nepakilo nei karto.

Tai gi apibendrinant galima teigti, kad toks apskaitos metodas, kai gervės skaičiuojamos jų sancaupų vietose tamsiuoju paros metu naudojant bepilotį orlaivį su termovizine kamera yra įmanomas ir tinkamas. Tokie tyrimų (apskaitų) skrydžiai turi būti vykdomi praėjus 1 val. po saulėlydžio. Su naudojamo modelio kamera, optimaliausias skrydžio aukštis yra 100 m, naudojant visų tinkamų buveinių išskraidymo (išžvalgymo) metodą. Aptikus gervių pulkus, geriausia jas suskaičiuoti fotografuojant stačiai žemyn, kamerą pavertus 90° kampu.

6 pav. Pilkujų gervių nuotraukos jų sankaupų vietose vandenyje iš 100, 50, 40 ir 30 metrų aukščio (vaizdas sumažintas 2 kartus)

Ant žemės perinčių ir žiemojančių paukščių apskaitos galimybių įvertinimas

Kurapkų ir tetervinų apskaitos galimybių įvertinimas

2022 - 2024 m. rudens žiemos laikotarpiu buvo įvertintos bepiločio orlaivio su termovizine kamera galimybės atlikti kurapkų paiešką ir apskaitą. Tiriamieji skrydžiai, ieškant kurapkų, buvo atlikti visuose 4 VDU ŽŪA mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetuose. Tiek kitų tyrėjų duomenimis (Brisson-Curadeau et al. 2017; Vas E., et. al., Howell et al., 2023), tiek ankstesni tyrimai atskleidė, kad kai kurios paukščių rūšys šviesiuoju paros metu baidosi bepiločio orlaivio ir nuskrenda dar jam net nepriartėjus. Kurapkos tokių skrydžių metu elgėsi priešingai – drono nesibaidė. Skrydžiai virš jų buvo atlikti iš 100m, 75m, 50m, 25m. Jos pradėjo bėgti (bet nepakilo) tik tada, kai skrendama virš jų 10m aukštyje. Paukščiai pabėgo 20 – 30 m į šoną, tačiau liko tame pačiame lauke. Žiūrint iš viršaus, kurapkų plunksnų apdaras yra gerai maskuojantis, todėl matyt jų išlikimo strategija, esant pavojui iš viršaus yra gulėti ir nejudėti (7 pav.).

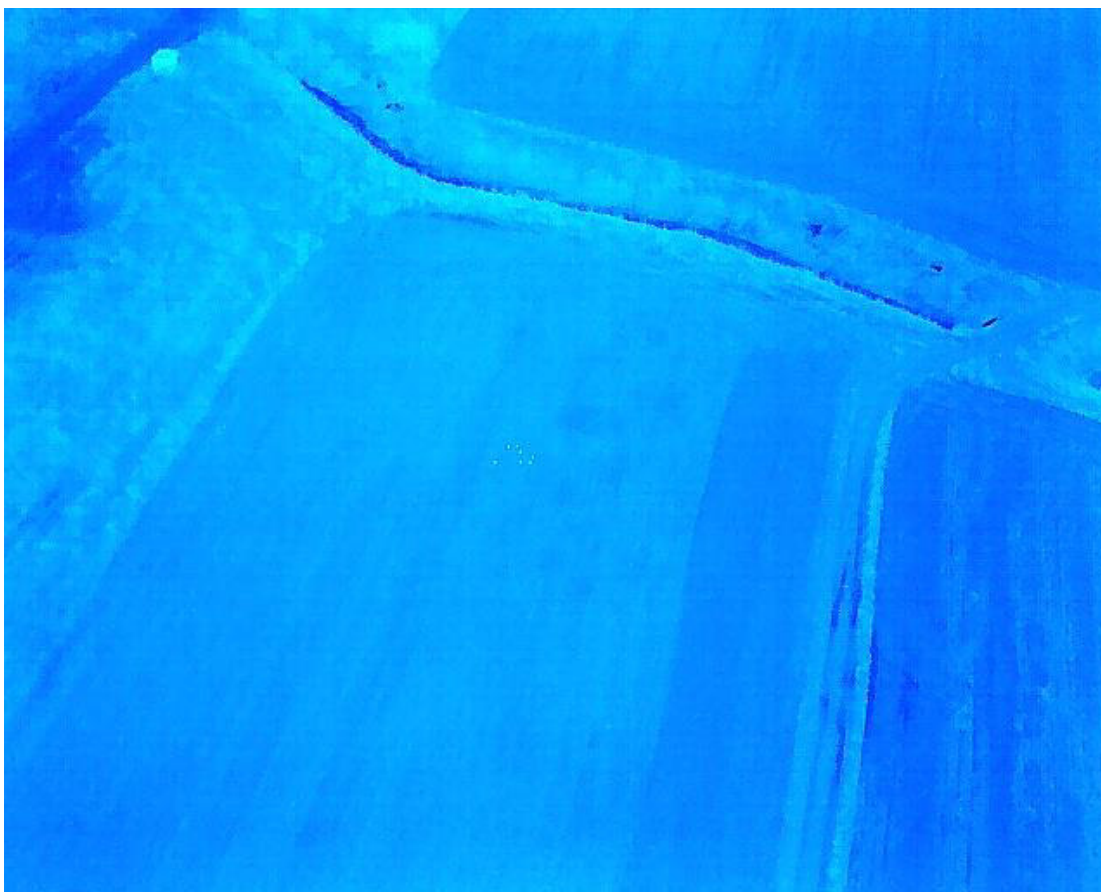
7 pav. Kurapkų pulkelis matomas iš 50 m aukščio 5x padidiniu

Oro sąlygų tinkamumas kurapkų ar tetervinų paieškai ir apskaitai

Termovizinio prietaiso veikimo principas pagrįstas temperatūrų skirtumų išskyrimu, todėl labai svarbu skrydžiams parinkti tinkamas oro sąlygas. Kurapkos ar tetervinai palyginus yra smulkūs objektai, tam kad jos išsiskirtų ir kontrastuotų, supanti aplinka ir kiti objektai kuo vėsesni ir vienodos temperatūros. Todėl skrydžiams yra netinkami saulėti orai, nes iškilūs objektai (akmenys, grumstai ir kt.) su pietine ekspozicija yra įkaitinami saulės, pradeda kontrastuoti su supančia vėsesne aplinka ir tokiomis sąlygomis išskirti tupinčius ant žemės paukščius tampa labai sunku at net neįmanom. Tinkamiausias skrydžiams oras yra apsiniaukusios dienos. Esant sniego dangai, kurapkas taip pat geriau galima matyti ir per optinę kamerą. Taip pat bepiločiam orlaiviui netinkami vėjuoti (leistinas didžiausias vėjo greitis 15 m/s), lietingi orai.

Skrydžio ir kameros parametria

Bepilotis orlaivis turi labai ribotą skrydžio trukmę. Su naudojama kamera MATRICE 300 orlaivis gali skristi apie 27 min. Norint kuo produktyviau išnaudoti šį laiką, reiktų skrydį atlikti kuo aukščiau, kad kameros apimamas plotas būtų kuo didesnis, tačiau ne per daug aukštai, kad smulkūs objektai išliktų pastebimi. Tinkamo kurapkų apskaitai skrydžio aukščio įvertinimui ir nustatymui, skrydžiai virš jų pulkelių buvo atlikti 100m, 75m, 50m, 25m. Nustatyta, kad skrendant 100 m aukštyje ir kamerą pakreipus 45° kampu (atstumas apie 141 m), kurapkos matomos dar pakankamai gerai (8 pav.).

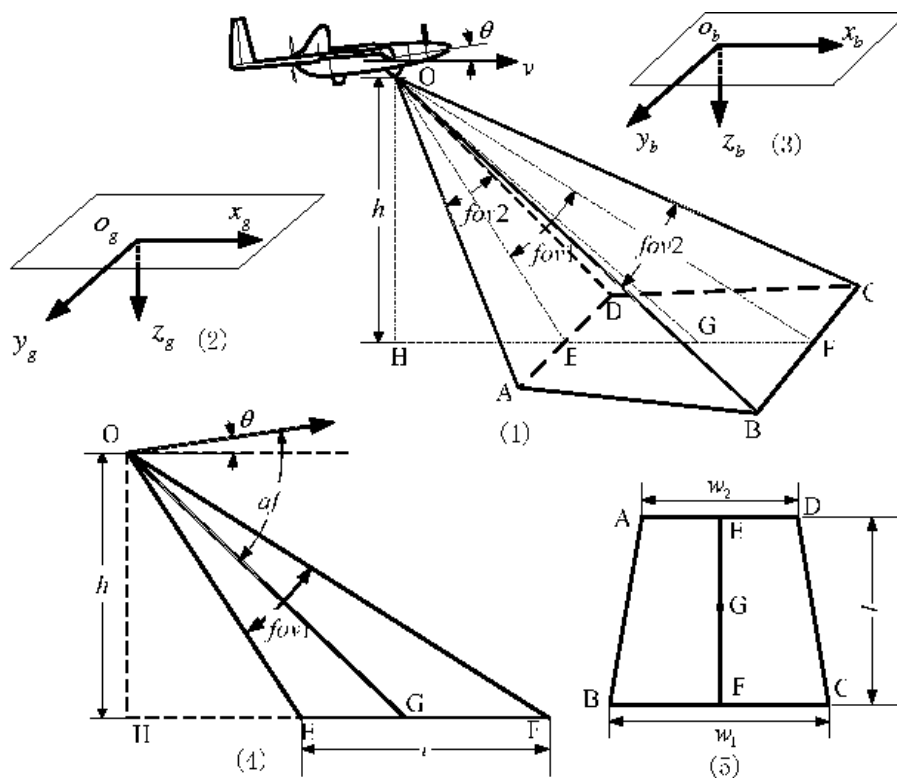

8 pav. Kurapkų pulkelis iš 100 m aukščio, kamerą pakreipus 45° kampu

Kurapkų ir tetervinių apskaitos atlikimo metodika

Apskaita atliekama remiantis gautais vaizdais iš termovizinės bepiločio orlaivio kameros. Jos matymo lauko kampas yra 40,6 °. Priimant, kad tinkamas skrydžio aukštis yra 100 m, o kameros pavertimo kampas 45°, ant žemės matoma lygiašonė trapecija, kurios A-D pagrindo ilgis yra 64 m, B-C – 100 m. Taigi tokiomis sąlygomis gaunamas 100 m pločio matomas laukas (9 pav.).

Atliekant aviaapskaitas, skrydžio greitis gali turėti reikšmingos įtakos apskaitos kokybei. Nors apskaita atliekama remiantis vaizdais gautais iš termovizinės bepiločio orlaivio kameros, tačiau objektų identifikavimui naudojama didelio židinio nuotolio kamera (zoom kamera). Fotografuojant ant žemės projektuojamus vaizdus iš bepiločio orlaivio apsiniaukusiomis dienomis, fotografavimo ekspozicijos trukmė, net ir prie plačiausiai atidarytos diafragmos ($F - 2,8$) nustatoma sąlyginai gana ilga (1/100 – 1/125 s), todėl norint išvengti susiliejančių, neryškių vaizdų, skrydžio greitis negali būti didesnis nei 10 km/h (apie 3 m/s).

Apskaitoms atlikti galimi 2 jų variantai: ištisinio išskraidymo ir dalinės apskaitos, 9 pav. Skrydžio aukščio ir kameros parametrai: h – skrydžio aukštis; $A-D$, $B-C$ – trapecijos pagrindai; $E-F$ – trapecijos vidurio linija; G – matymo lauko centras; $fov1$, $fov2$ – matymo lauko kampas.

išskraidant dalį teritorijos, vėliau perskaičiuojant visam plotui. Atliekant ištisinio išskraidymo apskaitą, ArcGIS programinės įrangos pagalba sudaromas skrydžio maršrutas “gyvatėle”, kur jo juostos išdėstomos kas 100 m. Skrendant naudojama pasikartojančio fotografavimo funkcija, kur fotografuojama kas 3 s. Tokiu būdu gaunami persidengiantys vaizdai, kurie palengvina objektų identifikavimą. Kiekvienos nuotraukos EXIF informacijoje įrašomos geografinės koordinatės, todėl nuotraukose aptikus pulkelį, galime fiksuoti jo buvimo vietą. Žinant, kad bepilotis orlaivis gali skraidyti apie 27 min., skrydžio greičiui esant 10 km/h, o apskaitos juostos pločiui 100 m, vieno pakilimo metu gaunamas 45 ha išskraidomas plotas.

Atliekant dalines apskaitas, jų maršrutas parenkamas taip, kad proporcingai atspindėtų visus konkrečioje aplinkoje kurapkų naudojamus biotopus. Maršrutas gali būti sudaromas tiek ArcGIS programinės įrangos pagalba, tiek pultelio pagalba esant vietoje. Nustatant minimalų išskraidomą plotą tiriamoje teritorijoje, galima remtis kurapkų pulkelių apskaitos metodika „judančios juostos“ būdu, kurioje nurodoma, kad apskaitoma teritorija turėtų būti nemažesnė nei 10 % nuo tiriamos teritorijos (Padaiga, 1996). Skrendant naudojama pasikartojančio fotografavimo funkcija, kur fotografuojama kas 3 s. Vėliau gautos nuotraukos peržiūrimos, nustatoma aptiktų pulkelių buvimo vietos koordinatės, biotopas ir naudmena.

Taip pat tokias apskaitas galima atlikti bepilotų orlaivį valdant rankiniu būdu. Šio būdo pranašumas yra tas, kad radus šilumą skleidžiančius objektus, galima sustoti ir juos identifikuoti didelio židinio nuotolio kameros pagalba ar net nusileisti žemiau.

2022 – 2023 m. ir 2023 – 2024 m. žiemos laikotarpių buvo atlikti pilkųjų kurapkų paieškos - apskaitos bandymai. 2 iš jų Jurbarko r. 2 Radviliškio r., 1 Vilkaviškio r. Ir 1 Šilutės r. Vieno bandymo metu (4 skrydžiai po 27 min.) išskraidomas apie 200 ha plotas. Tai gi iš viso išskraidyta buvo 800 ha teritorija. Apskaitai buvo parinktos įvairios atviro agrarinio landšafto buveinės (įvairūs pasėliai, pievos, ganyklos, uogakrūmių plantacijos. Skrydžiams teritorijos buvo parinktos ne arčiau nei 200 m nuo miško krašto. Tačiau šių skrydžių metu, kada specialiai buvo ieškoma pilkųjų kurapkų, jų pastebėta nebuvo. Iš paukščių stebėti ant žemės nusileidę geltonųjų startų pulkeliai, krankliai. Taip pat stebėti įvairūs žinduoliai – kiškiai, lapės, stirnos.

Atrenkant teritorijas apskaitoms susidurta su dar viena problema. Nuo 2020 m. gruodžio 31 d. įsigaliojo Europos Komisijos reglamentas ES 2019/947 dėl bepiločių orlaivių naudojimo taisyklių ir tvarkos. Jame numatyta, jog skrydžiai su turimu bepiločiu orlaiviu leistini ne arčiau nei 150 m nuo gyvenamųjų teritorijų. O žiemos metu, kurapkos dažnai laikosi arčiau pavienių sodybų, sandėlių, įvairių ūkinių pastatų. Planuojant skrydžius tyrimams, dėl minėto reglamento nuostatų, teritorijos buvo parinktos atokiau nuo privačių teritorijų, galimai tai yra viena iš priežasčių, kodėl kurapkos šių tiriamųjų skrydžių metu nebuvo fiksuotos.

Apibendrinant galima teigti, ant žemės perinčių paukščių rūšių (šiuo atveju pilkosioms kurapkoms) apskaita naudojant bepiločius orlaivius teoriškai įmanoma: aptikti paukščiai gerai matomi net iš 100 m aukščio. Tačiau dėl sąlyginai trumpo bepiločio orlaivio skrydžio laiko ir mažos išžvalgomos teritorijos tampa sunkiai įgyvendinamos. Ypač retoms paukščių rūšims, tokioms kaip tetervinui ar kurapkai.

3.9 Gyvūnų stebėjimo kamerų panaudojimas monitoringui atlikti

Įvadas

Laukinės gamtos monitoringo tikslas – įvertinti laukinės gamtos vaidmenį miško atsparumui. Laukinės gamtos daroma žala medžių atkūrimui riboja natūralius atsigavimo procesus, medžių rūšių gausumą ir medynų struktūros sudėtingumą, kurie yra susiję su mažesniu miško atsparumu. Miško atkūrimui reikalingos specifinės aplinkos, ypač šviesos, sąlygos, kurios dažnai būna miško aikštelėse. VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetuose (Praviršulis, Virbalgiris, Tulkiaragė) įkūrėme laukinės gamtos stebėjimo tinklą, skirtą dideliems ir vidutinio dydžio žolėdžiams žinduoliams stebėti esamo dydžio miško tarpų (aikščių, kirtimų) gradiente. Tikimasi, kad tyrimas apims platų gradientą visoje Europoje, įskaitant įvairias medžių rūšis, aplinkos sąlygas ir ekoregionus. Tyrimas yra Eco2adapt projekto dalis.

Tyrimo tikslai yra šie:

- Įvertinti stambių ir vidutinio dydžio žolėdžių lankymosi dažnumą miško aikščių gradiente ir nustatyti, kaip aikštės dydis įtakoja ganyto riziką;
- Įvertinti žolėdžių rūšių lankymosi sezoniškumą;
- Įvertinkite ryšį tarp žolėdžių ir plėšrūnų (neprivaloma, jei pavyks surinkti duomenis)
- Remti ECO2ADAPT projektą teikiant informaciją modeliavimui, apie žolėdžių vaidmenį miško atsparumui. Tikimasi, kad rezultatai bus naudingi diskutuojant apie optimalų miško kirtimų dydį, sumažinant tikimybę pritraukti kanopinius ganytus.

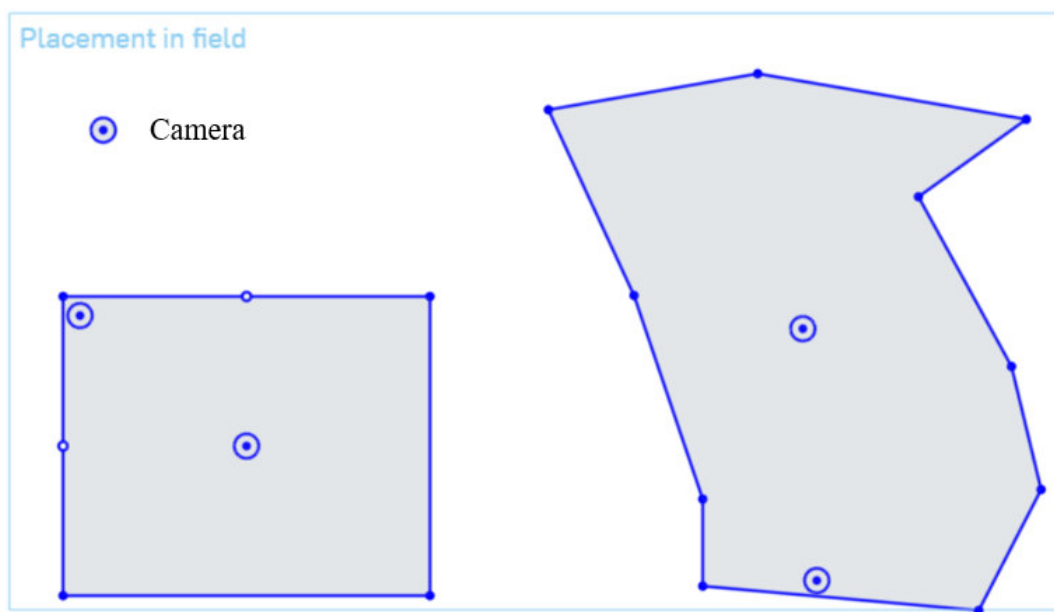
Stebėjimo vietų pasirinkimas

Stebėjimo vietų pasirinkimas turėtų prasidėti nuo vietovės įvertinimo. Visos atrinktos teritorijos turi turėti panašias sąlygas – dirvožemio tipą, augmeniją, dominuojančias medžių rūšis, pomiškio sudėtį ir aplinkinių miškų struktūrą. Kiekvienoje teritorijoje turėtų būti keturių tipų stebėjimo gradientas. Tačiau, atsižvelgiant į esamas sąlygas ir tinkamumą, pasirinktų plotų skaičius gali skirtis. Turi būti išdėstyti bent du gradientų rinkiniai. Į gradientą turėtų būti įtraukta:

- A. Medynas be aikščių, bet su pomiškiu (pomiškio aukštis mažesnis nei 1,5 metro)
- B. Mažas <0,1 hektaro aikštė su pomiškiu (pomiškio aukštis mažesnis nei 1,5 metro)
- C. 0,3-0,8 hektaro aikštė ar plynas kirtimas su atsinaujinančiu mišku (natūralus arba sodinamas aukštis mažesnis nei 1,5 metro)

D. Didelė 2,5-6 hektarų aikštė arba plynas kirtimas su atsinaujinančiu mišku (natūralus arba sodinamas aukštis mažesnis nei 1,5 metro)

Kiekviename aukščiau paminėto gradiento segmente (A-D) turi būti sumontuotos dvi kameros. A ir B segmentuose kameros turi būti įrengtos atskirose vietose. C ir D į tą pačią aikštę reikia įdėti dvi kameras: vieną centrinėje srityje, o kitą šalia krašto (žr. 1 pav.). Stebėjimo aikštelės turėtų būti išdėstytos mažiausiai 1 km atstumu.

1. pav. Kameros padėjimo vietos C ir D plotuose

Tyrimo vykdymas

Tyrimas vyksta visuose VDU MEF mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetuose (Praviršulis, Virbalgiris, Tulkiaragė). Tai ilgalaikis tyrimas pradėtas vykdyti nuo 2022 metų Lapkričio 11d. Tyrimo partnerės kitose šalyse prisijungs 2023 balandžio mėnesį. Šiame tyrimo etape rezultatai (žr. 2, 3 pav.) dar nėra apibendrinti nes renkama tyrimo medžiaga.

2. pav. Kamera A plote Praviršulyje užfiksuotas briedis besimaitinantis pomiškiu

3. pav. Kamera D plote Praviršulyje besimaitinančios stirnos

3.10 Sumedžiotų laukinių gyvūnų amžiaus nustatymo metodų tobulinimas

Briedžių ragų kranimetriniai matavimai.

Europinio briedžio (*Alces alces*) amžiaus nustatymą pagal ragų kotų ir kelmelio apimtys. Matuojami briedžių trofėjai pagal žemiau pateiktą metodiką. Paimti apatiniai žandikaulai bus naudojamas dantų pjūviams, tikslaus amžiaus nustatymui (pagal metines dentino rieves dantyse).

Metodika:

1. Išmatuojama dešiniojo ir kairiojo rago kotų apimtys ploniausiose vietose. Matavimai atliekami 5 mm pločio metaline juosta, 1 mm tikslumu. (Iešmaragiams matavimai atliekami ne toliau kaip 4 cm atstume aukščiau rožės).
2. Išmatuojama dešiniojo ir kairiojo rago kelmelių apimtys atliekami 5 mm pločio metaline juosta (iki 1 cm žemiau rožės). Matavimai atliekami 1 mm tikslumu.

Duomenų analizės išvados bus teikiamos kaip alternatyva dabar naudojamam amžiaus nustatymui pagal dantų kaitą ir dilimą.

5;6;7 pav. Briedžio ragų kranimetrinių matavimų metodika.

Europinio Briedžio ragų trofėjai sumedžioti Lietuvoje

Apie sumedžiotus Lietuvoje didžiausius briedžio ragus sužinome pirmą kartą vykstančioje Rygos parodoje 1975 metais, įvertintus 323,55 balais, sumedžioti 1973 metais Anykščių r. medžiotojas K. Žigas.

1980 metais Talino parodoje demonstruojami aukščiausiais balais įvertinti ragai – 337.25 balais, sumedžiotais 1972 metais Radviliškio r. medžiotojo V. Kleiva.

1989 metais Vilniaus parodoje vertinami briedžio ragai, kurie siekia net 344,00 balų (buvo demonstruojami Raudonės parodoje), sumedžioti 1985 metais, medžiotojas K. Glikas.

1992 metais Kauno parodoje matuojami ragai sumedžioti 1973 metais A. Šeškauskas, sumedžiojimo vieta – Radviliškio raj.

1996 metais medžiotojas A. Adomaitis Šiaulių parodai pateikia visa kolekciją briedžio trofėjų. Vienas iš jų iki šiandien įvertintas aukščiausiais 355,84 balais, sumedžioti 1968 metais Radviliškio raj. Kiek mažesniais 347,62 balais įvertinami kitas trofėjus, sumedžiotas 1985 metais taip pat Radviliškio raj. Vertinami ir 1972 metais sumedžiotas briedžio trofėjus 341,00 balais, bei 1971 metais 319,95 balais įvertintas trofėjus. Abu sumedžioti Radviliškio raj. Toje pačioje parodoje matuojami net 1947 metais sumedžioti briedžio ragi, kurie įvertinti 317,25 balais.

Po metų 1997 metais Vilniaus parodoje išmatuoti briedžio ragai įvertinami 327,81 balais, sumedžioti 1971 m Raseinių r. medžiotojas P. Smailys

Briedžių ragai

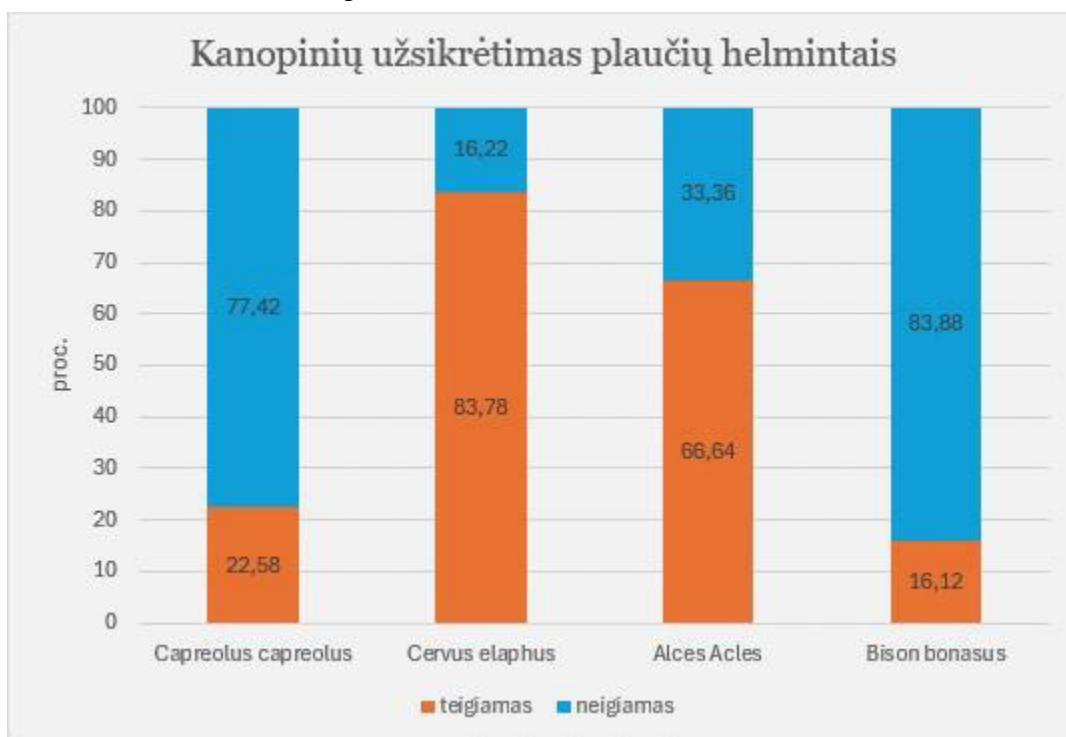
Eil.Nr.	Trofėjaus savininkas	Sumedžiojimo vieta (rajonas)	Sumedžiojimo metai	Paroda* (miestas, metai)	Kairiojo kamieno apimtis, cm	Dešiniojo kamieno apimtis, cm	Skėtra, cm	Kairiojo rago ilgis, cm	Dešiniojo rago ilgis, cm	Kairiosios mentės plotis, cm	Dešinėsios mentės plotis, cm	Kairiojo rago šakų apimtys, cm	Dešiniojo rago šakų apimtys, cm	Vidutinis šakų ilgis	Šakų skaičius	Nuoskaitos	Balai
1	A. Adomavičius	Radviliškio	1968	Š-96	19,4	19,0	116,2	104,0	106,0	35,0	31,1			14,14	20 (10-10)	2,0	355,84
2	A. Adomavičius	Radviliškio	1985	Š-96	20,0	20,4	124,0	115,2	120,4	24,5	28,5			11,92	25 (12-13)	5,5	347,62
3	K. Glikas	Neringa	1985	V-89	18,6	21,4	122,4	85,0	101,8	30,0	34,7			15,8	17 (9-8)	2,0	344,00
4	A. Adomavičius	Radviliškio	1972	Š-96	21,9	21,5	118,2	119,0	114,0	24,0	27,0			20,26	18 (9-9)	3,0	341,00
5	V. Kleiva	Radviliškio	1972	T-80	21,5	21,1	109,5	116,0	118,0	27,5	24,5			24,0	16 (9-7)	2,0	337,25
6	P. Smailys	Raseinių	1971	V-97	19,0	19,0	128,2	120,0	124,1			49,6	49,7	30,61	11 (6-5)	1,5	327,81
7	A.Šeškauskas	Radviliškio	1973	K-92	20,6	20,0	125,6	117,5	112,9	19,6	24,8			18,3	14	0,0	326,40
8	K. Žigas	Anykščių	1973	P-81	16,8	17,0	136,0	103,0	104,5	25,0	22,05			15,1	22	4,0	323,55
9	A. Adomavičius	Radviliškio	1971	Š-96	18,5	18,7	106,8	109,5	102,6	25,0	28,4			16,02	17(7-10)	5,5	319,95
10	A. Adomavičius	Radviliškio	1947	Š-96	19,0	20,5	107,5	99,5	99,5	25,0	25,5			15,67	23 (10-13)	4,5	317,25

*Talinas, 1980; Plovdivas, 1981; Vilnius, 1989; Kaunas, 1992; Šiauliai, 1996

3.11 Plaučių parazitų genetinės įvairovės tyrimai

Viso buvo surinkta 110 laukinių kanopinių mėginių. 28,18 proc. mėginių iš stirnų *Capreolus capreolus*; 33,64 proc. mėginių iš tauriųjų elnių *Cervus elaphus*; 10 proc. mėginių iš briežių *Alces alces*; Atitinkamai 31, 37 ir 11 vnt.

1 lentelė. Procentinis užsikrėtimas pirklausomai nuo šeimininko.

Ištirti morfologiškai plaučių helmintai – *Dictyocaulus* spp

2 lentelė. Procentinis patelių ir patinų psiskirstymas pagal šeimininką

Rūšis	Viso helmintų, vnt.	♂, proc.	♀, proc.
<i>Capreolus capreolus</i>	29	31,00	69,00
<i>Cervus elaphus</i>	1028	37,00	63,00
<i>Alces alces</i>	38	45,00	55,00

Po molekulinų tyrimų apmifikuojant mitochondrinės DNR citochromo oksidazės I subjunitą gauti rezultatai:

- Dictyocaulus capreolus stirnose (atitikimas 99,66 proc.);
- Dictyocaulus cervi elniuose;
- Dictyocaulus ecerti (cervi) briedžiuose (atitikimas 99,34 proc.);
- Dictyocaulus viviparus bisontis stumbruose.

3lentelė. Išmatuotas plaučiuose rastų helmintų vidutinis ilgis.

<i>Lytis</i>	<i>Vidutinis ilgis, mm</i>	<i>Aprašytas vidutinis ilgis, mm (Pyziel ir kt. 2017)</i>
♂	27,64	25,6–56,7
♀	34,13	30,3–76,8

Stirnose buvo rasti vektorių pernešami limfinės sistemos helmintai *Setaria tundra* parazitaujantys Šiaurės elniuose (atvejai Suomijoje).

PRIEDAI

Medžioklėtyros laboratorijos darbuotojų mokslinė ir visuomenės švietimo veikla už 2023 metus

Web of Science DB referuojamuose leidiniuose, kai IF / AIF vidurkis $\geq 0,25$

1. Lapickis, Romualdas ; Gričiuvienė, Loreta ; **Kibiša, Artūras** ; Lipatova, Indrė ; Aleksandravičienė, Asta ; Ražanskė, Irma ; Wojciechowska, Marlana; Kloch, Marta; Olech, Wanda; Paulauskas, Algimantas . Analysis of the genetic diversity of the European Bison (Bison bonasus) population in Lithuania // Diversity, 2023, t. 15, nr. 3, p. 1 - 11, ISSN 1424-2818. doi:10.3390/d15030406. Prieiga per internetą: < <https://www.mdpi.com/1424-2818/15/3/406> > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/249233> > < 10.3390/d15030406 >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus. [20.500.12259/249233] [2023] [N010] [S1] [WOS => title: Diversity-Basel, if: 2.4, aif: 3.8, aif_min: 3.7, aif_max: 3.9, cat: 2, av: 0.625, year: 2022, quartile: Q2] [SCOPUS => title: Diversity, citescore: 3.1, snip: 0.908, sjr: 0.641, year: 2022, quartile: Q2] [ai: 0.141, iai: 0.141, na: 10, nia :7, nip: 1, pai: 0.319, piai: 0.319, al: 0.786]
2. Lipatova, Indrė ; Černevičienė, Dalia ; Gričiuvienė, Loreta ; Ražanskė, Irma ; Aleksandravičienė, Asta ; **Kibiša, Artūras** ; Radzijeuskaja, Jana ; Olech, Wanda; Anusz, Krzysztof; Didkowska, Anna; Paulauskas, Algimantas . Anaplasma phagocytophilum in European bison (Bison bonasus) and their ticks from Lithuania and Poland // Ticks and tick-borne diseases, 2023, t. 14, nr. 6, p. 1 - 8, ISSN 1877-959X, 1877-9603. doi:10.1016/j.ttbdis.2023.102246. Prieiga per internetą: < <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877959X23001279> > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/256504> > < 10.1016/j.ttbdis.2023.102246 >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus; Elsevier Biobase; ScienceDirect. [20.500.12259/256504] [2023] [N010] [S1] [WOS => title: Ticks and Tick-Borne Diseases, if: 3.2, aif: 5.167, aif_min: 3.8, aif_max: 6.1, cat: 3, av: 0.592, year: 2022, quartile: Q1] [SCOPUS => title: Ticks and Tick-borne Diseases, citescore: 6.5, snip: 1.134, sjr: 0.895, year: 2022, quartile: Q1] [ai: 0.129, iai: 0.129, na: 11, nia :8, nip: 1, pai: 0.289, piai: 0.289, al: 0.571]
3. Paulauskas, Algimantas ; Ražanskė, Irma ; Lipatova, Indrė ; Gričiuvienė, Loreta ; Aleksandravičienė, Asta ; **Kibiša, Artūras** ; Černevičienė, Dalia ; Radzijeuskaja, Jana . First molecular detection of Bartonella bovis and Bartonella schoenbuchensis in European Bison (Bison bonasus) // Animals, 2023, t. 13, nr. 1, p. 1 - 8, ISSN 2076-2615. doi:10.3390/ani13010121. Prieiga per internetą: < <https://www.mdpi.com/2076-2615/13/1/121> > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/246207> > < 10.3390/ani13010121 >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus. [20.500.12259/246207] [2023] [N010] [S1] [WOS => title: Animals, if: 3, aif: 2.4, aif_min: 2.2, aif_max: 2.6, cat: 2, av: 1.3, year: 2022, quartile: Q1] [SCOPUS => title: Animals, citescore: 4.2, snip: 1.081, sjr: 0.684, year: 2022, quartile: Q1] [ai: 0.125, iai: 0.125, na: 8, nia :8, nip: 0, pai: 0.438, piai: 0.438, al: 0.571]
4. Juozaitytė-Ngugu, Evelina; Maziliauskaitė, Evelina; Kirjušina, Muza; Prakas, Petras; Vaitkevičiūtė, Rasa ; **Stankevičiūtė, Jolanta** ; Butkauskas, Dalius. Identification of Sarcocystis and Trichinella species in muscles of gray wolf (Canis lupus) from Lithuania // Veterinary sciences, 2024, t. 11, nr. 2, p. 1 - 17, ISSN 2306-7381. doi:10.3390/vetsci11020085. Prieiga per internetą: < <https://doi.org/10.3390/vetsci11020085> > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/262785> > < 10.3390/vetsci11020085 >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus. [20.500.12259/262785] [2024] [N012] [S1] [WOS => title: Veterinary Sciences, if: 2.4, aif: 2.2, aif_min: 2.2, aif_max: 2.2, cat: 1, av: 1.091, year: 2022, quartile: Q1] [SCOPUS => title: Veterinary Sciences, citescore: 2.3, snip: 0.885, sjr: 0.524, year: 2022, quartile: Q2] [ai: 0.202, iai: 0.202, na: 7, nia :2, nip: 1, pai: 0.643, piai: 0.643, al: 1.214]

5. Prakas, Petras; **Stankevičiūtė, Jolanta** ; Švažas, Saulius; Juozaitytė-Ngugu, Evelina; Butkauskas, Dalius; Vaitkevičiūtė, Rasa . Sarcocystis spp. macrocysts infection in wildfowl species in Eastern Baltic region: trends in prevalence in 2011–2022 // Animals, 2023, t. 13, nr. 18, p. 1 - 14, ISSN 2076-2615. doi:10.3390/ani13182875. Prieiga per internetą: < 10.3390/ani13182875 > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/256695> >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus. [20.500.12259/256695] [2023] [A003] [S1] [WOS => title: Animals, if: 3, aif: 2.4, aif_min: 2.2, aif_max: 2.6, cat: 2, av: 1.3, year: 2022, quartile: Q1] [SCOPUS => title: Animals, citescore: 4.2, snip: 1.081, sjr: 0.684, year: 2022, quartile: Q1] [ai: 0.167, iai: 0.167, na: 6, nia :2, nip: 0, pai: 0.585, piiai: 0.585, al: 1]

6. **Bisikirskienė, Loreta ; Brazaitis, Gediminas ; Šimkevičius, Kastytis** ; Brazaitytė, Gailienė . How are urban birds affected by surrounding forests and agricultural landscapes? // Forests, 2023, t. 14, nr. 11, p. 1 - 22, ISSN 1999-4907. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/258164> >. Science Citation Index Expanded (Web of Science); Scopus; Current Contents / Agriculture, Biology and Environmental Sciences. [20.500.12259/258164] [2023] [A004] [S1] [WOS => title: Forests, if: 2.9, aif: 3, aif_min: 3, aif_max: 3, cat: 1, av: 0.967, year: 2022, quartile: Q1] [SCOPUS => title: Forests, citescore: 4.5, snip: 1.015, sjr: 0.65, year: 2022, quartile: Q1] [ai: 0.25, iai: 0.25, na: 4, nia :4, nip: 0, pai: 0.733, piiai: 0.733, al: 1.571]

Recenzuoti ir spausdintos konferencijų tezės tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose:

1. Guzovijūtė, Silvija ; Lipatova, Indrė ; Ražanskė, Irma ; Mažeika, Vytautas ; **Kibiša, Artūras** ; Paulauskas, Algimantas . Characterisation of the Dictyocaulus species nematode from red deer in Lithuania // Biologija = Biology, 2023, t. 69, nr. 1, p. 45 - 45, ISSN 1392-0146, 2029-0578. Prieiga per internetą: < <https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/biologija/article/view/4924/4288> > < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/251719> >.
2. **Brazaitis, Gediminas; Šimkevičius, Kastytis**; Brazaitytė Gailienė; Kančauskaitė, Dalia; **Stankevičiūtė, Jolanta**; Kazlauskaitė, Sonata; Raudonikis, Liutauras; Morkūnas, Julius. Assessment of damage caused by migrating geese in agricultural fields. Proceedings of the 11th International Scientific Conference Rural Development 2023. ISSN 1822-3230 (Print) ISSN 2345-0916 (Online).
3. Juozaitytė-Ngugu, Evelina; Prakas, Petras; **Stankevičiūtė, Jolanta**; Vaitkevičiūtė, Rasa; Butkauskas Dalius. Overview of Sarcocystis species parasitizing birds. Innovative and Applied Research in Biology. 82nd International Scientific Conference of the University of Latvia 2024. 8 March 2024, Riga.

akademija.

Nerecenzuoti konferencijų pranešimai ir tezės:

1. Lapickis, Romualdas ; Gričiuvienė, Loreta ; **Kibiša, Artūras** ; Paulauskas, Algimantas . The genetic analysis of European wisents in Lithuania // Mendel genetics conference : A tribute to Gregor Johann Mendel on the bicentennial of his birth, 20—23 July, 2022, p. 165 - 165, ISBN 9788011017514. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/254091> >.
2. Paulauskas, Algimantas ; Černevičienė, Dalia ; **Kibiša, Artūras** ; Radzijeuskaja, Jana ; Aleksandravičienė, Asta ; Gričiuvienė, Loreta ; Lipatova, Indrė ; Ražanskė, Irma ; Anusz, K; Didkowska,

A. Tick-borne pathogens in European bison (*Bison bonasus*) from Lithuania and Poland // 15th International Symposium on Ticks and Tick-borne Diseases (ISTTBD-XV), Weimar, 2023, p. 63 - 63. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/250200> >.

3. **Stankevičiūtė, Jolanta**; Vaitkevičiūtė-Balčė, Rasa; Pilkujų kiškių (*Lepus europaeus* Pallas, 1778) amžiaus struktūra Lietuvoje 2022-2023 metais. 29-oji tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija “Žmogaus ir gamtos sauga”. 2023 m. gegužės 11 d.
4. **Brazaitis, Gediminas**; Marozas, Vitas; **Stankevičiūtė, Jolanta**. Communication in modern world the role of the Faculty of Forest Science and Ecology in Lithuanian society. Silva Network Annual Conference, University of Sopron, Hungary, 11-13 April 2023.
5. **Brazaitis, Gediminas; Šimkevičius, Kastytis**; Kančauskaitė, Dalia; Kazlauskaitė, Sonata; Stankevičiūtė, Jolanta; Brazaitytė Gailenė; Assessment of Migrating Geese Damage for Winter Wheat Yield in Lithuania. 36th Congress of International Union of Game Biologist. 28-31 August 2023, Warsaw, Poland.
6. Darius Danusevičius, **Renata Špinkytė-Bačkaitienė**, Rūta Kembrytė. Genetic Diversity and Effective Population Size of Grey Wolf Population in Lithuania. VIII Baltic Genetic Congress.
7. **Renata Špinkytė-Bačkaitienė, Kastytis Šimkevičius, Gediminas Brazaitis, Artūras Kibiša**. Wolf population monitoring for effective management and conservation actions in Lithuania. 36th 36th Congress of International Union of Game Biologist. 28-31 August 2023, Warsaw, Poland.

Mokslinės sklaidos publikacijos, apžvalginiai, informaciniai straipsniai

1. **Kibiša, Artūras**. Eksperto žinia bebrų mylėtojams ir skeptikams: aštriančių skaičius Lietuvoje optimalus / užrašė R. Nazelskytė // Žemėtvarka ir hidrotechnika, 2023, nr. 1, p. 81 - 84, ISSN 1648-3014. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/254024> >. [20.500.12259/254024] [2023] [A004] [S6] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.286]
2. **Stankevičiūtė, Jolanta**. Miško pedagogikos patirtis Vokietijoje // Mūsų girios, 2024, nr. 1, p. 14 - 15, ISSN 1392-6829. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/262710> >. [20.500.12259/262710] [2024] [A004] [S6] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.143]
3. Stankevičiūtė, Jolanta ; Vaitkevičiūtė, Rasa . Kaip nustatyti kiškio amžių lauko sąlygomis? // Medžioklė, 2023, nr. 5, p. 22 - 23, ISSN 2256-0750. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/255399> >. [20.500.12259/255399] [2023] [A004] [S6] [ai: 0.5, iai: 0.5, na: 2, nia :2, nip: 0, pai: 0.5, piai: 0.5, al: 0.143]
4. Stankevičiūtė, Jolanta ; Vaitkevičiūtė, Rasa . Medžiotojau, ar žinai, koks lietuviško kiškio amžius? // Medžioklė, 2023, nr. 3, p. 13 - 13, ISSN 2256-0750. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/255431> >. [20.500.12259/255431] [2023] [A004] [S6] [ai: 0.5, iai: 0.5, na: 2, nia :2, nip: 0, pai: 0.5, piai: 0.5, al: 0.071]
5. **Stankevičiūtė, Jolanta** . XVII - ajame Europos miško pedagogų kongrese // Mūsų girios, 2023, nr. 12, p. 10 - 10, ISSN 1392-6829. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/262811> >. [20.500.12259/262811] [2023] [A004] [S6] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.071]
6. Bakševičius, Mindaugas ; Vaitkevičiūtė, Rasa . Laisvai lakstantys šunys Lietuvoje: paplitimas ir įtaka laukinei faunai // Medžioklė, 2023, nr. 7, p. 8 - 11, ISSN 2256-0750.

7. Vaitkevičiūtė, Rasa . VII tarptautinė mokomoji-praktinė stirnių medžioklė moterims 2023 // Medžioklė, 2023, nr. 6, p. 64 - 67, ISSN 2256-0750. Prieiga per internetą: ? <https://hdl.handle.net/20.500.12259/257913> >. [20.500.12259/257913] [2023] [A004] [S6] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.286]

Publicistika

1. **Kibiša, Artūras** . VDU ŽŪA eksperto žinia bebrų mylėtojams ir skeptikams: aštriadančių skaičius Lietuvoje optimalus // Ūkininko patarėjas, 2023, nr. vasario 28, p. 4 - 4, ISSN 1392-2769. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/257705> >. [20.500.12259/257705] [2023] [A004] [S10] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.071]

2. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Sumedžiojai vilką - pasirūpink tyrimais // Ūkininko patarėjas, 2023, nr. sausio 5, p. 14 - 14, ISSN 1392-2769. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/257751> >. [20.500.12259/257751] [2023] [A004] [S10] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.071]

3. **Bisikirskienė, Loreta**. Urbanizuotos teritorijos paukščiams žiemą - spąstai ar saugus prieglobstis // Ūkininko patarėjas, 2023, nr. sausio 10, p. 4 - 4, ISSN 1392-2769. Prieiga per internetą: < <https://hdl.handle.net/20.500.12259/257749> >. [20.500.12259/257749] [2023] [A004] [S10] [ai: 1, iai: 1, na: 1, nia :1, nip: 0, pai: 1, piai: 1, al: 0.071]

4. **Kibiša, Artūras**. Miške.lt "VDU ŽŪA eksperto žinia bebrų mylėtojams ir skeptikams: aštriadančių skaičius Lietuvoje optimalus" 2023.02.24 <https://www.miske.lt/vdu-zua-eksperto-zinia-bebru-myletojams-ir-skeptikams-astriadanciu-skaicius-lietuvoje-optimalus/>

5. **Kibiša, Artūras**. Valstietis.lt "Eksperto žinia bebrų mylėtojams: aštriadančių skaičius Lietuvoje optimalus" 2023.02.21 <https://www.valstietis.lt/gamta/eksperto-zinia-bebru-myletojams-astriadanciu-skaicius-lietuvoje-optimalus/127422>

6. **Kibiša, Artūras**. Mažeikių info.Eksperto žinia bebrų mylėtojams ir skeptikams: aštriadančių skaičius Lietuvoje optimalus 2023.02.20 <https://mazeikiu.info/category/aplinkosauga/>

7. **Kibiša, Artūras**. Technologijos.lt "Skelbiama, kas Lietuvoje vyksta su bebrais" 2023.02.20 <https://m.technologijos.lt/cat/1/article/S-119183>

8. **Kibiša, Artūras**. Mūsų žodis" Nr.27 (9134) 2023.04.07 "Paroda pradėti miesto jubiliejui skirtirenginiai"https://cdn.fsbx.com/v/t59.270821/339857519_1234741247163427_7386731251325192851_n.pdf/2023-04-07-18-27.pdf?_nc_cat=104&ccb=1-7&_nc_sid=0cab14&_nc_ohc=HdOuJ5Pg_7EAX8NTZYN&_nc_ht=cdn.fsbx.com&oh=03_AdTmbM4vvDsWm2ouQcXHSiinyHdTuONnA5syh3Ts1yFjXA&oe=6435DF1E&dl=1

9. **Kibiša, Artūras**. "Ūkininko patarėjas" Nr.76 (4516) straipsnis "Gamtos saugojimo įrankis- gyvūnų populiacijos stebėseną" 2023.07.11.

Dalyvavimas televizijos ir radijo laidose

1. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Interviu TV laidai "Miško atspalviai".

2. **Kibiša, Artūras**. 2023 kovo 27 d. LNK žinios Kol Olandai tveria geležinkelį nuo barsukų, Lietuvoje <https://fb.watch/jQ3xXBZ2Pg/>

3. **Kibiša, Artūras**. 2023 rugsėjo 09 d. LNK TV " Tauro ragas" Taurių elnių medžioklės ruožo metu. <https://www.tauroragas.lt/tv-laidos>
4. **Kibiša, Artūras**. 2023 gruodžio 02 d. LRT radijas. Gamta – visų namai <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000307261/gamta-visu-namai-sutikai-meska-miske-dainuok-ar-garsiai-rek>
5. **Vaitkevičiūtė, Rasa**. Specialus mokslo populiarinimo reportažas "Sarkocistozės paplitimas medžiojamuosiuose gyvūnuose". BTV laida "Tauro ragas. 2023 10 22

Višos paskaitos ir šviečiamieji seminarai visuomenei

1. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata** . Vilkai ar hibridai gyvena Lietuvos miškuose. Seminaras medžiotojams ir medžioklinių šunų savininkams Medžiokliniai šunys ir jų veislės. Taisyklingos medžioklės tradicijos ir jų puoselėjimas.
2. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Vilkai kaip žmonės, o žmonės kaip vilkai. Medžioklės trofėjų paroda Raudondvaryje. 2023. 06.05.
3. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Vilkų populiacijos būklės stebėsenos rūšies valdymo ir apsaugos tikslais. Visuotinis medžiotojų suvažiavimas. 2023.05.10
4. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Paskaita apie vilkus ir ne tik... Trečiojo amžiaus universiteto Vilkijos fakultete.
5. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Paskaita apie vilkus ir ne tik... Trečiojo amžiaus universiteto Karmėlavos fakultete.
6. **Špinkytė-Bačkaitienė, Renata**. Paskaita "Vilkai kaip žmonės kaip vilkai" Šiaulių Juventos progimnazijos mokiniais.
7. **Kibiša, Artūras**. 2023 birželio 03 d. Raudondvaris Lietuvos medžiotojų sąjunga "Gamta" trofėjų paroda. Pranešimas/paskaita Stumbrų (Bison bonasus) apsaugos priemonės: populiacijos saugojimas, perkeliant ir formuojant naują bandą <https://www.facebook.com/LietuvosMedziotojuSajungaGamta/posts/pfbid0sPdV6d3nozAFKSRUZXB7VF86WfXdMTRpVbbAEdBHfmmErgucSYjXD3auVYCASehgl>
8. **Kibiša, Artūras**. 2023 birželio 10d. LMŽD suvažiavimas. Kauno sporto halė. Pranešimas/paskaita "Medžioklėtyros laboratorijos medžiojamųjų gyvūnų populiacijos būklės tyrimai" https://m.facebook.com/photo.php?fbid=10222308838821909&set=a.10222308843102016&type=3&from_xma_click=xma_web_url&wtsid=rdr_0sfdQVLS1gMIAOJFo
9. **Kibiša, Artūras**. 2023 rugpjūčio 12 d. Kauno medžiotojų sąjungoje organizuojamame seminare "Taurių elnių medžioklės ruožo metu. Kaip?" https://www.medzioklezurnalas.lt/tauriuju-elniu-medziokle-ruozos-metu-kaip?fbclid=IwAR2Fu3aY9GAVcrWZRhVHsnIIBwnyAo8aONtSIKV0NsDj_SSVZJdwdbCw5mI
10. **Stankevičiūtė, Jolanta**. Viešas šviečiamasis seminaras " Žvėriena - aukštos pridėtinės vertės produktas". Tarptautinė žemės ūkio paroda "Ką pasėsi... 2023" , 2023 m. balandžio mėn. 1 d.

11. Stankevičiūtė, Jolanta. Vieša paskaita " Naturwissenschaftliche Unterricht für Schulkindern an der Fakultät für Forstwirtschaft und Ökologie, Vytautas Magnus Universität ". Žemutinės Saksonijos valstybinių miškų įmonės Miško pedagogikos centras "WEZ Waldforum Riddagshausen". Braunšveigas, Vokietija. 2023 m. spalio mėn. 4 d.

Visuomeninė ir meninė veikla. Padalinių internetinių svetainių administravimas

Špinkytė-Bačkaitienė, Renata. Mokslo-populiarinimo svetainės "Medžioklėtyros laboratorija" Facebook puslapyje administravimas.